

Smakar det så kostar det

Om föräldrars kostnader för barnens idrott

Krister Hertting, Högskolan i Halmstad

Stefan Wagnsson, Karlstads universitet

Smakar det så kostar det

Om föräldrars kostnader
för barnens idrott

Krister Hertting & Stefan Wagnsson

Riksidrottsförbundet

Riksidrottsförbundets FoU-serie

2024:5

Se rapporter i RF:s FoU-serie på rf.se/forskning

Författare: Krister Hertting & Stefan Wagnsson

Formgivning: Catharina Grahn, ProduGrafia

Formgivning omslag: Frida Axell

ISBN: 978-91-87385-46-9

Innehåll

Förord	5
Författarnas tack	6
Sammanfattning	7
Summary	8
Inledning	10
Idrottsdeltagande och socioekonomi	10
Stöd för att utjämna socioekonomiska skillnader	11
Ett samhällsperspektiv på kostnader för barnens idrott	11
Ett förändrat landskap för idrottens föräldraskap	12
Utgångspunkter, syfte och forskningsfrågor	13
Metod	15
Urval och genomförande	15
Etik	17
Resultat – enkäten	18
Förutsättningar i tolkningen av resultaten	18
Beskrivning av undersökningsgruppen	18
Totala kostnader för samtliga barn i samtliga idrotter	19
Kostnader för barn 7–18 år uppdelat på huvudidrotter och kostnadsposter	19
Kostnadsfördelning inom respektive kostnadspost	21
Kostnader för barn 7–18 år uppdelat på bakgrundsvariabler och kostnadsposter	27
Kostnader för barn 7–15 år uppdelat per idrotter och kostnadsposter över tid	30
Föräldrarnas upplevelser av kostnaderna	34
Kostnader för kommersialiserad idrott	43
Sammanfattning av enkätstudiens resultat	47
Resultat – intervjuerna	50
Inledning: den fostrande idrotten	50
Låg tröskel in riskerar inlåsning i dyr idrott	50
Smakar det så får det också kosta	52
Risk för drop-out och att inte börja med idrott	54
Föreningsdrivna kostnadssänkningar	56
Gemensamt samhällsansvar att utjämna kostnader	58
Tydliga föreningar ger nöjdare föräldrar	60

Diskussion: Föräldrars kostnader och samhällets förändringar	64
Hög tro på idrottens positiva effekter	64
Idrottsföreningen som leverantör av tjänster?	66
Dolda kostnader – inlåsning i dyr idrott	66
Gemensamt ansvar för att dämpa kostnadsutvecklingen	67
Föräldrars kluvna förhållningssätt till idrottens kostnader	68
Ekonomiskt stöd för ökat idrottsdeltagande	69
Gråzonen privat-föreningsdriven idrott	71
En förklarande modell över barn- och ungdomsidrottens kostnadsökning	71
Avslutande reflektion: Hur länge är det värt pengarna?	73
Referenser	75
Bilagor	78

Förord

Varför är det viktigt att undersöka vad föräldrar betalar för sina barns idrottande?

Ett sätt att svara är att kostnadsfrågan är ständigt återkommande. Frågor om kostnader ställs inte bara av idrottsrörelsens aktiva, även utanför rörelsen märks ett stort intresse för vad idrottande i föreningar kostar – och hur det skiljer sig mellan idrotter och runt om i Sverige. Det finns också en förväntan om att idrotten som helhet ska erbjuda alternativ för de som är mindre bemedlade.

Idrottsrörelsen vill att alla ska ha tillgång till idrott, oavsett förutsättningar. Genom att nu undersöka vilka kostnader föräldrar har för sina barns idrottande får vi en bättre bild av hur situationen ser ut. Vi vill inte omotiverat bidra till ekonomiska barriärer som kan försvåra möjligheterna att idrotta. Även med olika villkor ska barn och ungdomar få vara en del av idrottsrörelsen. Det är på den grunden vi vill stå och mätas på.

Senast detta studerades var 2009, även då med Krister Hertting som författare. Nu har han och Stefan Wagnsson beforskat 12 idrotter – en gedigen undersökning av 534 föreningar och med en kombination av enkäter och intervjuer.

I allt detta finns massa intressanta svar – och nya frågor att ställa. En annan rapport i årets FoU-serie har ett särskilt fokus på vårt eget ansvar, hur vi hanterar kostnadsläget och vad vi framåt kan göra annorlunda. Var för sig och tillsammans ger rapporterna oerhört värdefulla medskick som spelar rakt in i samtalet om idrottsrörelsens identitet, uttalade värderingar och gemensamma strategi.

Trevlig läsning till er alla och många, många tack Krister och Stefan för er mycket viktiga rapport!

Stockholm i oktober 2024

Andreas Linderyd
ansvarig för forskning
och utveckling

Malin Träff
talesperson barn-
och ungdomsidrott

Peter Eriksson
verksamhetscontroller

Författarnas tack

Rapporten handlar om föräldrars kostnader för att deras barn ska ha möjlighet att vara med och idrotta i det svenska föreningslivet. Arbetet att genomföra denna kartläggning möjliggjordes av Riksidrottsförbundet som utlyste medel för ändamålet.

Vi vill först och främst tacka alla de föräldrar som tog sig tid att räkna ut sina årliga kostnader för vart och ett av sina barn, fylla i den webbaserade enkäten och genom detta bidra med ett ytterst viktigt underlag för rapporten. Ett särskilt stort tack till er föräldrar som sedan tog er tid att prata med oss forskare. Mycket intressanta och lärorika samtal!

Vi vill även tacka Riksidrottsförbundet för både tilldelade medel och det konstruktiva samarbetet genom hela processen. Ett extra tack till Andreas Linderyd och referensgruppen som varit värdefulla dialogpartners genom hela arbetet fram till slutprodukten.

Halmstad och Karlstad den 12 september 2024

Krister Hertting & Stefan Wagnsson

Sammanfattning

Många barn och ungdomar deltar i föreningsidrott i Sverige och deltagandet har många positiva effekter – fysiskt, psykiskt och socialt. Att ha barn som deltar i föreningsidrott innebär dock kostnader för föräldrar. Avgifter, utrustning, resor samt köp och försäljning av lotter med mera, kan bli en ekonomisk börda för familjer och riskera att exkludera barn från idrott. Riksidrottsförbundet följer kostnadsutvecklingen över tid för att få en förståelse för hur kostnaderna påverkar barns möjligheter till idrott i förening. Det här är den tredje undersökningen (de tidigare genomfördes 2003 och 2009). Utöver att kartlägga de faktiska kostnaderna i 12 idrotter inkluderades även föräldrars röster om och upplevelser av kostnader inom barn- och ungdomsidrotten. Totalt besvarade 1 244 föräldrar enkäten och 17 av dessa deltog sedan i intervjuer.

I kartläggningen av kostnadsläget visar det sig att hushållen vanligtvis spenderar ungefär 9 400 kronor årligen på varje barns idrott (7–18 år), det vill säga knappt 800 kronor per månad och barn. Det har blivit nästan dubbelt så dyrt att idrotta i en förening år 2023 jämfört med 2003. En särskilt stor ökning har skett mellan 2009 och 2023. Merparten av föräldrarna menar att de får valuta för pengarna de lägger på barnens idrottande, även om många anser att kostnadsnivån är hög. På frågan om de är beredda att sänka ambitionsnivån för att sänka kostnaderna, svarar en klar majoritet att de inte är det. En viktig anledning till det är att de inte är beredda att sänka kvaliteten på idrotten där barnen deltar. Andelen barn som deltar i extra träningar eller individuella träningspass har mer än fördubblats från 2015 till 2023, vilket kan skapa ekonomisk press för föräldrar som känner sig tvingade att betala för dessa tjänster för att öka sina barns chanser att bli uttagna i olika sammanhang.

Siffrorna i undersökningen visar att det är dubbelt så dyrt att ha barn i åldern 15–18 år i idrott jämfört med barn 7–10 år. Många idrotter har låga instegskostnader men blir med åren kostsamma för föräldrarna. Här menar vissa föräldrar att de upplever sig inlåsta i dyra idrotter, då de inte vill att barnen ska sluta på grund av kostnader. Somliga berättar att de medvetet undviker att exponera barnen för kostsamma idrotter. Det framträder även socioekonomiska skillnader kopplade till barnens deltagande. Likaså att föräldrars inställning till ekonomiskt stöd för barns idrottsaktiviteter varierar beroende på inkomstnivå; en majoritet tror inte att stödet skulle påverka, medan en betydande del föräldrar från låginkomsthushåll ser det som positivt.

I studien valdes ett antal idrotter ut för att få ett hanterbart och representativt urval, men vi vill betona att denna fråga rör hela idrottsrörelsen. Det handlar alltså inte om att peka finger mot vissa idrotter – det är en uppmaning till samtliga idrotter att se över sina förutsättningar gällande kostnader. Det behövs en större samverkan mellan aktörer inom idrottsrörelsen, den kommersialiserade idrotten, kommuner och stat för att långsiktigt hålla tillbaka ökningen av kostnader. Ett fritidskort är en bra start och kan kortsiktigt dämpa socioekonomiska skillnader, men på sikt behövs hållbara finansieringsstrategier och hållbara förhållningssätt till en ekonomiskt sund barn- och ungdomsidrott.

Summary

Many children and young people participate in organised sports in Sweden with the physical, psychological and social impact considered very positive. However, youth sports activities imply significant costs for parents. Fees, equipment, travel and fundraising activities create a financial burden, which can become so significant that it results in the exclusion of children from activities. For this reason, it is important to monitor how expenses change over time and to gain deeper insight into how they impact children's access to organised sports. This is the third survey of the development of the costs associated with children sports activities that the Swedish Sports Confederation has conducted (the previous ones were conducted in 2003 and 2009). This survey not only maps the real costs of youth sports for households in 12 sports, but also gives voice to parents' experiences of spending money on their children's sports activities. A total of 1,244 parents responded to the questionnaire, with 17 of them participating in follow-up interviews.

The cost mapping exercise reveals that households spend on average approximately SEK 9,400 annually on children's sports activities (ages 7–18), that is, approximately SEK 800 per child per month. The period 2003–2023 saw a near doubling of expenditure with a particularly large increase between 2009 and 2023. The proportion of children participating in training additional to the standard package provided by sports clubs or individual training sessions more than doubled from 2015 to 2023. This trend, which appears to result from parents feeling compelled to increase their children's chances of inclusion and success in sports, contributes to financial pressures.

The survey data show that it is twice as expensive to have children aged 15–18 involved in sports activities compared to children aged 7–10. This is the consequence of that many sports have low entry costs but become increasingly expensive as activities become more advanced when children grow older. Here, parents say that they feel locked into expensive sports activities, as they do not want their children to stop due to costs. Some parents furthermore say that they deliberately avoid introducing their children to sports that are particularly expensive. The survey here illustrates that socio-economic differences play a significant role in determining the participation of children. Children from low-income households participate to a lesser extent in organised sports. In response to the question whether parents believe that the introduction of financial support to enable the sport activities of youth, socio-economic differences also appear to influence parents' attitudes. A majority does not believe that such support would have an impact; yet a significant number of parents from low-income households would welcome the introduction of financial support.

Most parents still think that their expenditure on their children's sports activities provides value for money, despite that many consider the costs to be too great. When asked if parents are prepared to lower their level of ambition in order to reduce their expenditure, the vast majority answer that they are not prepared

to do so. An important reason for this is that parents are not willing to lower the quality of the sports activities in which their children participate.

In the study, the number of sports was restricted to make for a manageable study. Sports were also selected to obtain a representative sample. However, we want to stress that the issues raised concern all sports within the Swedish Sports Confederation. The study's conclusions are, therefore, not about pointing the finger at particular sports, but rather a call to all sports associations to review how and why youth sports incur high costs, even jeopardizing the participation of children, especially those from less affluent households. Greater cooperation is needed between actors in organised sports, municipalities and government to contain costs. The introduction of a leisure card configured to mitigate socio-economic differences could make a difference in the short term. However, in the long term, new approaches and financing strategies are required to ensure sustained participation of children and youth in sports.

Inledning

Många föräldrar anser det eftersträvansvärt att deras barn deltar i föreningsidrott, eftersom det ger barnen ett socialt sammanhang utanför skolan, fysisk aktivitet och möjlighet att utveckla idrottsliga färdigheter och förmågor. Den svenska idrottsrörelsen är den största organiserade formen av fritidsverksamhet för barn och ungdomar i Sverige. Vad gäller barn mellan 6 och 12 år är cirka 70 procent medlemmar i en idrottsförening.¹ Men att ha barn som deltar i föreningsidrott är också förenat med kostnader – avgifter, utrustning, resor med mera – som kan bli en ekonomisk börda för familjer och riskera att exkludera barn från idrott. Det är därför viktigt att följa kostnadsutvecklingen över tid och få en förståelse för hur kostnaderna påverkar barns möjligheter till idrott i förening.

På uppdrag av Riksidrottsförbundet har två studier tidigare genomförts om föräldrars kostnader för barnens idrott.² Den studie som presenteras i föreliggande rapport är en fortsättning, och då den genomfördes nästan 15 år efter den andra utförda studien kan vi visa hur kostnadsutvecklingen sett ut över tid. Som tillägg gjorde vi denna gång intervjuer med föräldrar för att få en uppfattning om och ökad förståelse för hur de upplever kostnaderna för barnens idrottande. Inledningsvis förmedlar vi vad forskning och studier om föräldrars kostnader för barnidrott lyfter fram, ger exempel på stöd till föräldrar som kan avlasta kostnader för barnens idrottande, samt beskriver hur kostnadsutvecklingen kan förstås från ett samhällsperspektiv och hur detta förändrat förutsättningarna för föräldrarollen.

Idrottsdeltagande och socioekonomi

Stefan Wagnsson och Christian Augustsson har genomfört en studie om kommersiell idrott och föräldrars syn på kostnadsbilden,³ och Krister Hertting en kostnadsstudie på uppdrag av Svenska Ishockeyförbundet.⁴ Resultaten från dessa studier visar att kostnader för barns idrottande ökar med stigande ålder och att det finns en snedfördelning i idrottsdeltagandet som kan kopplas till socioekonomiska förhållanden.⁵ Jonas Arnoldsson, analytiker vid Riksidrottsförbundet, visar i en statistisk kartläggning av postnummerområden att det finns ett samband mellan deltagande i föreningsidrott och socioekonomi, att en bättre socioekonomisk situation generellt innebär högre deltagande.⁶ Utifrån Riksidrottsförbundets och idrottsrörelsens gemensamma utvecklingsarbete Strategi 2025, där en grundpelare är att fler ska vilja och kunna idrotta i förening hela livet, är den socioekonomiska snedfördelningen en utmaning som behöver hanteras.

1 Riksidrottsförbundet (2021).

2 Riksidrottsförbundet (2004); Hertting (2009).

3 Wagnsson & Augustsson (2015).

4 Hertting (2022).

5 Hertting (2009, 2022); Wagnsson & Augustsson (2015).

6 Arnoldsson (2023).

Den socioekonomiska situationen är inte unik för Sverige. Även internationell forskning från exempelvis Kanada, USA, Storbritannien och Norge visar att socioekonomisk status (SES) har stor påverkan på ungas deltagande i föreningsidrott. Unga som kommer från hem med högre SES deltar betydligt oftare i föreningsidrott än unga från hem med lägre SES.⁷ De samlade slutsatserna från dessa studier är att de höga kostnadsnivåerna sannolikt gör att hushåll med hög total inkomst har större möjligheter att låta sina barn delta i organiserad tävlingsidrott och att tävlingsidrott exkluderar vissa unga från föreningsidrott på ekonomiska grunder. I en norsk studie betonar Lars Erik Espedalen och Ørnulf Seippel att idrotten och samhället i övrigt måste agera tillsammans när social ojämlikhet inom idrotten har sitt ursprung i social ojämlikhet utanför idrotten.⁸

Stöd för att utjämna socioekonomiska skillnader

Sambandet mellan SES och ungas deltagande i idrott är alltså ett välkänt problem. Lea Rittsteiger med kollegor menar att lägre kostnader, exempelvis genom sänkta deltagaravgifter, skulle kunna få fler unga från socioekonomiskt utsatta familjer att delta i idrott.⁹ Det görs flera försök att främja ungas deltagande i organiserad idrott hos alla samhällets grupper. I några delstater i Australien har man infört *The Active Kid Voucher Program*, vilket ger familjer möjlighet att ansöka om en *voucher*, ekonomiskt stöd, för att ge barnen möjlighet att delta i idrott.¹⁰ Det visar sig att initiativet både nått rätt målgrupper, det vill säga familjer med lägre SES, och haft en positiv effekt på barnens fysiska aktivitet och idrottande.^{11, 12}

Ett liknande initiativ utreds även i Sverige i form av ett digitalt fritidskort. Fritidskortet ska komma alla barn och unga till del och gälla för betalning för fritidsaktiviteter inom idrott, kultur, friluftsliv och liknande. Framför allt barn och unga i socioekonomiskt svaga områden ska uppmärksammas, samt barn och unga med funktionsnedsättning. Medel ska kunna användas för exempelvis träningsavgifter och medlemsavgifter. Den tekniska lösningen och hur systemet kommer att fungera är fortfarande under utredning.¹³ Införandet av vouchern i Australien är forskningsbaserat med goda resultat, vilket gör det särskilt angeläget att förhålla sig till även i ett svenskt sammanhang. Vi återkommer till detta senare i rapporten.

Ett samhällsperspektiv på kostnader för barnens idrott

Förutsättningarna för idrotten har förändrats över tid i takt med samhällsförändringar i västvärlden. Anna Fyrberg Yngfalk och Johan Hvenmark beskriver i Riksidrottsförbundets FoU-serie en övergripande samhällsutveckling alltmer präglad av globalisering, individualisering och marknadsideal.¹⁴ Det kallas i vissa

7 Se exempelvis Heradstveit m.fl. (2020); Owen m.fl. (2022); Allison-Abauza & Woodburn (2022); Post m.fl. (2018).

8 Espedalen & Seippel (2024).

9 Rittsteiger m.fl. (2021).

10 Macniven m.fl. (2020); Foley m.fl. (2021).

11 Macniven m.fl. (2020).

12 Foley m.fl. (2021).

13 Riksidrottsförbundet (2024).

14 Fyrberg Yngfalk & Hvenmark (2014).

sammanhang för *New Public Management* och bygger på idéer om att offentlig verksamhet ska bli mer effektiv och utsättas för konkurrens. Det ska leda till att människor får mer valfrihet och kan agera självständigt på en kommersialiserad marknad.¹⁵

Denna samhällsutveckling påverkar även den svenska idrottsrörelsen som är en grundpelare i civilsamhället och bygger på demokrati och ideellt engagemang.¹⁶ Ett exempel är den så kallade 51-procentregeln som säkerställer att föreningarna bygger på demokratiska principer och är medlemsstyrda. Regeln är under ständig debatt och om den försvinner blir det möjligt med ägarstyrda idrottsföreningar, på samma principer som företag.¹⁷ Ett annat exempel är de kommersialiserade alternativ som växer fram inom barn- och ungdomsidrotten och som i vissa former utmanar idéer om en idrott öppen för alla.¹⁸

Denna utveckling har även drivit på idrottens professionalisering, där både staten och kommersiella aktörer spelat en avgörande roll.¹⁹ Staten stöttade enligt Tomas Peterson tidigt upp satsningar på barn- och ungdomsidrott genom exempelvis ekonomiskt stöd till ledarutbildning och föreningsutveckling. Professionaliseringen drevs även på genom högre utbildning och satsningar på idrott som akademiskt ämne. Framför allt är det dock marknadskrafter som drivit på professionaliseringen av idrotten, vilket varit särskilt synligt inom elitidrotten. Peterson höjer dock ett varningens finger och menar att dessa processer även riskerar underblåsa tävlingshets, selekteringsiver och utslagning allt längre ner i åldrarna.²⁰

Ett förändrat landskap för idrottens föräldraskap

När samhället präglas av kommersialisering, individualisering och konkurrens menar den amerikanske sociologen Jay Coakley att föräldrars syn på vad det innebär att vara förälder förändras.²¹ Det gäller enligt Daniel Sjödin och Christine Roman inte minst föräldrar med goda ekonomiska och sociala resurser.²² Ett gott föräldraskap har blivit alltmer kopplat till hur barnen lyckas i olika sammanhang och Coakley menar att barn- och ungdomsidrotten blivit en högt värderad och synlig arena i samhället, organiserad med fokus på tävling och ständig förbättring. Detta gör den till en perfekt plats för föräldrar att demonstrera sitt föräldraskap. Lyckas barnen inom idrotten känner sig även föräldrarna lyckade i sin fostran, vilket är en viktig anledning till att föräldrar med resurser lägger så mycket pengar och tid på barnens idrottande.

Coakley beskriver utvecklingen av barn- och ungdomsidrotten ur ett amerikanskt perspektiv. Idrottsrörelsen i Sverige är annorlunda organiserad; den svenska barn- och ungdomsidrotten bedrivs i föreningar i en demokratiskt uppbyggd folkrörelse och har länge ansetts som fostrande ur en bredare bemärkelse än rent idrottsligt. Staffan Karp visade redan år 2000 att föräldrar gör strate-

15 Se exempelvis Gruening (2001).

16 Giulianotti m.fl. (2019); Karlsson, Bäckström & Redelius (2022).

17 Giulianotti m.fl. (2019).

18 Karlsson, Bäckström & Redelius (2022); Wagnsson, Augustsson & Jordan (2024).

19 Giulianotti m.fl. (2019); Peterson (2005).

20 Peterson (2005).

21 Coakley (2011).

22 Sjödin & Roman (2018).

giska val av idrotter för sina barn och att idrott även fungerar som en fostran in i samhällets krav och förväntningar.²³ Idrotten blir på det sättet en investering i barnens framtid. Även Per Nilsson lyfte tidigt fram de samhällstrender som Coakley beskriver, men med tydligare koppling till individualiseringen av ungdomskulturen.²⁴ I konsumtionskulturens snabbt föränderliga miljö spelar fritiden en allt större roll som social markör och för utvecklingen av ungas identitet. Tävlingsidrotten har hög status i samhället och inom ungdomskulturen.²⁵ Nilsson menar att även ungdomarna i allra högsta grad är delaktiga i förhandlingen om idrottens värde och vilka idrottsgrenar som anses värdefulla att ha hög status i. Här kan man alltså säga att barnens och föräldrarnas intressen för den organiserade idrotten sammanfaller.

I nyare forskning framkommer att idrottens höga status har fortsatt driva på kommersialiseringen av barn- och ungdomsidrotten i Sverige.²⁶ Utvecklingen har gjort att fler privata aktörer har kommit in i barn- och ungdomsidrotten och att det skapats en kommersiell marknad. Även idrottsföreningarna har intressen i den kommersiella utvecklingen, i synnerhet i verksamhet som gynnar barns och ungas idrottsliga utveckling,²⁷ och många föreningar anordnar egna kommersiella aktiviteter.²⁸ Föräldrar är kunder på en marknad och vill skapa bästa möjliga sportsliga och sociala förutsättningar för sina barn.²⁹

Utgångspunkter, syfte och forskningsfrågor

Som vi redan nämnt har det genomförts två studier med liknande fokus som denna, och med Riksidrottsförbundet som uppdragsgivare.³⁰ Med tanke på den tid som gått sedan den senaste kostnadsundersökningen – nästan 15 år – och alla förändringar som skett i samhället, är det angeläget att utforska föräldrars kostnader över tid. I de två tidigare studierna har fokus huvudsakligen riktats mot att analysera och presentera resultat i form av siffror och tabeller. Endast lite uppmärksamhet har riktats mot föräldrarnas tankar och upplevelser om kostnaderna inom barn- och ungdomsidrotten. I den här rapporten presenterar vi kostnadsutvecklingen, men vi ger också röst åt föräldrarna, de som ansvarar för och i huvudsak betalar för barnens idrottande.

Syftet med studien är att utforska den ekonomiska situationen inom barn- och ungdomsidrotten, med särskilt fokus på föräldrars upplevelser av och faktiska kostnader för barnens deltagande i idrott. Vi kommer att besvara följande forskningsfrågor:

- Hur mycket pengar spenderar föräldrar årligen på sina barns idrottande?
- Skiljer sig kostnaderna åt beroende på barnens kön och ålder, om föräldrarna är inrikes- eller utrikesfödda, samt föräldrarnas inkomst- och utbildningsnivå?
- Hur har kostnaderna för deltagande i föreningsidrott utvecklats över tid?

23 Karp (2000).

24 Nilsson (2000).

25 Nilsson (2000); Trondman (2005).

26 Se exempelvis Karlsson, Bäckström & Redelius (2022); Wagnsson, Augustsson & Jordan (2024).

27 Karlsson, Bäckström & Redelius (2022).

28 Hertting (2022).

29 Wagnsson, Augustsson & Jordan (2024).

30 Hertting (2009); Riksidrottsförbundet (2004).

- Hur upplever föräldrar kopplingen mellan ambitionsnivå, kostnader och valuta för pengarna i sina barns idrottande?
- Hur tänker och resonerar föräldrar om kostnader och ekonomiska stödmodeller för barns deltagande i föreningsidrott nu och i framtiden?
- I vilken omfattning nyttjar föräldrar olika former av kommersiella idrottsverksamheter³¹ för sina barn?

Genom att tidigare studier undersökt liknande variabler finns det möjligheter att skönja trender i kostnadsutvecklingen från och med 2003, året för den första kostnadsstudien.³² Detta är viktigt att beakta vid designen av föreliggande studie. Därtill är det av betydelse att ta med våra erfarenheter från studien om kommersiell idrott och från de tidigare kostnadsstudierna, för att ytterligare förfinas designen.

³¹ Definieras i enkäten som: Idrott som bedrivs i kommersiell regi, det vill säga idrottsutövning baserad på extra avgifter, till exempel betala för idrottsläger under lov, betala extra för ledarleda träningar eller betala en separat terminsavgift som inte är kopplad till en idrottsförening. OBS! Innefattar ej betalning för deltagande i cuper när barnet deltar för sin förenings räkning!

³² Riksidrottsförbundet (2004).

Metod

Studien är en så kallad kombinerad metodstudie där man använder sig av både enkäter och intervjuer för att samla in data. Denna metod möjliggör en såväl övergripande som fördjupad förståelse av ett fenomen. I det här fallet en mer heltäckande bild av kostnadsstrukturen inom barn- och ungdomsidrotten.

Urval och genomförande

Enkäten

Deltagarna i enkätstudien bestod av föräldrar till barn och ungdomar i åldrarna 7–18 år.³³ Till skillnad mot tidigare studier som haft liknande syfte,³⁴ valde vi att även inkludera åldrarna 16–18 år. Dels för att man enligt barnkonventionen anses vara barn upp till 18 år, dels för att Riksidrottsförbundets riktlinjer för barn- och ungdomsidrott omfattar hela tonårsperioden. Vid jämförelser av kostnadsutvecklingen över tid har vi dock uteslutit deltagare över 15 år för att säkerställa en så hög grad av jämförbarhet som möjligt. Urvalet av deltagare till enkäten genomfördes i två steg. Först valde vi ut de tio mest utövade idrotterna, utifrån statistik från Riksidrottsförbundet.³⁵ Därtill inkluderade vi golf och kampsport, av den orsaken att kostnadsredovisningen kopplat till golf varit med i de tidigare undersökningarna,³⁶ och att kampsport är en idrott som speciellt attraherar barn och ungdomar med utländsk bakgrund. Därefter bad vi representanter på Riksidrottsförbundet att via e-post skicka en förfrågan till 5 procent slumpvis utvalda LOK-stödberättigade föreningar inom respektive idrott.³⁷ Totalt kontaktades 534 föreningar (motsvarande 8 % av de föreningar som tilldelades LOK-stöd år 2022) (se tabell 1).

33 Vid föräldrarnas uppskattning av totalkostnader har vi inte kunnat kontrollera om de även haft yngre eller äldre barn i tankarna när de svarat på frågan, vilket gör att det finns en viss osäkerhet kopplat till vilka åldrar som dessa resultat gäller.

34 Hertting (2009); Riksidrottsförbundet (2004).

35 Centrum för idrottsforskning (2024).

36 Hertting (2009); Riksidrottsförbundet (2004).

37 Det slumpmässiga urvalet skedde genom följande steg: 1) Lottning av idrottsföreningar (IF) per specialidrottsförbund (SF), 2) Borttagande av eventuella idrottsföreningar med få deltagartillfällen (vilket tyder på låg aktivitet), 3) Ny lottning av idrottsföreningar per specialidrottsförbund, 4) Matchning för att säkerställa rimlig geografisk spridning i landet, med kravet att samtliga RF-SISU distrikt ska vara representerade och så många kommuner som möjligt, 5) Ny lottning av idrottsföreningar per specialidrottsförbund.

Tabell 1. Fördelning av idrotter i urvalet.

Idrott	Antal idrottsföreningar	Procentuell fördelning
Basket	23	4 %
Fotboll	179	34 %
Friidrott	30	6 %
Golf	22	4 %
Gymnastik	44	8 %
Handboll	23	4 %
Innebandy	51	10 %
Ishockey	27	5 %
Kampsport	37	7 %
Ridsport	46	9 %
Simidrott	19	4 %
Tennis	33	6 %
Totalt	534	100 %

Underlag till enkätstudien samlades in med hjälp av en webbaserad enkät (Survey & Report). En länk till enkäten, tillsammans med information om studien och en fråga om informerat samtycke, skickades med hjälp av föreningarna via e-post till föräldrar till barn födda mellan 2005 och 2016 (7–18 år) som var med i föreningens lag eller träningsgrupper. Föreningen uppmanades därefter att meddela oss forskare om hur många föräldrar som fått enkäten. Enkäten innehåller 32 frågor uppdelade på sex frågeområden (se bilaga 1): 1) kostnader för barnens deltagande i föreningsidrott totalt sett och utifrån barnens huvudsakliga idrott inom olika kostnadsposter/kostnadskategorier (t.ex. medlemsavgifter, träningsavgifter och utrustning), 2) föräldrarnas upplevelser av kostnaderna, 3) möjligheter att påverka kostnaderna, 4) betydelsen av ekonomiskt stöd till hushållet, 5) deltagande i och kostnader för kommersialiserad idrott i olika former, och 6) bakgrundsinformation om föräldrarna.

Intervjuerna

I en avslutande fråga i enkäten fick föräldrar ange sin e-postadress om de var intresserade av att delta i en uppföljande fokusgruppsintervju, ett fördjupat samtal om kostnader inom barn- och ungdomsidrott. Fokusgruppsintervjuer användes som den huvudsakliga metoden. Anledningen till metodvalet är att fånga interaktionen och dynamiken i samtalet, för att på så vis få en rikare bild av föräldrarnas upplevelser av kostnader för barnens idrottande i föreningar.³⁸ Det var cirka 80 föräldrar som visade intresse att delta. Av dessa tillfrågades 40 slumpvis utvalda föräldrar om deltagande, varav 18 (11 kvinnor och 7 män) valde att delta i intervjuerna. Inför intervjuerna konstruerades en intervjuguide med utgångspunkt i semistrukturerade intervjuer.³⁹ Det innebär att det finns temaområden av frågor som behandlas under samtalet samtidigt som det finns utrymme att ställa fördjupande följdfrågor. I denna intervjuguide ingår frågor om hur föräldrar upplever barnens idrottande, frågor om ansvar för kostnadsutvecklingen, samt hur kostnader ska hanteras i framtiden (se bilaga 2).

³⁸ Se exempelvis Wibeck (2010).

³⁹ Se exempelvis Kvale (2007).

Intervjuerna genomfördes och spelades in på digitala tjänsten/plattformen Zoom. Det genomfördes totalt sju intervjutillfällen, som varade mellan 35 minuter (individuella) och 1 timme och 10 minuter (fokusgrupper). Samtliga intervjuer genomfördes kvällstid för att öka möjligheterna till deltagande. Vid två tillfällen genomfördes individuella intervjuer och vid fem tillfällen fokusgrupper med två till fem deltagare. Anledningen till individuella intervjuer var svårigheterna att hitta tider som passade alla, men att vi ansåg det viktigt att fånga upp samtliga föräldrars upplevelser. Variationen i gruppstorlekar berodde även på att deltagare vid ett par tillfällen hade anmält sig men sedan uteblev. Vid tre tillfällen deltog båda forskarna vid samtalen och vid fyra tillfällen var det en forskare som förde samtal med deltagarna.

Intervjustudien är i grunden utforskande och därför utgick den analytiska strategin från en tematisk analys, med generellt fokus på ett underliggande innehåll.⁴⁰ Utgångspunkten i analysen var att utforska hur föräldrar upplever kostnadsbilden, hur det påverkar barnens deltagande samt synen på framtiden. I det första steget läste forskarna de utskrivna (transkriberade) intervjuerna, för att bilda sig en uppfattning om innehållet i samtalen och förståelse av vad som kom till uttryck. I detta steg plockade forskarna ut 210 initiala koder som bildade utgångspunkt för nästa steg i analysen. Det andra steget bestod av att skapa preliminära teman med utgångspunkt i de initiala koderna. I detta steg fördes diskussioner mellan forskarna och ett första mönster av koder växte fram i materialet. Totalt skapades 30 koder utifrån de 210 meningsbärande enheterna. Av dessa koder bedömdes 29 ingå i det material som direkt svarar på syftet, medan en kod bedömdes utgöra bakgrundsinformation. De två första stegen i analysen genomfördes med stöd av analysprogrammet NVivo. Det tredje steget var att föra samman de 29 koderna i teman, vilket genomfördes genom diskussioner mellan forskarna samt en pendling mellan delar och helhet. Preliminära teman skapades, granskades och definierades. Utifrån analysen bildades sex teman, vilka presenteras i resultatdelen.

Etik

Studien är etikprövad och godkänd av Etikprövningsmyndigheten, Dnr 2023-03336-01. I länken till enkäten som skickades till föräldrar fanns information om studien, vad det innebär att delta i en forskningsstudie, att det är frivilligt att delta, att de när som helst kan avbryta deltagandet, samt hur de insamlade uppgifterna behandlas. Här fick föräldrar möjlighet att antingen samtycka till att delta eller tacka nej. Samtycke ledde till att enkäten öppnades för svar. Ett liknande tillvägagångssätt användes gällande intervjuerna; de som anmält sitt intresse att delta fick information via ett webbformulär där de kunde samtycka och därmed godkänna sitt deltagande, eller tacka nej. Svaren i enkätundersökningen är anonyma om deltagaren själv inte valt att ange sin e-postadress för intresse att delta i intervjustudien. Deltagarnas svar i intervjustudien är konfidentiella enligt forskningsetiska principer och de namn som förekommer i resultaten är pseudonymer.

⁴⁰ Braun & Clarke (2019).

Resultat – enkäten

För att närma oss en heltäckande bild av kostnadsstrukturen inom barn- och ungdomsidrotten, genomförde vi en kombinerad metodstudie. Hur vi gick tillväga beskrivs i det inledande kapitlet. Här redovisar vi resultatet av rapportens ena del, enkätundersökningen.

Förutsättningar i tolkningen av resultaten

Vid redovisning av kostnader har vi främst valt att utgå från medianvärdet (Md), det vill säga det värde som delar datamängden i två lika stora delar. Medianen används ofta när man vill få en uppfattning om det ”typiska” värdet i en datamängd och är därmed mindre känslig för extrema värden jämfört med medelvärdet/genomsnittet. Vi har dock i vissa fall även valt att redovisa medelvärden (M) och min- och maxvärden för att få en mer omfattande förståelse av resultaten. För att öka läsbarheten har vi avrundat till närmaste hundratal, och vid procentsatser till närmaste heltal.

När resultaten tolkas är det viktigt att ha med sig att de bygger på vårdnadshavarnas *uppskattningar av kostnaderna* och kan därmed avvika från de faktiska kostnaderna. Saker som kan påverka denna uppskattning är exempelvis förmågan att minnas hur mycket och vad man har betalat för, att vilja framstå i mer positiv dager än vad som är fallet och att man kanske inte är villig att erkänna eller rapportera vissa kostnader om de exempelvis upplevs som höga eller överdrivna.

Beskrivning av undersökningsgruppen

Totalt besvarade 1 244 föräldrar⁴¹ enkäten (M = 44,2 år; Md = 44,0 år; Sd = 6,1; 65 % kvinnor och 35 % män) varav 403 (33 %) var förälder till ett barn, 674 (54 %) förälder till två barn och 167 (13 %) förälder till tre barn. För att kunna dra korrekta slutsatser baserat på åldrar och idrottsgrenar samt för att kunna jämföra med tidigare liknande undersökningar,⁴² uteslöts svar från föräldrar med barn som var yngre än 7 år respektive äldre än 18 år. Likaså uteslöt vi svar från föräldrar med barn som inte deltog i någon idrott i en idrottsförening utan i gymverksamhet eller dylikt. Följaktligen baseras svaren på 2 078⁴³ föreningsidrottande barn (M = 11,3 år; Md = 11,0 år; Sd = 2,9; 52 % pojkar och 48 % flickor). Då vi inte erhöll uppgifter från flera av de tillfrågade föreningarna om hur många

41 När vi framöver hänvisar till föräldrar innefattar detta även vårdnadshavare.

42 Riksidrottsförbundets första kostnadsundersökning ”Kostnader för idrott” (Riksidrottsförbundet, 2004), baserades på enkätdata (2 553 föräldrar) från 2003, och den andra undersökningen, ”Valuta för pengarna: Om föräldrars kostnader för barnens deltagande i tävlingsidrott” (Hertting, 2009), baserades på enkätdata (2 332 föräldrar) från 2009.

43 På grund av att vissa deltagare hoppat över eller missat att svara på vissa frågor i enkäten (internt bortfall) kan antalet personer variera när resultaten presenteras.

föräldrar som fått enkätlänken skickad till sig, är det svårt att få en exakt bild av bortfallet. Men med tanke på att enkäten skickades ut till ett relativt stort antal föreningar (534), indikerar det ändå att bortfallet är relativt stort. Det beror delvis på att flera föreningar inte vidarebefordrade enkäten och att vissa föräldrar som fick länken helt enkelt inte besvarade enkäten.

För att få en uppfattning om studiens möjlighet att generalisera resultaten jämfördes socioekonomisk bakgrund med statistik från andra studier, vilka visat att idrottande barn och ungdomar generellt sett kommer från resursstarka familjer och bor i resursstarka bostadsområden.⁴⁴ Jämför vi vidare vår studie med en tidigare liknande studie,⁴⁵ ser vi att könsfördelningen, åldersfördelningen, bostadstyp, utländsk bakgrund, hushållsinkomst och bostadsort i stort liknar varandra, men där något fler i vår studie bor i storstäder.⁴⁶ Sammantaget indikerar detta att resultaten i den här rapporten ger en god bild av de kostnader som föräldrar spenderar på sina barns idrottande.

Totala kostnader för samtliga barn i samtliga idrotter

I tidigare liknande studier⁴⁷ har man vid resultatredovisningen utgått från svaren på kostnader kopplat till vart och ett av barnen i familjen inom en utvald idrott. Detta gör det svårt att bilda sig en uppfattning om familjens *totala kostnader* per år för *samtliga barns idrottande i samtliga föreningar*. Exempelvis kan ett barn ha fotboll som huvudidrott samtidigt som hen också deltar i basket, friidrott och badminton, vilket gör att man inte fångar in kostnaderna för de senare idrotterna. I denna studie bad vi därför inledningsvis vårdnadshavarna att uppskatta hushållets totala årliga kostnader för barnens idrottande i samtliga föreningar. Resultaten visar att hushållen spenderar en ansevärd summa pengar på sina barns idrottande: totalt närmare 18 000 kronor per år (M= 29 800 kronor). Här ser vi en mycket stor spridning i materialet; det hushåll som lägger mest resurser årligen spenderar så mycket som 1 200 000 kronor på sina barns idrottande, medan det hushåll som lägger minst spenderar motsvarande 300 kronor. Vidare framgår det av resultaten att 60 hushåll (5 %) spenderar 100 000 kronor eller mer på sitt/sina barns idrottande per år.

Kostnader för barn 7–18 år uppdelat på huvudidrotter och kostnadsposter

För att kunna göra jämförelser av hur kostnader fördelas mellan olika idrotter behöver vi skifta fokus, från att analysera data kopplade till kostnader för barnens idrottande i samtliga föreningar, till att analysera data kopplade till kostnader för respektive barns deltagande i sin *huvudsakliga idrott*. Förutom att fråga om vilken huvudsaklig idrott som deras barn utövar, det vill säga den idrott

44 Blomdahl m.fl. (2019); Blomdahl & Elofsson (2021); Centrum för Idrottsforskning (2023).

45 Hertting (2009).

46 Resultat efter jämförelse mellan vår studie och Herttings (2009): flickor 48 % jämfört med 47 %; M = 11,3 år jämfört med M = 11,4 år; 83 % jämfört med 85 % bor i småhus; 92 % jämfört med 88 % har utländsk bakgrund; 51 % jämfört med 45 % är höginkomsttagare; 31 % jämfört med 34 % bor i glesbygd/landsbygd; 32 % jämfört med 16 % bor i storstäder.

47 Hertting (2009); Riksidrottsförbundet (2004).

som barnet lägger mest tid på/engagemang i, tillfrågades föräldrarna om hur mycket de betalar per år för respektive barn när det gäller följande kostnads-kategorier: 1) medlemsavgift, 2) träningsavgift, 3) läger, cuper, turneringar med mera, 4) utrustning, 5) klubbkläder, 6) skjuts till och från träning, matcher och cuper,⁴⁸ 7) köp av lotter, produkter och liknande från föreningen, och 8) övriga kostnader.⁴⁹

Kostnader för olika huvudidrotter

När vi jämför kostnader för olika huvudidrotter⁵⁰ utmärker sig framför allt ishockey och tennis som de mest kostnadskrävande idrotterna, där föräldrar lägger omkring 24 000 kronor per år för sina barns deltagande (se tabell 2). Sedan följer ridsport, som också får räknas som en dyr idrott även om den är närmare 6 000 kronor billigare. Bland de mindre kostsamma idrotterna kan vi räkna in gymnastik, friidrott och kampsport. De kostar cirka 5 000 kronor per år att delta i och är alltså ungefär 19 000 kronor billigare än de tidigare nämnda idrotterna. Däremellan återfinns fotboll, handboll, innebandy och simidrott där föräldrar årligen spenderar 9 000–11 000 kronor på sina barns deltagande. Basket i sin tur finner vi kostnadsmässigt mellan dessa idrotter, ungefär 7 000 kronor per år i kostnader, vilket också ligger i paritet med kostnader som läggs inom kategorin övriga idrotter. Även om man bör vara försiktig med att dra generella slutsatser gällande kostnader för specifika idrotter inom kategorin övriga idrotter, kan vi notera mycket höga kostnader för barnens deltagande i längdskidåkning (Md = 55 500, n = 14) och konståkning (Md = 21 600, n = 22).

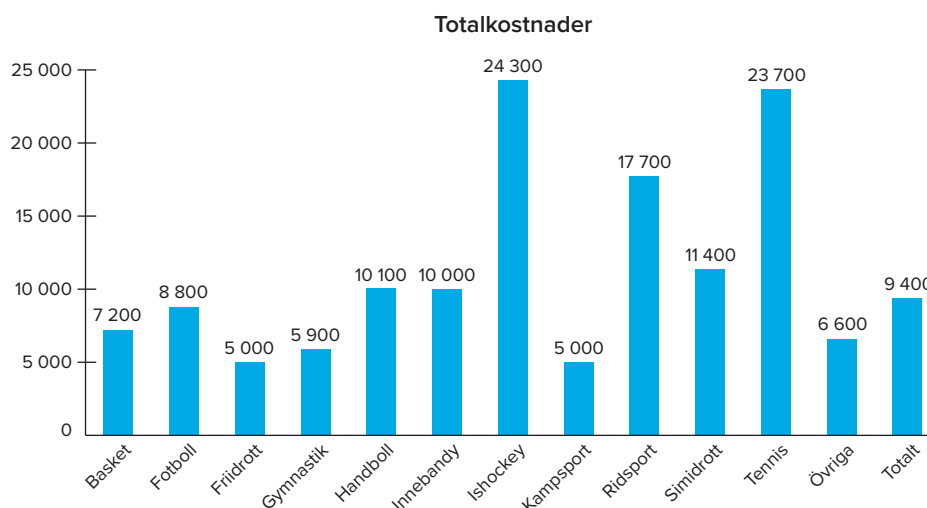
Vid en jämförelse mellan olika idrotter är det även viktigt att ta hänsyn till att varje idrott har sin åldersstruktur. För att nämna ett exempel är majoriteten av barn och ungdomar inom gymnastik yngre, medan de flesta inom fotboll är något äldre. Eftersom kostnaderna för idrottande ökar med åldern, vilket vi kommer att visa senare i rapporten, kan det vara en bakomliggande faktor som påverkar de totala kostnaderna.⁵¹

48 För att underlätta för vårdnadshavarna bad vi dem uppskatta det genomsnittliga antalet körda mil per vecka som de skjutsar sina barn till deras huvudsakliga idrott, i stället för att göra en uppskattning på årsbasis. För att få fram ett uppskattat värde på årsbasis multiplicerades först medianvärdet av det genomsnittliga antalet körda mil med 25 kronor per mil (skattefri milersättning 2023), och därefter med 26 veckor (den uppskattade perioden för en säsong). Ett exempel: Om en förälder i genomsnitt skjutsar sitt barn 4 mil per vecka, skulle kostnaden per år vara: $4 * 25 * 26 = 2 600$ kronor.

49 Här fick föräldrarna frihet att själva definiera vad som ingår i denna kategori. Exempelvis kan det innefatta kostnader för sjukgymnastik, specialkost, träningskort på gym och liknande.

50 Antal svarande inom respektive huvudidrott: Basket = 46; Fotboll = 678; Friidrott = 81; Gymnastik = 210; Handboll = 117; Innebandy = 107; Ishockey = 264; Kampsport = 41; Ridsport = 119; Simidrott = 136; Tennis = 94; Övriga idrotter = 119; Totalt = 2 012. Antalet som svarade att deras barn har golf som huvudidrott bedömdes vara för litet (14) för att kunna generalisera resultaten. De ingår därför i kategorin övriga idrotter.

51 Riksidrottsförbundet (2016).

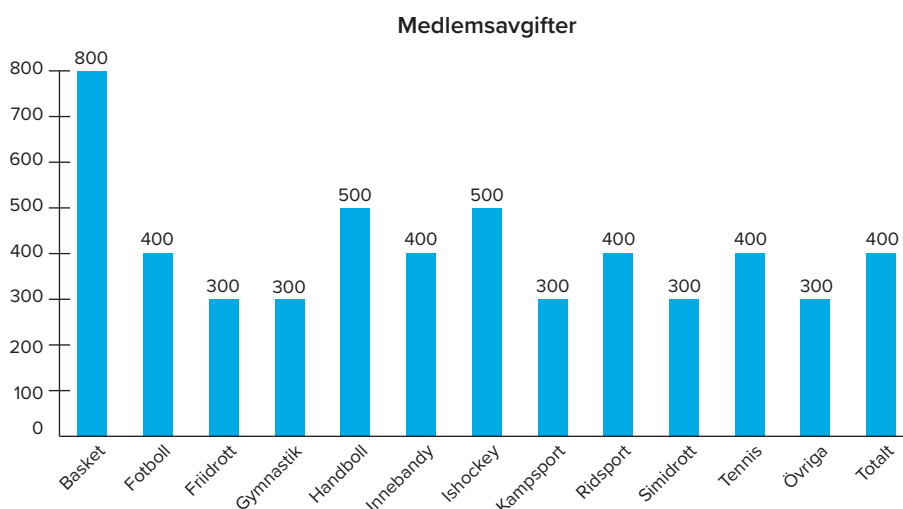
Figur 1. Totalkostnader för barn (7–18 år) inom olika huvudidrotter (n = 2 012).

Kostnadsfördelning inom respektive kostnadspost

Vi presenterar här fördelningen av kostnaderna inom var och en av de åtta kostnadsposterna och ger utöver det en överblicksbild av totalsumman och medelvärdet för samtliga poster.

Medlemsavgifter

Studerar vi posterna var för sig inom respektive idrott ser vi att medlemsavgifterna är förhållandevis låga jämfört med de övriga posterna. De är dessutom ungefär lika låga inom alla de undersökta idrotterna, med ett litet undantag för basket som har något högre avgifter (se figur 2).

Figur 2. Kostnader för barnens (7–18 år) medlemsavgifter, fördelade på olika huvudidrotter.

Det verkar alltså som om de flesta föreningar har ansträngt sig för att hålla nere medlemsavgiften för att så många som möjligt ska ha råd att gå med. Som vi kommer att återkomma till i intervjuerna, och som även framkommer i de öppna svaren, upplever dock vissa föräldrar att medlemsavgiften hålls nere för att få fler medlemmar. I stället tillkommer ”dolda” kostnader, som krav på köp av lotter och rabatthäften, för att finansiera verksamheten. Kopplat till detta ser vi att kostnaderna inom basket, trots en något högre medlemsavgift, är relativt låga inom de övriga posterna, och då speciellt träningsavgifterna.

Träningsavgifter

Träningsavgifter är den kategori som tillsammans med resor utgör de högsta kostnaderna. Särskilt inom ridsport och tennis, men även inom ishockey och simidrott ser vi höga kostnader (se figur 3).

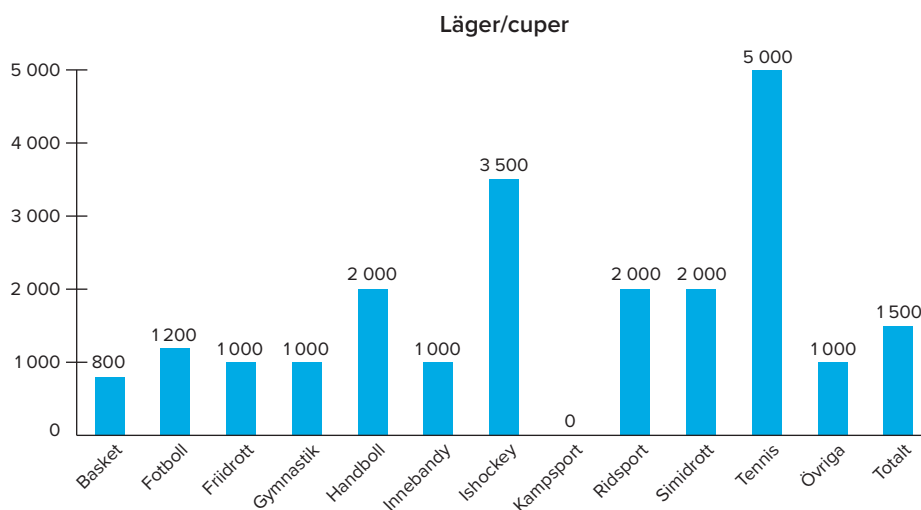

Figur 3. Kostnader för barnens (7–18 år) träningsavgifter, fördelade på olika huvudidrotter.

Inom ridsport kan en del av kostnaderna förmodligen tillskrivas de höga utgifterna för djurfoder, något som de andra idrotterna inte behöver ta hänsyn till. Dessutom tillkommer kostnader för stallplats, veterinärvård och annan skötsel av hästar som behövs för att säkerställa deras välbefinnande och som måste finansieras på något sätt. De höga kostnaderna inom tennis har förmodligen sin grund i att tennisbanor och träningsanläggningar är tämligen dyra att driva och kräver kontinuerligt underhåll. Detsamma gäller för ishockeyhallar och simanläggningar där det inom vissa regioner, särskilt i större städer, råder en konkurrenssituation om de relativt få idrottsanläggningar som finns. Detta driver troligtvis upp kostnader för att hyra hallarna, vilket i sin tur återspeglas i höga träningsavgifter. Enligt både intervjuer och de öppna svaren i slutet på enkäten har dessutom kraven på kompetenta ledare ökat, vilket sannolikt också drivit upp kostnaderna genom högre arvodering för ledarna inom de nämnda idrotterna.

Läger/cuper

Vi ser även att föräldrar spenderar en ansenlig summa varje år på läger och cuper. Speciellt märkbart är detta inom ishockey och tennis (se figur 4).

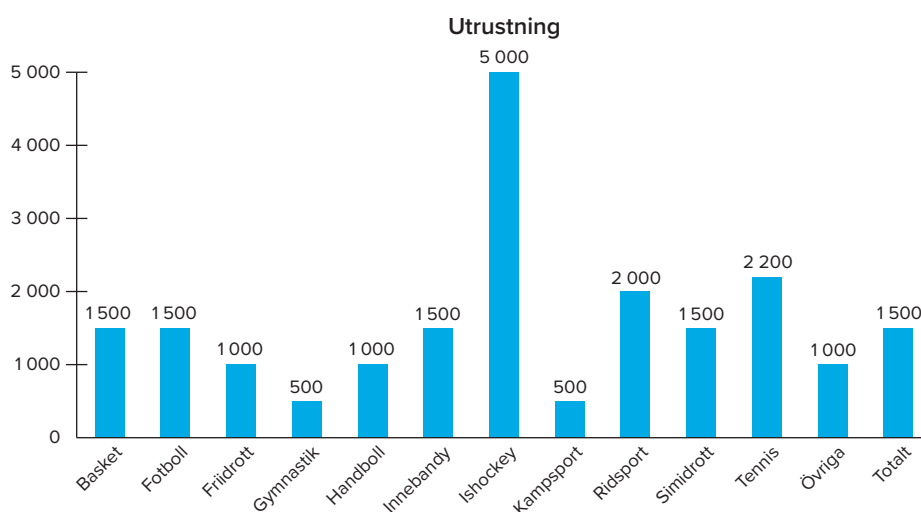

Figur 4. Kostnader för barnens (7–18 år) läger/cuper, fördelade på olika huvudidrotter.

Inte så sällan riktar kommersiella företag in sig på dessa idrotter och erbjuder läger som inkluderar specialiserad coaching och rådgivning med kända tränare och erkänt duktiga/professionella spelare. Det framkommer även i intervjuerna att en del upplever att barnen måste vara med på vissa läger som arrangeras av föreningarna för att de inte ska drabbas sportsligt (exempelvis genom att inte bli uttagna till matcher eller specifika lag). Flera föräldrar väljer också att bekosta sina barns deltagande i cuper eller läger på attraktiva och kostsamma ställen. Det är inte heller ovanligt att föräldrarna följer med (och även förväntas följa med) och bor på platsen tillsammans med andra föräldrar, vilket driver upp kostnaderna för hushållet totalt sett.

Utrustning

Framför allt inom ishockey sticker kostnaderna för utrustning ut, medan motsvarande utgifter inom olika former av kampsport är anmärkningsvärt låga (se figur 5).

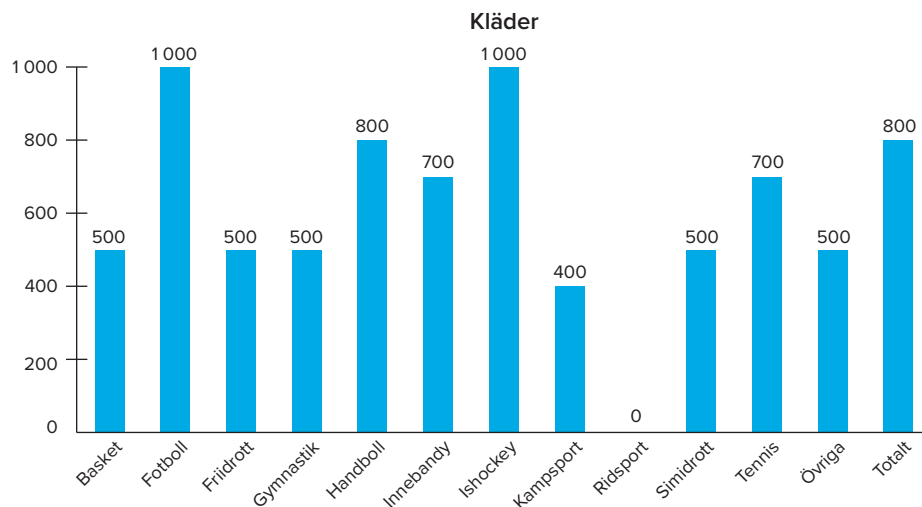

Figur 5. Kostnader för barnens (7–18 år) utrustning, fördelade på olika huvudidrotter.

För ishockeyns barn- och ungdomsverksamhet bidrar införandet av komposit-klubbor (klubbor tillverkade av kolfibermaterial) till ökade kostnader. Det är inte ovanligt att föräldrar betalar 2 000–3 000 kronor för en sådan klubba. Dessutom behöver övrig nödvändig och kostsam utrustning (hjälm, handskar, axelskydd, armbågsskydd, benskydd och skridskor) bytas ut med jämna mellanrum allt eftersom barnet växer. Även inom tennis ser vi relativt höga kostnader, vilket förmodligen härleds till liknande faktorer som inom ishockeyn. Racketar och skor tillverkas av högkvalitativa material (som kolfiber) för att möta kraven från spelare på olika nivåer, vilket troligtvis leder till ökade kostnader. Ridsport är ytterligare en idrott som utmärker sig när det gäller dyrare kostnader för utrustning. Anledningar till detta är förmodligen att ridsport kräver speciell utrustning för både ryttare och häst, inklusive sadlar, skydd för hästen, ridstövlar, hjälmar och skydd för ryttaren. Utrustningen tillverkas ofta av högkvalitativa material för komfort och säkerhet under ridning, vilket kan öka kostnaderna. Vissa hästar behöver även skraddarsyddna produkter, vilket sannolikt ytterligare ökar kostnaderna.

Kläder

Kostnader för kläder tillhör en av de lägsta utgiftsposterna totalt sett, men där föräldrar inom ishockey och fotboll spenderar mest (se figur 6).

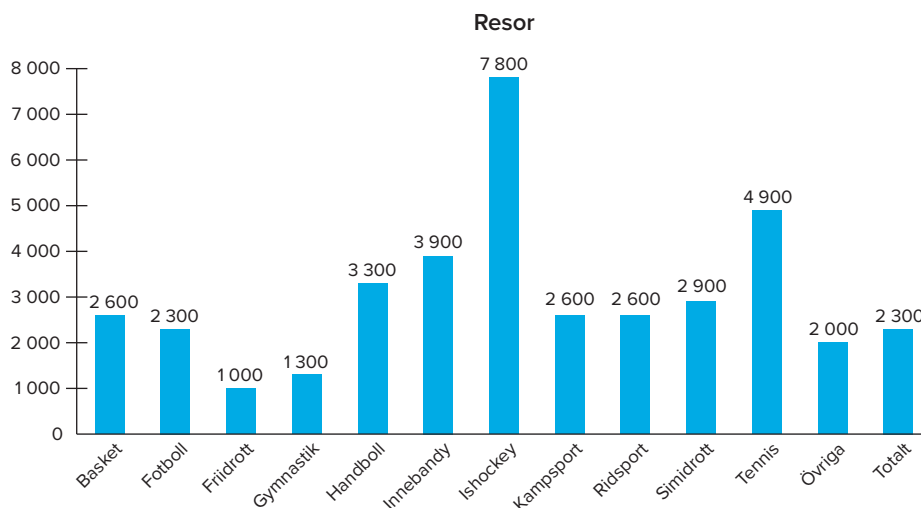

Figur 6. Kostnader för barnens (7–18 år) kläder, fördelade på olika huvudidrotter.

Värt att notera är att utgifter för kläder inte tycks betinga några större summor inom ridsport, vilket möjligen kan förklaras av att kläder också räknas in som en del av utrustningen. Det framkommer både i enkäten och i intervjuerna att föräldrar och föreningar har startat upp köp- och säljgrupper på sociala medier där kläder och begagnad utrustning byter ägare för kraftigt reducerade priser. I de öppna svaren framgår dock att det inom vissa föreningar och lag/träningsgrupper inte bara är viktigt, utan också en nödvändighet, att kläderna är märkta med föreningens logotyp och sponsorer för att de ska godkännas att bäras, vilket kan öka kostnaderna.

Resor

Resor utgör en av de mest kostsamma posterna och även här sticker ishockeyn ut (se figur 7).

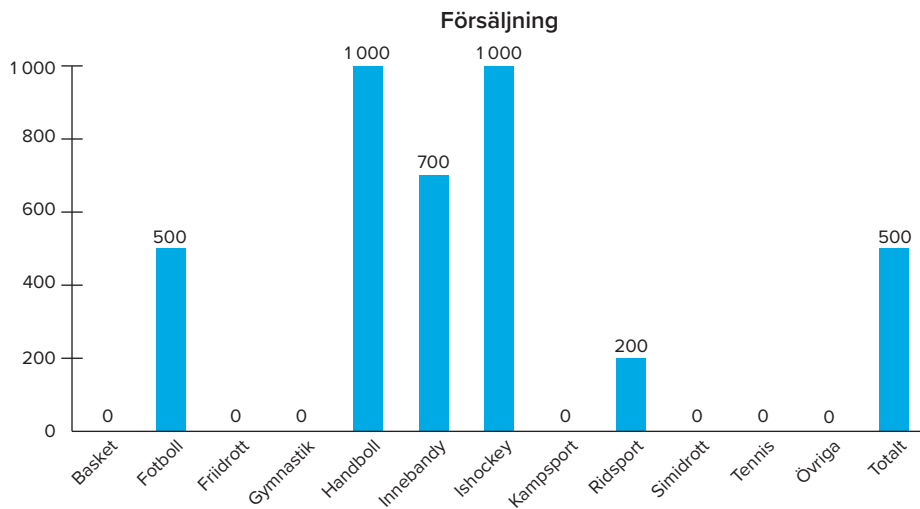

Figur 7. Kostnader för barnens (7–18 år) resor, fördelade på olika huvudidrotter.

En typisk ishockeyförälder lägger närmare 8 000 kronor på resor till och från träningar, matcher och cuper. Anledningar till detta kan säkerligen kopplas till att det på vissa orter eller städer finns relativt få ishallar, vilket innebär långa resvägar för många. Dessutom väljer lag inte så sällan att delta i cuper och turneringar som kräver långa resor för att komma till. Resor är även relativt kostnadskrävande inom tennis, innebandy och handboll, medan resekostnaderna inom friidrott och gymnastik är förhållandevis låga. I de öppna svaren uttrycks en viss kritik mot att vissa indelningar av serier kräver onödigt långa resor, speciellt i norra delen av Sverige där det ibland krävs flyg för att ta sig till vissa orter.

Försäljning av produkter

Försäljning och köp av olika produkter verkar inte utgöra någon större utgiftspost för huvudidrotterna i studien, med undantag för ishockey och handboll där föräldrar vanligtvis spenderar 1 000 kronor om året på diverse produkter (se figur 8).

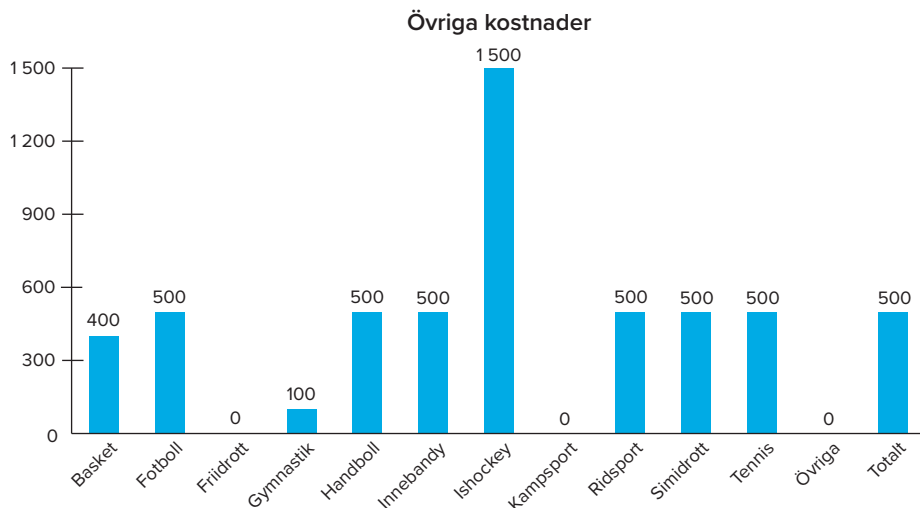

Figur 8. Kostnader i samband med försäljning av produkter kopplat till barnens (7–18 år) idrottsförening, fördelade på olika huvudidrotter.

De öppna svaren vittnar om att många föräldrar är trötta på att behöva hjälpa till och sälja eller själva köpa lotter, underkläder eller andra varor som föreningarna eller respektive lag i hög grad förväntar sig att barnen, och indirekt föräldrarna, ska engagera sig i.

Övriga kostnader

Vad gäller den sista kostnadsposten, övriga kostnader, verkar inte föräldrarna spendera överdrivet mycket resurser på andra aspekter än de vi har listat i enkäten, förutom till viss del ishockeyn (se figur 9).

Figur 9. Kostnader för övriga kostnader i samband med barnens (7–18 år) idrottande, fördelade på olika huvudidrotter.

Det finns dock skäl att tro att kostnader för exempelvis sjukvård, fysioterapeuter, gymkort och extra försäkringar som täcker skador, kan tillkomma allt eftersom barnet blir äldre och det sker satsningar på att nå eliten.

Översiktsbild av kostnader uppdelat på huvudidrotter

I tabell 2 återges en sammanställning av de olika kostnadsposterna för huvudidrotterna samt även totalsumman (horisontellt/radvis) och medelvärdet (vertikalt/kolumnvis) för respektive kostnadspost.

Tabell 2. Kostnader för barn (7–18 år) uppdelat på idrotter och kostnadsposter.

Idrotter	Antal	Medlemsavgifter	Träningsavgifter	Läger/Cuper	Utrustning	Kläder	Resor	Försäljning	Övrigt	Totalsumman
Basket	46	800	600	800	1 500	500	2 600	0	400	7 200
Fotboll	678	400	1 400	1 200	1 500	1 000	2 300	500	500	8 800
Friidrott	81	300	1 200	1 000	1 000	500	1 000	0	0	5 000
Gymnastik	210	300	2 200	1 000	500	500	1 300	0	100	5 900
Handboll	117	500	1 000	2 000	1 000	800	3 300	1 000	500	10 100
Innebandy	107	400	1 300	1 000	1 500	700	3 900	700	500	10 000
Ishockey	264	500	4 000	3 500	5 000	1 000	7 800	1 000	1 500	24 300
Kampsport	41	300	1 200	0	500	400	2 600	0	0	5 000
Ridsport	119	400	10 000	2 000	2 000	0	2 600	200	500	17 700
Simidrott	136	300	3 700	2 000	1 500	500	2 900	0	500	11 400
Tennis	94	400	10 000	5 000	2 200	700	4 900	0	500	23 700
Övriga	119	300	1 800	1 000	1 000	500	2 000	0	0	6 600
Totalt	2 012	400	2 000	1 500	1 500	800	2 300	500	500	9 400

Notering: Totalsumman (horisontellt) = Summan av kostnadsposterna. Totalt (vertikalt) = Medelvärdet för respektive kostnadspost.

Kostnader för barn 7–18 år uppdelat på bakgrundsvariabler och kostnadsposter

Kön

Om vi först jämför kostnadsfördelningen mellan pojkar och flickor visar det sig att föräldrarna spenderar mer resurser på pojkars än flickors idrottande ($Md_{\text{Pojkar}} = 10\,100$; $\text{Min} = 1\,300$; $\text{Max} = 237\,100$; $Md_{\text{Flickor}} = 8\,700$; $\text{Min} = 1\,200$; $\text{Max} = 347\,600$). Resultaten går delvis emot tidigare kostnadsstudier,⁵² som visar att högre kostnader lades på flickors idrottande. Det man ska ha med sig är att vi i denna studie även involverar föräldrar till barn/ungdomar i åldern 16–18 år, en ålder där det oftast sker en satsning på idrotten. Enligt konventionella könsnormer fördelas vanligtvis mer resurser till pojkars idrottande. När vi vidare jämför pojkar och flickor avseende de olika kostnadsposterna, blir det tydligt att kostnader relaterade till utrustning och kläder skiljer grupperna åt, med fördel för pojkarna (se tabell 3).

⁵² Hertting (2009).

Tabell 3. Kostnader för barn (7–18 år) uppdelat på bakgrundsvariabler och kostnadsposter.

Bakgrunds-variabler	Antal (n)	Medlems-avgifter	Tränings-avgifter	Läger/cuper	Utrustning	Kläder	Resor	Försäljning	Övrigt	Totalt
Kön										
Pojkar	1 085	400	1 800	1 600	2 000	1 000	2 300	500	500	10 100
Flickor	991	300	2 000	1 500	1 200	600	2 300	300	500	8 700
Totalt	2 076	400	1 900	1 500	1 500	800	2 300	500	500	9 400
Åldrar										
15–18 år	334	500	2 500	3 000	2 500	1 000	2 600	350	1000	13 400
11–14 år	868	400	2 000	2 000	2 000	1 000	2 300	500	500	10 700
7–10 år	876	400	1 600	500	1 000	500	2 300	300	300	6 800
Totalt	2 078	400	1 900	1 500	1 500	800	2 300	500	500	9 400
Etnicitet										
Svensk	1 898	400	1 900	1 500	1 500	800	2 300	500	500	9 400
Utländsk	168	400	2 000	1 500	1 500	800	2 300	200	500	9 200
Totalt	2 066	400	1 900	1 500	1 500	800	2 300	500	500	9 400
Hushålls-inkomst										
Hög	1 285	400	2 000	2 000	1 500	1 000	2 300	400	500	10 100
Medel	521	400	1 500	1 000	1 500	600	2 300	500	500	8 300
Låg	109	400	1 500	1 300	1 500	800	2 400	500	500	8 900
Totalt	1 915	400	1 900	1 500	1 500	800	2 300	500	500	9 400
Utbildning										
Eftergymnasial	1 468	350	2 000	1 500	1 500	700	2 275	300	500	9 125
Gymnasial	519	400	1 500	1 500	1 500	1 000	2 275	500	500	9 175
Förgymnasial	13	700	500	1 000	2 500	1 000	7 800	500	500	14 500
Totalt	2 000	400	1 900	1 500	1 500	800	2 300	500	500	9 400

Av resultaten framgår även att föräldrarna lägger något mer ekonomiska resurser på flickorna när det gäller träningsavgifter. I övrigt är kostnaderna för de olika posterna relativt jämnt fördelade mellan pojkar och flickor.

Ålder

Det visar sig att kostnaderna för barnens idrottande ökar markant med ålder, från 6 800 kronor (7–10 år) till 10 700 kronor (11–14 år) och sedan till 13 400 (15–18 år). Detta kan vi även se i liknande kostnadsstudier.⁵³ Vid en jämförelse mellan åldersgrupperna avseende olika kostnadskategorier framkommer att det sker en gradvis ökning inom i stort sett samtliga områden, förutom köp och försäljning av lotter med mera som minskar från åldrarna 11–14 år till 15–18 år (se tabell 3). Det verkar alltså som träningsgruppen eller laget finner andra finansieringsvägar än försäljning för att bekosta idrottandet när de blir äldre. Den tydligaste kostnadsökningen, posten läger/cuper, ökar med 1 500 kronor mellan åldrarna 7–10 år och 11–14 år, och med ytterligare 1 000 kr till åldersgruppen 15–18 år. En möjlig förklaring till detta är att kraven på att prestera ökar med åldern och att både föräldrar och barn ser det som nödvändigt att investera i deltagande på läger och cuper för att kunna utvecklas och vara konkurrenskraftig gentemot andra jämnåriga. Även kostnaderna för träningsavgifter och utrustning

⁵³ Hertting (2009); Riksidrottsförbundet (2004).

sticker ut något för den äldsta ålderskategorin jämfört med övriga kategorier. Att träningsavgifterna ökar kraftigt är kanske inte så anmärkningsvärt, med tanke på att kravet på antalet träningar vanligtvis ökar med åldern. Dessutom väljer vissa föreningar att satsa på och anlita externa tränare och ledare som i allt högre grad får eller kräver ersättning för sina tjänster. Utöver det ökar ofta behovet av fler träningstider och lämpliga anläggningar för att säkerställa högre kvalitet i träningen och tävlandet/matchandet, vilket sannolikt bidrar till ökade kostnader för föräldrarna. Särskilt påtagligt är det om familjerna bor i storstadsområden där konkurrensen om faciliteterna är hög. Att även kostnader för utrustning ökar markant med åldern är kanske inte förvånande med tanke på att seniorstorlekar vanligtvis är dyrare att köpa. Samtidigt ökar kraven på utrustningen – den måste hålla hög kvalitet eftersom den kan vara avgörande för att uppnå goda prestationer inom vissa idrotter.

Födelseland

När vi gör en jämförelse mellan inrikes- och utrikesfödda föräldrar, avseende kostnader, visar det sig att det inte finns någon betydande skillnad mellan grupperna. Resultatet är något överraskande med tanke på att utrikesfödda generellt har en lägre ekonomisk standard jämfört med personer som är födda i Sverige.⁵⁴ En möjlig förklaring är att de utrikesfödda personer som ingick i studien har högre inkomster än genomsnittet för utrikesfödda och därför kan lägga mer resurser på sina barns idrottande. En fördjupad analys motsäger dock till viss del denna tolkning då det visar sig att fler utrikesfödda än inrikesfödda föräldrar tillhör låginkomsttagare. Den mest troliga förklaringen är därför att utrikesfödda föräldrar tenderar att lägga en något större andel av sina besparingar på sina barns idrottsaktiviteter.

Inkomst- och utbildningsnivåer

I fortsatta analyser, där inkomstgrupperna ”Låg”, ”Medel” och ”Hög” (baserat på hushållets sammanlagda medianinkomster) ställs emot varandra, framgår det att föräldrar som tillhör gruppen höginkomsttagare spenderar närmare 2 000 kronor mer per år än grupper som tillhör låg- respektive medelinkomsttagare. Framst verkar gruppen med höga inkomster spendera mer pengar på barnens läger, cuper och turneringar än övriga grupper. Värt att notera är att hushåll med låga inkomster inte bara lägger mer ekonomiska resurser på barnens idrottande jämfört med medelinkomsttagarna, utan också en större andel av resurserna. Avseende jämförelser på högsta utbildningsnivå behöver vi vara ytterst försiktiga med att tolka resultaten relaterat till dem med förgymnasial utbildning, då det endast är 13 föräldrar som tillhör denna grupp och sju av barnen spelar ishockey, en av de dyraste idrotterna. Det är även värt att notera att det inte finns någon betydande skillnad i kostnadsbilden mellan föräldrar med gymnasial utbildningsnivå och föräldrar med eftergymnasial utbildningsnivå.

54 SCB (2024a).

Kostnader för barn 7–15 år uppdelat per idrotter och kostnadsposter över tid

Samhället är i ständig förändring; politiska strömningar och ideologier skiftar, konjunkturer kommer och går, och möjligheterna att få jobb och kunna försörja sig ändras från år till år. Detta är bara några exempel på de kontinuerliga skiftningar i samhället som även avspeglas i förutsättningarna för att bedriva barn- och ungdomsidrott. Något som i sin tur påverkar de kostnader som läggs eller behöver läggas på barns idrottande för att barnen ska kunna hålla på med sin idrott. Det är därför av största intresse att se hur kostnadsbilden ändras över tid.

De två tidigare genomförda studierna (som liknar denna), baserades på kostnaderna för barn i åldrarna 7–15 år. Där samlades även kostnadsposterna medlemsavgifter, träningsavgifter och cuper/läger under kategorin avgifter, medan kostnaderna för lotter och kläder slogs ihop till kategorin övrigt. För att möjliggöra en någorlunda rättvis jämförelse mellan dessa studier behövde vi således göra vissa justeringar. För det första uteslöt vi barn i åldrarna 16–18 år. För det andra sammanfogade vi kostnadsposterna på samma sätt som i de tidigare studierna. För det tredje inkluderade vi endast idrotter som var representerade i de tidigare studierna. Dock uteslöts idrotten golf då antalet föräldrar till barn med golf som huvudidrott var för få i vår undersökning. Slutligen, för att ta hänsyn till inflationen, justerade vi kostnaderna utifrån Konsumentprisindex (KPI).⁵⁵ Trots dessa justeringar behöver man vidta viss försiktighet när man tolkar resultaten, då sättet att ställa frågor (olika antal kostnadsposter), hur man har samlat in data (pappersenkät kontra webbenkät) och enkätens omfattning (inkluderande av frågor om kommersialiserad idrott) skiljer sig något åt.

Om vi först studerar förändringarna mellan olika årtal visar resultaten i tabell 4 att det skett en markant ökning av kostnaderna de senaste åren, särskilt mellan 2009 och 2023. Under denna period har kostnaderna ökat med 5 000 kronor (68 %) (ca 330 kronor per år), jämfört med en motsvarande ökning på bara 400 kronor (6 %) (ca 60 kronor per år) mellan 2003 och 2009. Det har alltså blivit nästan dubbelt så dyrt att idrotta i en förening år 2023 jämfört med år 2003 (12 200 kronor jämfört med 6 900 kronor). Utifrån en analys av kostnadsposterna kan vi konstatera att det främst verkar vara kostnader kopplade till avgifter och resor samt övriga kostnader (t.ex. köp av lotter, behandling av fysioterapeut) som bidragit till kostnadsökningarna över tid.

⁵⁵ KPI 2003 = 1 588; KPI 2009 = 1 711; KPI 2023 (oktober) = 2 336.

Tabell 4. Förändringar över tid mellan olika tidsperioder, uppdelat på olika idrotter.

Idrotter	Antal	Förändringar över tid			
		2003–2009		2009–2023	
Basket	40	-300	-5 %	1 500	28 %
Fotboll	626	1 000	24 %	3 400	67 %
Friidrott	68	1 300	30 %	-900	-16 %
Gymnastik	198	400	14 %	2 000	62 %
Innebandy	93	900	20 %	4 200	78 %
Ishockey	243	1 000	7 %	8 700	59 %
Ridsport	110	2 100	17 %	3 500	25 %
Simidrott	115	-2 700	-33 %	5 200	96 %
Tennis	83	-400	-6 %	17 100	267 %
Totalt	1 576	400	6 %	5 000	68 %

Att avgifterna har ökat så markant beror bland annat på ett ökat nyttjande av betalda tränare/ledare samt svårigheter att få tillgång till faciliteter. När det gäller de ökade kostnaderna för resor kan mycket sannolikt härledas till de stigande drivmedelspriserna, men även till viss del till valet att åka på cuper, turneringar och träningsläger som allt oftare förläggs längre bort från föreningens hemvist. Här är det också viktigt att betona att det förmodligen är svårt för föräldrarna att särskilja vad som hör till föreningens verksamhet och vad som istället kan kopplas till de kommersiella aktörernas verksamhet. När föräldrarna exempelvis betalar för ett läger utomlands för sitt barn, anordnat av ett företag, kräver detta en ganska dyr resa för att ta sig dit, vilket avsevärt ökar kostnadsbilden för just denna typ av utgiftspost. Den här sammanblandningen riskerar att skapa en uppfattning om att föreningens verksamhet är dyrare än den faktiskt är. Detta kompliceras ytterligare då skillnader mellan vad som är föreningens verksamhet och vad som är kommersiella aktörers verksamhet ibland inte är så tydlig. Ett exempel på en sådan "gråzonsverksamhet" är när föreningar, genom privatpersoner eller företag, erbjuder extra träningar mot betalningar, något vi återkommer till.

Något överraskande har dock kostnaderna för utrustning minskat (från 2 600 till 1 800 kronor) sedan 2009. Detta skulle kunna förklaras av att fler föreningar har hittat lösningar för barnen att låna eller köpa begagnad utrustning, men också att fler föräldrar nyttjar olika former av låneutrustningsbibliotek (t.ex. Fritidsbanken).

Kostnadsutveckling inom de olika idrotterna

Tittar vi vidare i tabell 5 och jämför kostnadsutvecklingen för olika idrotter med varandra, finner vi att den absolut största kostnadsökningen har skett inom **tennis**. Kostnaderna där har ökat med så mycket som 267 procent mellan 2009 och 2023. Denna ökning beror sannolikt på att antalet föreningar som medverkar i vår studie i högre grad kommer från föreningar belägna i större städer/på större orter jämfört med föregående studier.⁵⁶ Det kan vara svårt för föreningar lokaliserade i storstäder att få träningstider, vilket driver upp priserna. Föreningar som finns på mindre eller mellanstora orter, där tillgången till faciliteter är större,

⁵⁶ Riksidrottsförbundet (2004); Hertting (2009).

lyckas bättre med att hålla kostnaderna nere. Det är också i kostnadsposten avgifter vi finner de största ökningarna för tennisen. Den stora kostnadsökningen i denna post kan även bero på att föreningar i högre grad än tidigare väljer att arvodera tränare och utveckla verksamheter för att möta föräldrarnas ökade krav på resultat. Detta kan leda till att föreningar behöver ta ut högre avgifter för att täcka kostnaderna, något som också framkommer i intervjuerna. Utöver ovanstående skiljer sig kostnaderna för att delta i verksamheten en hel del beroende på om barnet tävlar eller ej. Förutom att vissa tävlingar kostar en hel del att delta i, har vissa föreningar tydliga riktmärken för hur många tävlingar som barnet rekommenderas att ställa upp i. I vissa fall uppgår rekommendationerna till 50 tävlingar per år. I samband med dessa tävlingar tillkommer även övriga utgifter (t.ex. mat och logi).

Tabell 5. Förändringar i kostnader för olika idrotter mellan 2003, 2009 och 2023, uppdelat på olika kostnadsposter.

Idrotter	Antal	Avgifter			Utrustning			Resor			Övrigt			Totalt		
		2003	2009	2023	2003	2009	2023	2003	2009	2023	2003	2009	2023	2003	2009	2023
Basket	40	1 200	1 100	1 850	1 000	1 100	1 500	2 300	1 900	2 600	0	0	800	5 600	5 300	6 800
Fotboll	626	700	1 100	2 700	700	1 100	1 500	1 900	2 300	2 300	0	100	2 000	4 100	5 100	8 500
Friidrott	68	600	900	2 200	900	900	1 000	1 700	3 100	1 000	0	0	500	4 300	5 600	4 700
Gymnastik	198	1 000	1 400	2 900	600	1 400	500	700	1 100	1 300	0	0	600	2 800	3 200	5 200
Innebandy	93	700	1 000	2 500	800	1 000	1 500	1 800	2 500	3 900	0	0	1 700	4 500	5 400	9 600
Ishockey	243	2 400	2 900	7 600	2 900	2 900	5 000	4 900	5 500	7 800	500	300	3 000	13 700	14 700	23 400
Ridsport	110	6 300	8 900	12 400	2 200	8 900	2 000	1 400	2 500	2 600	0	0	700	12 100	14 200	17 700
Simidrott	115	1 900	1 900	5 400	1 200	1 900	1 300	3 600	2 600	2 900	0	0	1 000	8 100	5 400	10 600
Tennis	83	3 700	4 100	15 400	1 000	4 100	2 000	700	800	4 900	0	0	1 200	6 800	6 400	23 500
Total (M)	1 576	2 100	2 600	5 900	1 300	2 600	1 800	2 100	2 500	3 300	100	0	1 300	6 900	7 300	12 200

Notering: Summan av de olika kostnadsposterna år 2003 och 2009 stämmer inte överens med totalen (horisontellt) eftersom medianvärdet användes på alla nivåer. Total (vertikalt) = medelvärde av de olika idrotternas medianvärde. Medianvärdet för totalvärdena redovisas inte då de inte fanns att hämta från rapporterna 2003 och 2009.

Även om kostnadsökningen procentuellt sett inte är lika stor inom **ishockey** (59 %), visar resultaten på en betydande kostnadsökning i absoluta kronor: närmare 9 000 kronor mellan 2009 och 2023. Även här ser vi att den högsta kostnadsökningen har skett inom posten avgifter. Detta går sannolikt att kopplas till ökade kostnader för att hyra och underhålla ishallar, samt till ökade krav på att anlita ledare med specialkompetenser. Dessutom märks att kostnaderna inom posten övrigt har tiofaldigats mellan 2009 och 2023. Skälet till ökningarna kan möjligen tillskrivas de ökade kraven på att köpa och sälja lotter, underkläder eller andra varor för att samla ihop pengar till olika former av laggemensamma aktiviteter, som läger och cuper. Det har även skett en betydande ökning av kostnader för utrustning. I intervjuerna framkommer det även att föräldrarna upplever ett krav på att barnen behöver delta i vissa läger för att bli uttagningsbara till viktiga turneringar. Detta driver naturligtvis också på kostnaderna i de fall där föräldrarna anser att detta är av betydelse.

Trots att **simidrott**, **innebandy** och till viss del även **fotboll** inte tillhör de dyraste idrotterna, kan det vara värt att notera de relativt stora procentuella kostnadsökningarna (67–96 %) även inom dessa idrotter. Inte minst för att de

lockar en så stor andel av Sveriges idrottande barn och ungdomar. Om denna trend fortsätter finns en uppenbar risk att barn och ungdomar från familjer med begränsade ekonomiska resurser inte kommer att ha råd att delta i några av de mest populära idrotterna. Inom simidrott, innebandy och fotboll tycks det vara avgifterna som bidragit till de största kostnadsökningarna, vilket enligt föräldrarna i intervjuerna främst beror på ökade kostnader i samband med läger och cuper, som ibland upplevs som obligatoriska, samt på ökade lönekostnader för tränare/ledare.

Fortsätter vi att studera resultaten i tabell 5 finns det idrotter som ändå har lyckats hålla nere kostnaderna någorlunda väl över tid. Här är **friidrott** mest intressant, som till och med lyckats reducera kostnaderna med 16 procent mellan 2009 och 2023. Jämför vi de olika kostnadsposterna verkar det framför allt som om man har lyckats hålla nere kostnaderna för resor, vilket kan bero på att friidrottsföreningarna har blivit bättre på att tillhandahålla träningar och arrangera tävlingar nära de aktivas boenden. Även om tävlingarna ofta kräver en arena med specifika förutsättningar, kan träningar inom vissa friidrotts-grenar bedrivas på andra platser än en specifik friidrottsarena. Dessutom kan den senaste tidens uppbyggnad av friidrottshallar möjligen ha ökat tillgängligheten, men också reducerat behovet av att åka på träningsläger utomlands under vintern, vilket förutom minskade resekostnaderna även kan ha hållit tillbaka avgifter för läger. Kostnaderna som hör till kategorin övrigt är väldigt låga, vilket får anses positivt då föräldrarna därmed inte behöver betala så mycket för oväntade utgifter. Däremot har kostnadsposten avgifter ökat mer än dubbelt sedan 2009 (från 900 kronor till 2 200 kronor), vilket kan bero på ökade kostnader för arvoderade tränare.

När det gäller **gymnastik**, som fortfarande tillhör de billigaste idrotterna att utföra, kan vi se att den procentuella ökningen är ganska stor (62 %). Avgifter har ökat med mer än det dubbla (från 1 400 kronor till 2 900 kronor), samma trend som för friidrott. En möjlig förklaring är att kraven på specifik ledarkompetens inom gymnastik är höga, speciellt med tanke på att ledarna ska lära ut ganska avancerade tekniker på ett säkert sätt. Detta faktum gör det svårt för föreningar att rekrytera ledare på frivillig basis. De tvingas arvodera tränare i stället, med ökade kostnader som följd. När det kommer till andra kostnader är det framför allt de minskade kostnaderna för utrustning som utmärker sig. Detta kan möjligtvis förklaras av att nya material har utvecklats samtidigt som tillverkningsmetoderna har effektiviserats. Liksom inom friidrott verkar inte föräldrarna till barn inom gymnastik ha så stora övriga utgifter, och tycks inte heller lägga så mycket resurser på resor.

Inom **basket** verkar man ha lyckats hålla nere kostnadsutvecklingen ganska väl över tid (28 % mellan 2009 och 2023). Här kan vi även se att kostnadsökningarna för de olika posterna (avgifter, resor och övrigt) haft en liknande utveckling (700–800 kronor), med undantag för kostnader för utrustning som verkar ha hållits tillbaka ännu mer (400 kronor). En tänkbar förklaring till att just basket har lyckats hålla nere kostnaderna är att idrotten ofta är populär bland unga i resurssvaga områden och stadsdelar. Föreningarna inom dessa områden kanske är mer medvetna om att deras medlemmar har begränsade ekonomiska resurser och prioriterar därför att hålla nere kostnaderna för att göra idrotten tillgänglig för alla barn och ungdomar, oavsett socioekonomisk bakgrund.

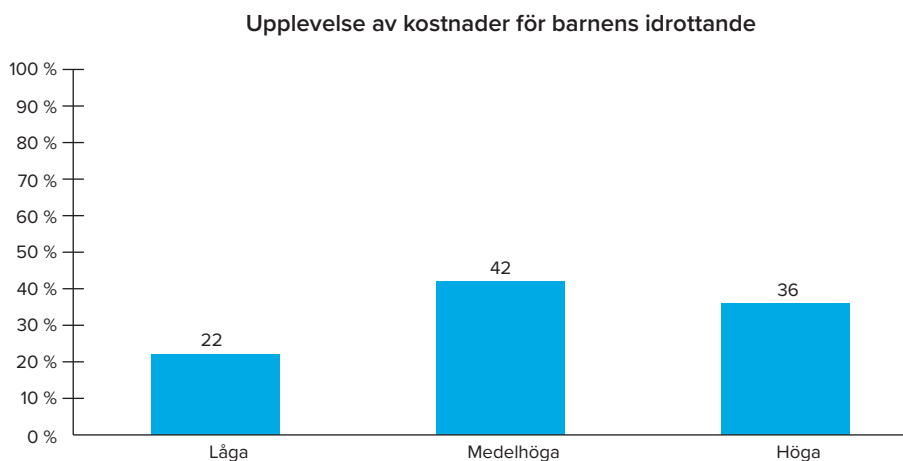
Trots att **ridsport** tillhör en av de dyraste idrotterna totalt sett, tyder resultaten på att man har lyckats ganska väl med att hålla tillbaka kostnaderna jämfört med de andra idrotterna. Den procentuella ökningen mellan 2009 och 2023 landade på 25 procent. Framför allt verkar föreningarna ha tagit ett krafttag i utrustningsfrågan, vilket resulterat i en minskning med närmare 7 000 kronor under samma tidsperiod. Liksom flera andra av de dyrare idrotterna, som tennis och ishockey, verkar dock inte ridsportföreningarna ha varit lika framgångsrika med att hålla nere kostnaderna relaterade till exempelvis medlems- och träningsavgifter. En av anledningarna till att avgifterna ökat med 3 500 kronor mellan 2009 och 2023 kan vara att kostnaderna för foder, el och transporter ökat markant, vilket inneburit att vissa föreningar tvingats höja avgifterna för att få ekonomin att gå ihop.

Föräldrarnas upplevelser av kostnaderna

Ovan har vi försökt ge en bild av vad det kostar i rena pengar för föräldrar vars barn deltar i olika föreningsbaserade idrotter. Minst lika viktigt är det att ta del av vad föräldrarna i allmänhet tycker och tänker om kostnaderna.

Upplevs de som höga och får man valuta för pengarna?

I enkäten fick föräldrarna ta ställning till hur de på en skala från 1 till 10 (1–3 = Låg kostnad, 4–7 = Medelhög kostnad och 8–10 = Hög kostnad) upplever kostnaderna för att deras barn ska kunna delta i sin huvudsakliga idrott. Svaren visar att den största andelen föräldrar upplever kostnaderna som medelhöga (42 %), medan 36 procent upplever dem som höga och 22 procent som låga (se figur 10).

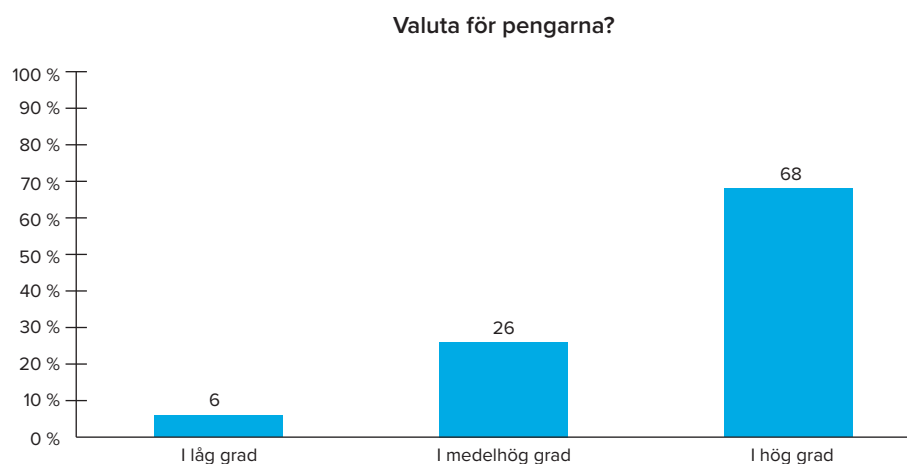

Figur 10. Föräldrarnas (n = 1 236) upplevelse av kostnader för sina barns idrottande.

När vi studerar upplevelserna av kostnaderna i förhållande till de olika idrotterna, ser vi att det föga förvånande är inom de dyraste idrotterna tennis, ridsport och ishockey som störst andel föräldrar upplever höga kostnader (se figur 10). På samma sätt är det inte heller särskilt överraskande att endast en mindre andel föräldrar till barn inom de billigaste idrotterna friidrott, kampsport och basket upplever kostnaderna som höga. Vid en fördjupad analys visar det sig dock att

andelen föräldrar som upplever kostnaderna som höga inte skiljer sig så mycket åt mellan låg-, medel- och höginkomsttagare (46 %, 38 % respektive 34 %). Det hade man kunnat tro med tanke på att den ekonomiska situationen oftast styr vad man har råd att lägga pengar på.

I en följdfråga, där vi använde samma svarsalternativ och liknande indelning som ovan, fick föräldrarna ta ställning till om de upplever att de får valuta för pengarna. Det visar sig att en klar majoritet (68 %) upplever att de i hög grad får valuta för pengarna. Endast 6 procent upplever att de i låg grad får valuta för pengarna (se figur 11).

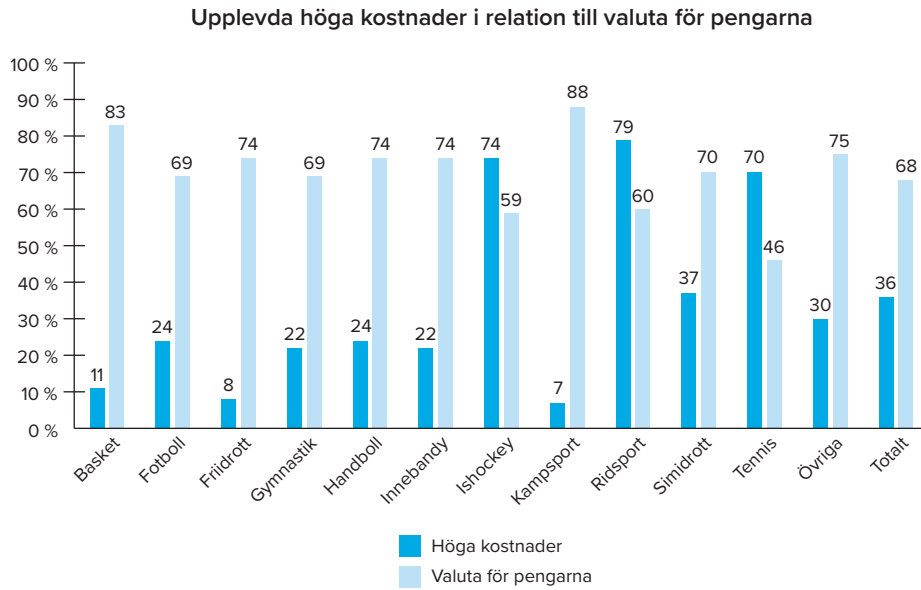

Figur 11. Föräldrarnas (n = 2 193) svar på frågan om de upplever att de får valuta för pengarna de spenderar på sina barns idrottande.

Det verkar således som om de flesta föräldrar ändå tycker att det är värt att betala för barnens idrottande trots de höga kostnaderna. Här är det dock viktigt att ha med sig att det inte nödvändigtvis innebär att föräldrarna är nöjda med föreningens verksamhet. I en tidigare kostnadsundersökning av föräldrar vars barn spelar ishockey,⁵⁷ uppgav exempelvis en förälder med god ekonomi att det var värt pengarna för att barnens idrottande skapade ett livslångt intresse för rörelse. Föräldern ansåg dock inte att föreningen levde upp till förväntningarna på vad som kan betecknas vara en bra verksamhet.

När vi ställer frågan ”Valuta för pengarna?” i relation till de olika idrotterna, följer svaren ett omvänt mönster än för frågan om höga kostnader. Det vill säga, föräldrarna inom de dyraste idrotterna upplever inte i lika hög grad att de får valuta för pengarna som föräldrarna inom de billigare idrotterna. Här sticker framför allt tennis ut, där mindre än hälften av föräldrarna (46 %) upplever att de får hög valuta för pengarna. Även inom ishockey och ridsport är det en lägre andel föräldrar som anser att de i hög grad får valuta för pengarna (59 % respektive 60 %). De högsta procentandelarna finner vi inom basket och kampsport (83 % respektive 88 %) (se figur 12).

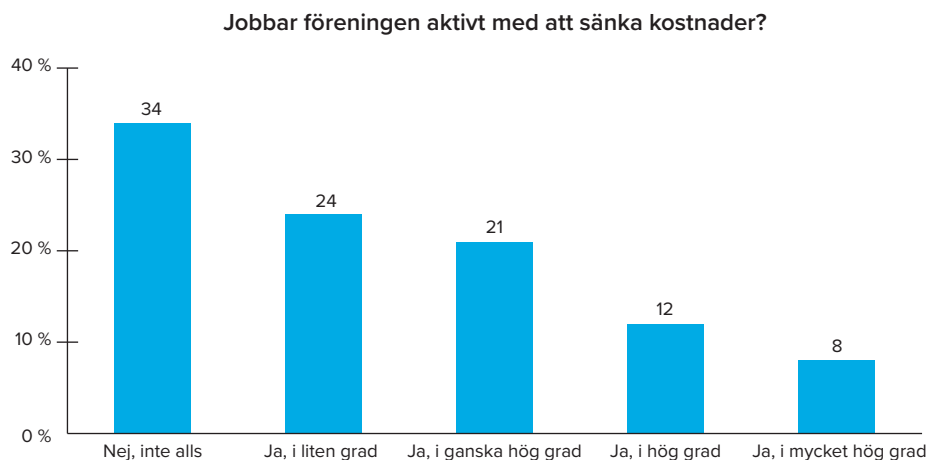
⁵⁷ Hertting (2022).

Figur 12. Andelen föräldrar (n = 2 044) som upplever att det är höga kostnader (inom respektive huvudidrott) i relation till valuta för pengarna.

Går det att påverka kostnadsnivåerna?

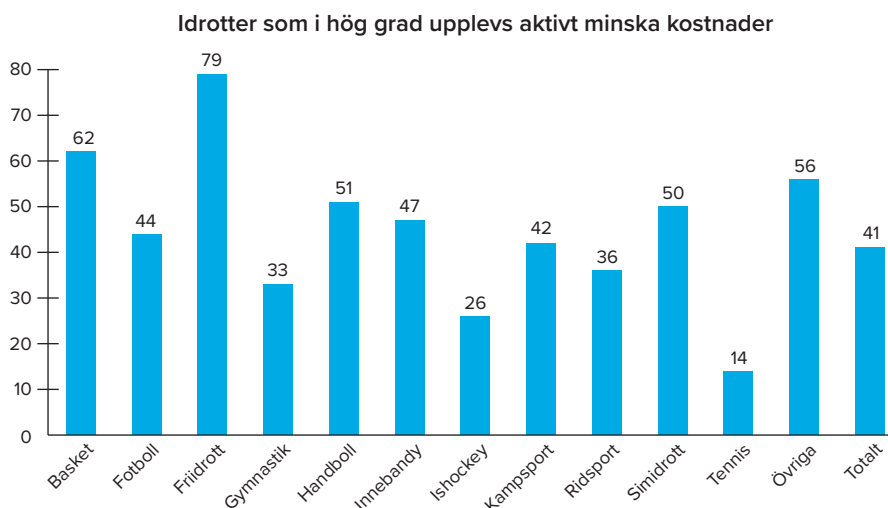
Mot bakgrund av de tydliga kostnadsökningarna inom de flesta idrotter de senaste årtiondena, är det av särskilt intresse att undersöka om föreningarna försöker minska kostnaderna för idrottande barn- och ungdomar. Vi frågade därför föräldrarna om huvudföreningen aktivt jobbar med att få ner kostnaderna för barnens idrottande. Svartalternativen var följande: 0 = Vet ej, 1= Nej, inte alls, 2= Ja, i låg grad, 3 = Ja, i ganska hög grad, 4 = Ja, i hög grad och 5 = Ja, i mycket hög grad.⁵⁸ Här svarade en majoritet (58 %) av föräldrarna, som har kännedom om föreningens arbete, att föreningen inte alls eller i låg grad jobbar aktivt med att sänka kostnaderna. Endast en mindre andel (20 %) upplever att föreningen i hög eller mycket hög grad försöker minska kostnaderna för barnens och ungdomarnas idrottande i föreningen (se figur 13).

Figur 13. Föräldrarnas (n = 1 236) upplevelse av vilken grad föreningarna i barnens huvudidrott aktivt försöker reducera kostnaderna.

⁵⁸ Här är det värt att notera att 42 % uppgav «Vet ej» som svarsalternativ.

När vi slår ihop svarsalternativen ”ganska hög”, ”hög” och ”mycket hög” till ett alternativ, ”hög grad”, och ställer dem i relation till de olika idrotterna, visar det sig att de sedan tidigare identifierade dyrare idrotterna – ishockey, ridsport och tennis – inte upplevs arbeta aktivt med att reducera kostnaderna i samma utsträckning som övriga (se figur 14).

Figur 14. Andelen föräldrar (n = 1 236) som i hög grad upplever att föreningarna arbetar aktivt med att minska kostnader, uppdelat på olika idrotter.

Här sticker friidrott och basket ut åt andra hållet, där en övervägande majoritet av föräldrarna upplever att föreningarna inom dessa idrotter arbetar mer aktivt med kostnadsreducerande åtgärder. Vi finner även att en relativt stor andel ($\geq 50\%$) av föräldrarna till barn inom handboll och simidrott anser att de i hög grad arbetar aktivt med detta. Noterbart är att föreningar inom den något billigare idrotten gymnastik inte upplevs jobba så aktivt med att minska kostnaderna. Det beror möjligen på att gymnastik anses vara en relativt billig idrott att utöva, det kanske inte finns så höga krav från omgivningen på gymnastikföreningarna att hålla nere kostnaderna.

Ärvd utrustning

En annan aspekt som kan hjälpa till att hålla nere kostnaderna är i vilken utsträckning barnen har möjlighet att ärva eller få utrustning från exempelvis sina syskon, kusiner eller grannar. Här visar det sig att 28 procent regelbundet har möjlighet till detta och att 45 procent någon enstaka gång lånar eller får ärva utrustning till sin idrott. Intressant nog visar det sig att barn i hushåll med medelhöga (26 %) och höga inkomster (30 %) får eller ärver utrustning regelbundet i något större utsträckning än barn i hushåll med låg inkomstnivå (22 %). En möjlig förklaring är att det finns mer resurser tillgängliga för att köpa och underhålla utrustning i de mer ekonomiskt välbemedlade hushållen.

Liknande mönster går att se i en tidigare studie som undersökt vilka som lånar utrustning i utrustningsbiblioteket Fritidsbanken.⁵⁹ Resultaten visar att störst

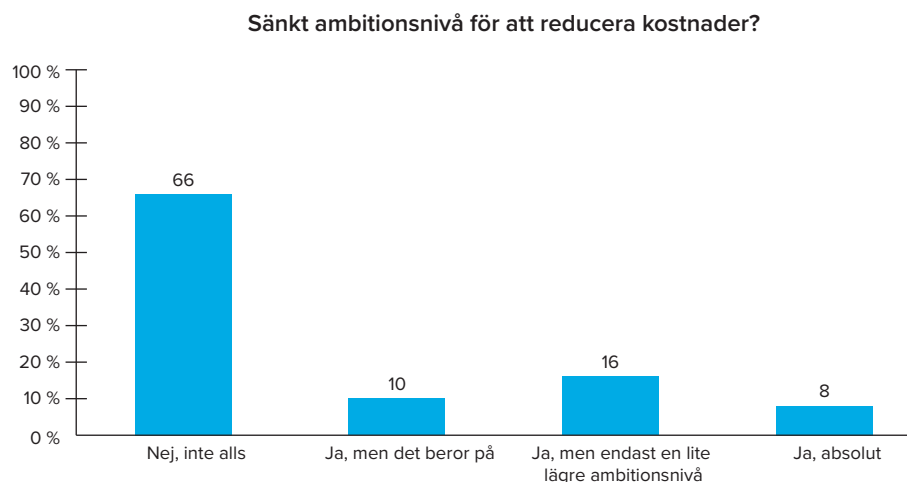
⁵⁹ Högman, Wagnsson & Bellander (2023).

andel låntagare bodde i områden med goda eller medelgoda socioekonomiska förutsättningar. Dessutom kunde utlåningen kopplas till fritidsbankernas placering – de flesta var lokaliserade i socioekonomiskt förmånliga områden. Detta tyder på att det framför allt är tillgängligheten, och inte viljan eller olika former av stigman, som styr användandet av begagnad utrustning. Möjligen är miljömedvetenheten högre bland medel- och höginkomsttagare, att de genom att låna eller återanvända utrustning i högre grad strävar efter att minska den egna konsumtionen och därigenom bidra till en mer hållbar livsstil. Eller så är dessa grupper mer bekanta med denna form av verksamhet och har större kännedom om möjligheterna att låna utrustning.

Det verkar, oavsett orsak, finnas ett behov av att ta del av begagnad utrustning inom samtliga inkomstgrupper, oberoende av om den kommer från privata, kommunala och föreningsbaserade aktörer. Ser vi på kopplingen mellan olika huvudidrotter och regelbunden ärvd eller lånad utrustning, verkar det som att utrustningen ”går i arv” i liknande utsträckning inom de flesta idrotterna (20–32 %). Simidrott (15 %) är ett undantag, vilket kanske inte är så konstigt med tanke på att badkläder slits av klorvatten och att det är svårt att tillgodose hygieniska krav samt tillmötesgå individuella krav på design och passform.

Ambitionsnivå och kostnader

En av anledningarna till de ökade kostnaderna är relaterat till att föräldrar ställer allt högre krav på föreningarnas verksamhet. Det handlar bland annat om att de i högre grad vill ha kompetenta ledare som förstår och kan möta barnens individuella behov, samtidigt som ledarna ska ha kunskap om den specifika idrottsgrenen för att barnen ska kunna utvecklas och bli skickliga inom sin idrott. Det kan även röra sig om ökade krav på faciliteter i form av exempelvis ändamålsenliga tränings- och tävlingsanläggningar. Föräldrarnas ambitionsnivå är följaktligen en viktig aspekt att ta hänsyn till för att förstå kostnadsutvecklingen i idrotten. Vi frågade därför föräldrarna om de kan tänka sig att sänka ambitionsnivån för att minska kostnaderna. Här svarade en tydlig majoritet att de inte alls är beredda att göra det, och endast 8 procent att de absolut är villiga att göra det (se figur 15).

Figur 15. Föräldrarnas attityd till att sänka ambitionsnivån för att reducera kostnader för barnens idrottande.

Att inte vilja sänka ambitionsnivån för att dra ner på kostnaderna är också något som tydligt framkommer i de öppna svaren kopplat till denna fråga:

” Kvalitet kostar, så nej, då ambition och kvalitet går hand i hand.
(Pappa till barn inom huvudidrotten ishockey respektive gymnastik)

” Det är bättre att dom får en bra träning för den pengan som är
i dag än att dom ska få en sämre träning till en billigare peng.
(Pappa till pojke inom huvudidrotten innebandy)

Svaren ger en indikation om hur angelägna föräldrar är att deras barn idrottar och framför allt att det bör leda till någon form av utveckling. Svaren stärker även bilden av att föräldrarna är beredda att betala en hel del för barnens idrottande, men också att det är värt kostnaderna så länge verksamheten anses vara bra. De föräldrar som är beredda att sänka ambitionsnivån hänvisar ofta till att de vill slippa de ibland oöverstigligen kraven på att engagera sig och att sälja olika former av varor med mera för att finansiera verksamheten:

” All kringförsäljning har blivit galen. Konstant saker som barnen
skall sälja vilket inte är skäligt och vi föräldrar åker på det.
(Pappa till flicka inom huvudidrotten handboll)

” Utöver alla skyhöga utgifter vi har, förväntas vi föräldrar stå på parke-
ringar och dirigera trafik 4–6 ggr per år samt att gå funktionärsutbildning
så att vi kan arbeta på tävlingar. Allt naturligtvis oavlönat. Vi har inte tid
men möts då av tjat, höjda ögonbryn och syrliga kommentarer av andra
föräldrar. Extremt stressande. Det finns de som säger att om inte föräld-
rarna ställer upp får till slut barnen inte tävla. Är det sant är det inte klokt.
(Mamma till pojke inom huvudidrotten simidrott)

I ovanstående citat uttrycks en oro för vad en för hög ambitionsnivå kan leda till, men också en oro för vad som kan hända i förlängningen om man inte samlar in tillräckligt med pengar till träningsgruppen, laget eller föreningen. Denna ambivalens har även uttryckts i en tidigare studie⁶⁰ och pekar på den svårighet som många föräldrar upplever när de försöker balansera föreningens, lagets eller träningsgruppens ambitionsnivå mot de tidsmässiga och resursmässiga möjligheter som de har till sitt förfogande.

I stället för att sänka kostnaderna uttryckte en del föräldrar en önskan om att få betala in pengar för att slippa engagera sig i föreningen i form av att stå i kiosken eller sälja varor eller delta i andra former av inkomstbringande aktiviteter:

” Vi hade hellre betalat en högre avgift i stället för att behöva allt jobb med
att sälja för klubben OCH för laget. Mycket tidskrävande och smygdyrt.
(Mamma till flicka i huvudidrotten handboll)

⁶⁰ Wagnsson & Augustsson (2015).

Vissa föräldrar uttrycker också ett missnöje över att ambitionsnivån verkar vara kopplad till föreningens seniorverksamhet, vilken de inte är lika villiga att bidra till som till sina barns verksamhet:

” Det är synd att ungdomslagen behöver jobba så mycket för seniorlagen. Speciellt inom fotbollen där seniorverksamheten inte ens omfattar damer. Att jobba för lagets skull är helt OK. (Mamma till flicka inom huvudidrotten fotboll)

” Vi vet inte vart alla pengar till lagkassan går, känns som vi blir mer och mer mjölkade varje år. (Mamma till pojke inom huvudidrotten ishockey)

När frågan om ambitionsnivå ställdes i relation till de olika huvudidrotterna är det, förutom kampsport (88 % svarade ”Nej, inte alls”), ingen idrott som utmärker sig åt något håll (61–71 %). Möjligen kan kampsportens höga andel bero på att de idrotter som tillhör kampsport, till exempel karate, judo och boxning, redan har relativt låga kostnader, och att sänkandet av ambitionsnivån skulle riskera att leda till sämre kvalitet utan att resultera i några andra fördelar.

Betydelsen av ekonomiskt stöd till hushållet för barnens idrottsdeltagande

I skrivandes stund pågår arbetet med att förbereda införandet av ett fritidskort för barn och ungdomar i åldrarna 8–16 år. Riksidrottsförbundet har fått i uppdrag av regeringen att under 2025 presentera förslag på kriterier för vilka aktiviteter som ska ingå och vilka avgifter fritidskortet ska täcka. Det är därför av intresse att undersöka föräldrarnas inställning till en sådan möjlig satsning. Följaktligen tillfrågades föräldrarna om de tror att ett riktat person- eller hushållsbundet ekonomiskt stöd skulle påverka att barnen idrottar i en förening eller ej. Svarens resultat visar att de flesta (58 %) inte tror att det skulle påverka, medan en dryg tredjedel (32 %) tror att det skulle påverka. Svartalernativet ”Vet ej” utgör 10 procent.

Det förefaller logiskt att svaren på frågan är kopplade till hushållets inkomstnivåer. De som har råd att betala för sina barns deltagande i idrott är troligtvis inte lika beroende av ekonomiskt stöd och svarar därför ”Nej” på frågan. De som har det tuffare ekonomiskt är mer benägna att svara ”Ja” på frågan. En fördjupad analys bekräftar till viss del detta antagande: en större andel av föräldrar från låginkomsthushåll (68 %) svarar ”Ja” på frågan, jämfört med medel- och höginkomsthushåll (41 respektive 24 %) (se tabell 6).

Tabell 6. Föräldrarnas svar på frågan om någon form av ekonomiskt stöd skulle påverka att barnen idrottar i en förening, uppdelat på barnens och föräldrarnas bakgrund.

	Antal (n)	Påverkar ekonomiskt stöd deltagandet?			Totalt (%)
		Ja (%)	Nej (%)	Vet ej (%)	
Kön					
Pojkar	702	31	60	8	100
Flickor	532	32	56	12	100
Totalt (n)	1 234				
Åldrar					
15–18 år	250	23	66	11	100
11–14 år	545	32	57	11	100
7–10 år	439	36	55	9	100
Totalt (n)	1 234				
Födelseland					
Svenskfödd	1 125	30	60	10	100
Utlandsfödd	102	43	43	14	100
Totalt (n)	1 227				
Hushållsinkomst					
Hög	763	24	68	8	100
Medel	351	41	45	13	100
Låg	73	68	23	8	100
Totalt (n)	1 187				
Utbildning					
Eftergymnasial	885	27	63	10	100
Gymnasial	337	42	48	10	100
Förgymnasial	7	71	29	0	100
Totalt (n)	1 229				

Vidare kan vi se att utlandsfödda föräldrar och föräldrar med förgymnasial eller gymnasial utbildningsnivå som högsta nivå, är mer benägna (än svenskfödda och föräldrar med eftergymnasial utbildningsnivå) att svara att de tror att ett ekonomiskt stöd till hushållet skulle påverka att fler barn idrottar i en förening. Noterbart är att ingen skillnad kan observeras utifrån barnets kön. Däremot kan vi notera en skillnad när det gäller åldrar; föräldrar till yngre barn anser i större utsträckning (än föräldrar till de äldsta barnen) att ett person- eller hushållsbundet stöd skulle påverka deltagandet i idrott i positiv riktning. En möjlig förklaring är att det finns andra faktorer än ekonomiska som har större betydelse för om ungdomar fortsätter att idrotta eller ej (t.ex. vill ha mer tid för skolarbete eller för kompisar).⁶¹

Även om de flesta inte tror att ett bidrag till hushållen vore lösningen, ger flera av föräldrarna i de öppna svaren uttryck för att det behövs ytterligare hjälp från staten för att sänka kostnaderna för barnens idrottande. Detta då föräldrarna upplever att vissa familjer inte har råd att låta sina barn utöva idrott i föreningsregi:

⁶¹ Se Carlman, Wagnsson & Patriksson (2013).

” Det är för dyrt för barn att idrotta i dag! Vi har råd att låta vårt barn träna tre olika idrotter (han är 12 år) men det blir en hel del pengar sammantaget. Jag vet fler som inte har möjligheten utan max en idrott får gälla. Och vi vet ju hur viktigt det är för folkhälsan med daglig rörelse och att få in träning som en naturlig del av livet. [...] Det borde gå att ge stöd till dem som inte har råd på något sätt ... (Mamma till pojke inom huvudidrotten fotboll)

” Vi har inga problem att betala avgifter och kostnader som rör våra barns idrotter. Men det finns det väldigt många som har. Jag tycker det borde finnas mer stöd att söka för att barn och ungdomar skulle kunna få vara med och utöva idrotter. (Mamma till pojke inom huvudidrotten fotboll)

Av de som upplever sig vilja ha ett hushållsbundet bidrag framkommer det några förslag på hur ett sådant skulle kunna se ut. Vissa vill se ett bidrag som fungerar som en form av ROT-avdrag:

” Ett bidrag till familjer vore rätt väg, eller ROT avdrag, Friskvård. Det är inte alla som har råd med sporter till barnen i dag. (Pappa till pojke inom huvudidrotten tennis)

Andra vill se att bidraget ska kopplas till föreningen eller att stödet bör vara mer behovsanpassat:

” Vi har tre barn men bara ett som idrottar i förening. Hade alla gjort det hade kostnaden helt klart varit kännbar. Men vänder mig ändå mot ett allmänt bidrag till familjer. Ett behovsanpassat stöd däremot vore intressant. (Mamma till pojke inom huvudidrotten fotboll)

” Borde införa idrottsbidrag som går till klubben/förbundet för idrotten, samma system som tandvårdsbidrag. Det viktigaste är att det inte blir ett bidrag som utnyttjas av oseriösa personer för att dränera staten på mer pengar. (Mamma till pojke inom huvudidrotten tennis)

Att införa bidrag som administreras via idrottsföreningen verkar dock inte vara helt problemfritt. En förälder ser svårigheter med att de som verkligen behöver bidraget inte tycks söka det, möjligtvis på grund av att det är förenat med ett visst stigma:

” Alla föreningarna barnen är med i har en kassa för ekonomiskt bidrag. De säger att det är mycket pengar men att väldigt få söker bidrag (kanske för att man skäms?) (Mamma till flicka inom huvudidrotten basket)

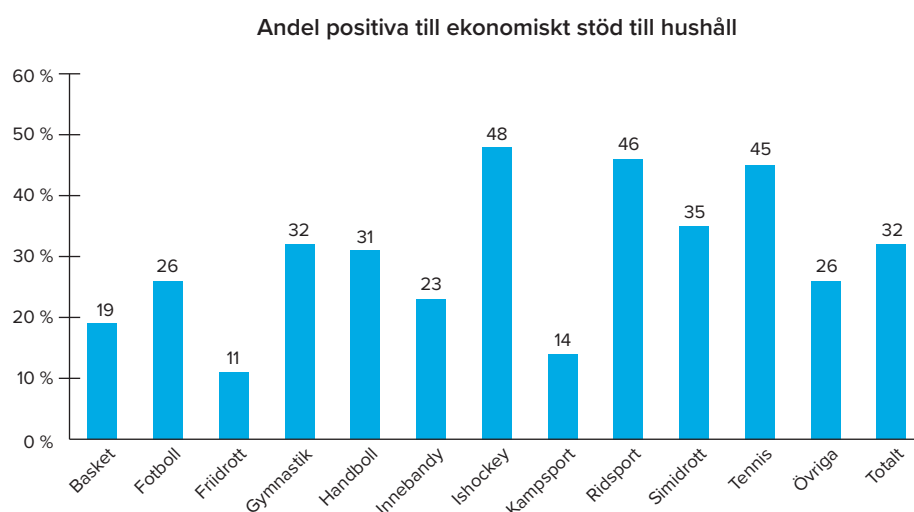
Anledningarna till varför föräldrar *inte* tror att ett bidrag skulle ha någon betydelse är bland annat att det finns andra kostnader som är viktigare att ta hänsyn till först, till exempel att subventionera kostnader för anläggningar:

” I stället för diskussion om ekonomiskt stöd till hushåll borde man se över om anläggningarna kunde vara ännu mer subventionerade av staten/kommun. [...] Hallar/planer kostar givetvis att underhålla/sköta men om den kostnaden kunde lösas/reduceras skulle kostnaderna gå ner för klubbarna

som i sin tur i den bästa av världar skulle bli effekt på vad man behöver ta in från sina medlemmar. [...] Bidrag till hushåll låter lite lappa och laga lösning och inget på sikt. (Pappa till flicka inom huvudidrotten basket)

Synen på kostnadsstöd i relation till huvudidrotterna

När vi ställer frågan om ett ekonomiskt stöd och dess möjliga påverkan på barnens idrottsdeltagande i relation till de olika huvudidrotterna, visar det sig att det främst är inom de dyraste idrotterna – tennis, ishockey och ridsport – som föräldrarna svarar att de tror att det skulle påverka barnens idrottande i positiv riktning (se figur 16). Resterande idrotter följer i stort mönstret att ju billigare idrott, desto färre andel föräldrar som tror att det påverkar deltagandet.

Figur 16. Andelen föräldrar som svarade ”Ja” på frågan om de tror att någon form av ekonomiskt stöd till hushållet skulle påverka att deras barn idrottar i en förening.

Sammantaget tycks det finnas ett behov av mer ekonomiskt stöd till idrotten och då speciellt med fokus på att försöka fånga in barn från de mest socioekonomiskt svaga hushållen. Inte oväntat anser en större andel föräldrar med låga inkomster, vars barn är involverade i kostnadskrävande idrotter, att ett ekonomiskt stöd till hushållet skulle påverka deltagandet i positiv riktning.

Kostnader för kommersialiserad idrott

Det råder ingen tvekan om att idrotten, särskilt tävlingsidrotten, blivit alltmer kommersialiserad. Det är även tydligt inom barn- och ungdomsidrotten, där fler föräldrar väljer att bekosta sina barns deltagande i diverse kommersiella idrottsformer. Detta kan ske antingen genom företagsdrivna initiativ, eller i mer gråzonsbetonade former där idrottsföreningar erbjuder betalningsrelaterade tjänster utöver medlems- och träningsavgifterna.^{62, 63} När vi ställde frågan om föräldrarna någon gång låtit barnen delta i någon form av kommersialiserad idrott under året, svarade 58 procent (1 153) ”Ja”, de har låtit sina barn delta i någon form av sådan

62 Exempel på sådana former är att betala extra för ett ledarlett träningspass som sker inom ramen för föreningens verksamhet, eller att föreningen anlitar andra större klubbar (t.ex. Liverpool FC) för att hålla i fotbollsskolor i samarbete med lokala idrottsföreningar.

63 Karlsson, Bäckström & Redelius (2022).

verksamhet. Hur mycket pengar spenderar då föräldrarna på kommersialiserad idrott för sina barn? Som vi ser i tabell 7 betalar de i mediantal 2 000 kronor.

Tabell 7. Kostnader för barnens idrottande i kommersialiserad idrott, uppdelat på de olika huvudidrotterna. Median.

Idrotter	Antal (n)	Median (SEK)
Basket	26	2 800
Fotboll	371	2 000
Friidrott	36	2 000
Gymnastik	89	1 600
Handboll	53	1 500
Innebandy	51	2 500
Ishockey	201	5 000
Kampsport	12	800
Ridsport	65	2 000
Simidrott	42	2 200
Tennis	57	5 000
Övriga	56	2 000
Total	1 059	2 000

I tabell 7 går det också att utläsa att mest pengar spenderas inom huvudidrotterna ishockey och tennis, där föräldrarna i stort sett lägger mer än dubbelt så mycket resurser på kommersialiserad idrott jämfört med de andra huvudidrotterna. Klart minst verkar man spendera inom kampsport. Vi bör här tillägga att resultaten för kampsport behöver tolkas med stor försiktighet då svaren baseras på ytterst få personer. Noterbart är att föräldrar inom ridsport, som kan klassas som en dyr idrott, tycks lägga förhållandevis små resurser på kommersialiserad idrott.

Kommersialiserad idrott i relation till barnens och föräldrarnas bakgrund

När vi ställer deltagande i kommersialiserad idrott i relation till barnens och föräldrarnas bakgrundsfaktorer, visar det sig att föräldrar i högre grad spenderar resurser på att pojkar ska få vara med (62 %), jämfört med flickor (54 %). Inte speciellt förvånande satsar också en större andel höginkomsthushåll (64 %) pengar på motsvarande verksamheter, jämfört med både medel- och låginkomsthushåll (48 % respektive 45 %). Samma förväntade skillnader kan noteras mellan svenskfödda och utlandsfödda, även om de inte är så tydliga (59 % jämfört med 50 %). Vi ser också att det främst är i åldrarna 11–14 år (65 %), jämfört med åldrarna 7–10 år (55 %) och 15–18 år (46 %), som föräldrarna betalar för barnens deltagande i kommersialiserad idrott. En möjlig förklaring till att aktiviteterna i kommersialiserad idrott är som störst i åldrarna 11–14 år är att denna åldersfas sammanfaller med specialiseringsfasen,⁶⁴ när barnen börjar ägna mer tid åt en specifik idrott och kanske börjar träna och tävla på en högre nivå.

Föräldrarna är villiga att investera tid, pengar och engagemang i sina barns idrottande för att de ska kunna ta nästa steg. Deras förväntningar kan i många fall vara höga. Om de inte får ett kvitto på att utvecklingen sker i önskad riktning kan man förmoda att viljan att investera i ytterligare kostnadskrävande verksamheter

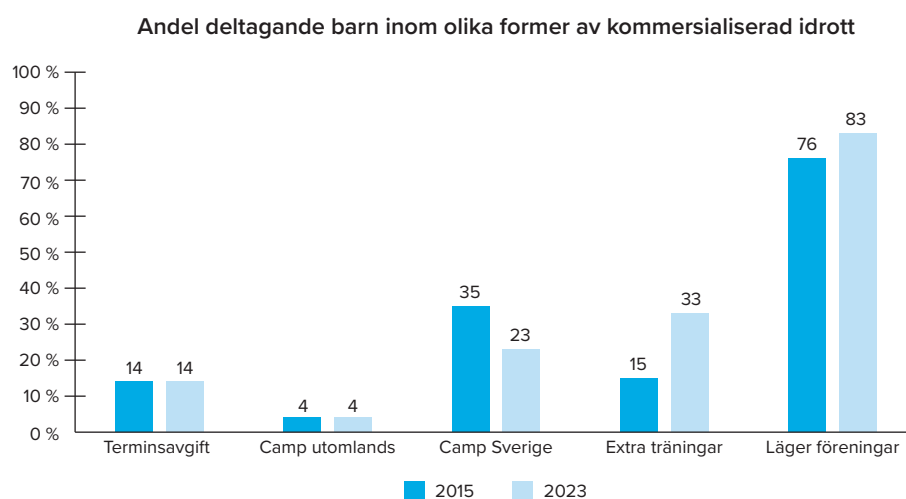
⁶⁴ Se Côté & Vierimaa (2014).

avtar. Vidare fokuserar de flesta kommersialiserade camp- och lägerverksamheter på barn upp till 15 år. Slutligen visar det sig att deltagandet i kommersialiserad idrott inte verkar vara så starkt kopplat till utbildningsnivå. Föräldrar med hög utbildningsnivå (eftergymnasial) har enbart en marginellt större andel barn som deltar i kommersialiserade verksamheter (59 %), jämfört med föräldrar med gymnasial eller förgymnasial utbildningsnivå (54 % respektive 54 %).

Kostnader för olika former av kommersialiserade aktiviteter

För att få en bild av vilka former av kommersialiserade idrottsaktiviteter som föräldrar betalar för, bad vi dem kryssa i vilka av följande aktiviteter deras barn deltagit i det senaste året: 1) Idrott där man betalar separat terminsavgift (t.ex. Leos Sports Kidz), 2) Lägerverksamhet i Sverige (t.ex. Sweden Sport Academy), 3) Lägerverksamhet utomlands (t.ex. i Barcelona), 4) Extra träningar mot betalning (t.ex. extra teknikträning) och 5) Läger som arrangeras i förening under lov (t.ex. fotbollsskola). Utöver detta bad vi föräldrarna uppskatta hur mycket de betalat per år och barn för deltagande i kommersialiserad idrott (se bilaga 1). Liknande frågor har ställts i en tidigare studie med liknande målgrupp, vilket gör det möjligt att jämföra eventuella förändringar över tid.^{65, 66}

När vi studerar resultaten i figur 17 ser vi att en övervägande majoritet av de barn som har varit med i någon form av kommersialiserad idrott har deltagit på läger som arrangeras av olika idrottsföreningar. Den här typen av gråzonsverksamhet – en blandning av ideell och kommersiell verksamhet – drivs av föreningen, men kräver en extra avgift för deltagande utöver medlems- och träningsavgifter. Syftet med verksamheten är att generera intäkter till föreningen, vilket i slutändan kan komma medlemmarna till gagn. Likväl har inte alla barn möjlighet att delta i dessa aktiviteter om kostnaderna för lägren är för höga. Föräldrar i den tidigare studien påtalar detta, att det riskerar leda till att vissa barn slutar idrotta.⁶⁷

Figur 17. Andel deltagande barn inom olika former av kommersialiserad idrott. Jämförelse mellan år 2015 (n = 342) och 2023 (n = 1153). Procent.

⁶⁵ Wagnsson & Augustsson (2015).

⁶⁶ För att ytterligare öka jämförbarheten omanalyserades data från 2015 där endast information från barn i åldrarna 7–18 år inkluderades. Vårdnadshavarna utgjordes av 269 föräldrar, varav 48 % mammor och 52 % pappor, med en medelålder på 43 år. Av barnen var 45 % flickor och 55 % pojkar med en medelålder på 12,0 år.

⁶⁷ Wagnsson & Augustsson (2015).

En annan form av gråzonsverksamhet är extra träningar eller individuella träningspass, som sker inom ramen för föreningens verksamhet och som närmare en tredjedel av barnen har deltagit i. Här ser vi även att andelen som betalar för sådana extra pass ökat med mer än det dubbla från år 2015 till 2023. Denna utgiftspost är speciellt vansklig. I intervjuerna nedan framkommer att vissa föräldrar ibland känt sig pressade att betala för sådana tjänster för att barnet ska ha större chans att bli uttagen i olika lagsammanhang, vilket medför en risk för att kostnaderna för barnets idrottande äventyrar hushållets ekonomi.

När vi studerar andra mer renodlade former av kommersiella verksamheter ser vi att det är relativt få barn som deltar i läger utomlands. Det kanske inte är så förvånande med tanke på att dessa läger vanligtvis medför betydande kostnader att delta på. Här syns i stället ett större deltagande på läger här i Sverige, där drygt en femtedel av föräldrarna låter sina barn delta i sådana aktiviteter. Värt att notera är också att det verkar ha skett en liten minskning av deltagandet över tid i denna form av verksamhet.

Verksamheter som mer direkt konkurrerar eller vill fungera som alternativ till idrottsföreningarnas aktiviteter där terminsavgifter tas ut, verkar inte ha ökat över åren. Det verkar således som de i nuläget inte utgör något betydande hot mot föreningarnas verksamhet. De är också främst inriktade mot yngre barn (upp till 7 år).

Olika former av kommersialiserade idrottsaktiviteter uppdelat på huvudidrotter

När vi ställer deltagandet i olika former av kommersialiserad idrott i relation till de olika huvudidrotterna, visar det sig att andelen barn som deltar i verksamheter med separata terminsavgifter återfinns hos de som har simidrott, kampsport och övriga idrotter som sin huvudidrott (se tabell 8).

Tabell 8. Andelen deltagande barn i olika former av kommersialiserad idrott i relation till de olika huvudidrottarna.

Idrotter	Antal (n)	Terminsavgift (%)	Camp utomlands (%)	Camp Sverige (%)	Extra träningar (%)	Läger föreningar (%)
Basket	27	4	4	41	15	74
Fotboll	391	14	4	19	47	86
Friidrott	37	19	5	8	19	73
Gymnastik	98	14	0	13	24	91
Handboll	55	6	4	14	16	87
Innebandy	53	6	0	26	17	81
Ishockey	212	6	3	42	27	88
Kampsport	12	25	0	8	17	92
Ridsport	72	15	1	8	61	72
Simidrott	48	31	12	19	19	73
Tennis	61	23	15	31	59	70
Övriga	57	30	7	14	37	70
Total	1 123	14	4	23	33	83

Motsvarande jämförelse för läger utomlands visar att det främst är inom tennis och simidrott som detta förekommer, medan basket och ishockey verkar attrahera

en större andel till läger i Sverige. När det gäller extra träningar mot betalning verkar detta vara vanligast inom ridsport, tennis och fotboll. Slutligen finner vi den största andelen barn som deltar på läger som arrangeras av föreningarna inom idrotterna kampsport, gymnastik, handboll och ishockey.

Sammanfattning av enkätstudiens resultat

Enkätstudien genererade kvantitativa resultat och följande sammanställning ger en översikt över deltagarnas svarsmönster och belyser de mest framträdande tendenserna.

Totala kostnader för samtliga barn i samtliga idrotter⁶⁸

- Hushållen spenderar vanligtvis 18 000 kronor årligen på barnens (7–18 år) idrottande i samtliga idrotter i samtliga idrottsföreningar. 5 procent av hushållen spenderar 100 000 kronor eller mer per år för detta ändamål.

Kostnader för olika huvudidrotter⁶⁹

- Hushållen spenderar vanligtvis 9 400 kronor årligen på respektive barns (7–18 år) idrottande i någon angiven huvudidrott. Ishockey och tennis är de mest kostnadskrävande idrotterna, där föräldrar spenderar ungefär 24 000 kronor per år på respektive idrott. Ridsport är också en dyr idrott (18 000 kronor), medan gymnastik, friidrott och kampsport är mindre kostsamma (5 000–6 000 kronor per år).

Kostnadsfördelning inom respektive kostnadspost

- Inom varje idrott är medlemsavgifterna generellt sett låga, med undantag för basket som har något högre avgift. Träningsavgifterna är höga främst inom idrotter som ridsport och tennis.
- Föräldrar spenderar mycket på läger och cuper, i synnerhet inom ishockey och tennis, där föreningar och företag erbjuder specialiserad coaching. Kostnaderna för utrustning är särskilt höga inom ishockey, tennis och ridsport, medan klädkostnaderna är högst inom ishockey och fotboll.
- Resor är en betydande kostnadspost, framför allt inom ishockey där föräldrar spenderar närmare 8 000 kronor per år. Kostnader för försäljning av produkter är vanliga inom ishockey och handboll. Övriga kostnader ökar allt eftersom barnet blir äldre.

Kostnader för barn 7–18 år uppdelat på bakgrundsvariabler

- Föräldrar spenderade i genomsnitt mer på pojkars idrottande än på flickors och kostnaderna ökar också avsevärt med åldern. Hushåll med höga inkomster spenderade mest på barnens idrottande, medan det inte finns någon betydande skillnad i kostnader mellan inrikes- och utrikesfödda föräldrar eller mellan föräldrar med gymnasial utbildning och föräldrar med eftergymnasial utbildning.

68 Omfattar kostnader för samtliga idrotter som respektive barn deltar i.

69 Omfattar kostnader för den idrott som respektive barn huvudsakligen deltar i.

Kostnader för barn 7–15 år uppdelat per idrott och kostnadsposter över tid

- Det har blivit nästan dubbelt så dyrt att idrotta i en förening år 2023 jämfört med år 2003.
- Den tydliga ökningen av kostnaderna kan särskilt märkas mellan 2009 och 2023.
- Ökningen av kostnader är främst kopplade till avgifter, resor och övriga utgifter, medan kostnaderna för utrustning verkar ha minskat.
- Tennis har haft den största procentuella kostnadsökningen med stora ökningar inom avgifter, medan friidrott och gymnastik lyckats relativt väl med att hålla nere kostnaderna över tid.
- Ridsport tillhör en av de dyraste idrotterna totalt sett, men har trots det haft en måttlig procentuell ökning, med minskade kostnader för utrustning, men ökade tränings- och tävlingsavgifter.

Föräldrarnas upplevelser av kostnaderna

- Majoriteten av föräldrarna anser att kostnaderna är medelhöga eller höga, särskilt inom tennis, ridsport och ishockey.
- Trots ekonomiska skillnader mellan föräldrarna är det ingen markant skillnad i uppfattningen om kostnadernas nivå, vilket tyder på att även föräldrar med lägre inkomster värderar idrottens betydelse för sina barn högt och är villiga att investera i den.
- Majoriteten av föräldrarna anser att de får valuta för pengarna, men för idrotter med högre kostnader, som tennis, ishockey och ridsport, är andelen föräldrar som känner sig nöjda lägre, jämfört med billigare idrotter som basket och kampsport.

Ärvd utrustning

- En betydande del av barnen får möjlighet att arva eller låna utrustning för sin idrott, vilket kan bidra till att minska kostnaderna för familjer. Även om detta mönster är vanligare bland medel- och höginkomstfamiljer förekommer det i relativt hög grad även i låginkomstfamiljer.

Ambitionsnivå och kostnader

- Föräldrarna är inte villiga att sänka ambitionsnivån för barnens idrottande för att minska kostnaderna. Deras ovilja kan delvis kopplas till en önskan om hög kvalitet och utveckling för sina barn. Samtidigt känner föräldrarna en frustration över krav på föräldraengagemang och försäljningsaktiviteter för att finansiera föreningarnas verksamhet.

Betydelsen av ekonomiskt stöd till hushållet för barnens idrottsdeltagande

- Föräldrars inställning till ekonomiskt stöd för barns idrottsaktiviteter varierar beroende på inkomstnivå; en majoritet tror inte att stödet skulle påverka, men en betydande del föräldrar från låginkomsthushåll ser det som positivt.
- Önskan om ekonomiskt stöd för idrott verkar starkast från föräldrar med låga inkomster och för de idrotter som är kostsamma, som tennis, ishockey och ridsport.

Kommersialiserad idrott⁷⁰

- Föräldrarnas utgifter för kommersialiserad idrott varierar med en mediankostnad på 2 000 kronor. Störst summor spenderas främst inom huvudidrotterna ishockey och tennis. Faktorer som kön, inkomst och ålder påverkar dessa utgifter, där pojkar, barn tillhörande höginkomstfamiljer och barn i åldern 11–14 år tillhör de grupper som främst utövar olika former av kommersialiserad idrott.
- Läger arrangerat av idrottsföreningar, ibland tillsammans med företag, är den mest populära formen av kommersialiserad idrott för barn, vilket kräver extra avgifter för deltagande utöver medlems- och träningsavgifter. Trots föreningens syfte att generera intäkter kan höga kostnader förhindra vissa barn från att delta.
- Andelen barn som deltar i extra träningar eller individuella träningspass har mer än fördubblats från 2015 till 2023, vilket kan skapa ekonomisk press för föräldrar som känner sig tvingade att betala för dessa tjänster för att öka sina barns chanser att bli uttagna i olika sammanhang.
- Barn som har simidrott, kampsport och andra idrotter som sin huvudidrott är mer benägna att delta i verksamheter som kräver separata terminsavgifter. Läger utomlands är däremot vanligast inom tennis och simidrott, medan basket och ishockey lockar en större andel barn till läger i Sverige. Extra träningar mot betalning är vanligast inom ridsport, tennis och fotboll. För läger arrangerade av föreningar finner vi den största andelen barn inom kampsport, gymnastik, handboll och ishockey.

⁷⁰ Idrottstjänster och produkter som erbjuds och säljs av olika aktörer, oftast företag, i syfte att tjäna pengar.

Resultat – intervjuerna

Utöver enkätundersökningen genomförde vi en intervjustudie i syfte att utforska hur föräldrar upplever kostnaderna för barnens deltagande i idrott, hur kostnaderna påverkar barnens deltagande samt hur föräldrar ser på kostnadsbilden i framtiden.

Studien utgick från en tematisk analys där följande sex teman bildades: Låg tröskel in riskerar inlåsning i dyr idrott; Smakar det så får det också kosta; Risk för drop-out och att inte börja med idrott; Föreningsdrivna kostnadsänkningar; Gemensamt samhällsansvar att utjämna kostnader; Tydliga föreningar ger nöjdare föräldrar. Nedan följer en beskrivning av dessa teman – de kvalitativa resultat och mönster som framträdde i intervjuerna med föräldrar. Men först några ord om den generella bakgrund mot vilken resultaten kan betraktas mot: att föräldrarna går in i rollen som idrottsförälder med många goda förväntade effekter av barnens deltagande.

Inledning: den fostrande idrotten

De föräldrar som deltog i intervjustudien har generellt en positiv inställning till idrott för barn och unga, vilket framkom tidigt i samtalen. De ser många fördelar med sina barns engagemang i föreningars idrottsverksamhet och uppfattar idrott som något givande och roligt. Många föräldrar önskar att deras barn ska få uppleva samma glädje som de själva hade under sin uppväxt – en idrott som skapar minnen för livet. Föräldrar lyfter också fram hälsoperspektivet, att barn rör sig för lite i dag, och att idrotten fungerar som en lämplig inramning för barnens fysiska aktivitet. Föräldrarna menar att det finns många fostrande fördelar av att delta i idrott, att idrotten är ett värdefullt socialt sammanhang att vistas i utanför skolan. Barnen får möjlighet att knyta nya vänskapsband och samarbeta i grupp med andra. Likaså lär de sig att tävlan är en del av livet, att det gäller att fokusera på den egna prestationen snarare än resultatet – att alltid sträva efter att bli bättre. Slutligen ser föräldrarna idrotten som en ventil för barn och unga som riskerar hamna snett i samhället. En förälder, som även var tränare, berättade om unga som har idrotten som sin enda fasta punkt i tillvaron.

Låg tröskel in riskerar inlåsning i dyr idrott

Det finns en acceptans och förståelse hos föräldrar att kostnaderna för barnens idrottande ökar i takt med att barnen blir äldre. När barnen är yngre är det inte lika tränings- och tävlingsintensivt, vilket bör medföra att det är billigare att delta i föreningens verksamhet vad gäller avgifter, försäljning och resor. Detta pekar även föräldrar ut.

” Så länge man har färre träningar i veckan och håller på med flera sporter så ska det kosta lite mindre. Men om man nu håller på med en sport som är 4–5 gånger i veckan till slut, då förstår jag. Då kan det kosta mer för då har man ju troligtvis inget annat. (Respondent 3)

Samtidigt som det finns en acceptans menar föräldrar att det är en relativt låg tröskel in, även i kostsamma idrotter, men att kostnaderna relativt snabbt eskalerar och gör att man blir lite ”inlåst” i idrotten. Då höjs även förväntningarna på exempelvis på att skaffa ett specifikt märke på utrustningen, vilket drivs på av sociala medier, föräldrar och andra.

” Om dottern vill prova tennis finns självklart racket och bollar att låna. Du behöver ett par skor och ett par shorts. Jag tror att tröskeln in i en idrott är ganska låg i de flesta idrotter. Det är min erfarenhet i alla fall. Ju mer barnet blir passionerat och vill utvecklas, ja då ställer alla, säkert vi som föräldrar och sociala medier högre krav. Ja, men då måste du ha den här klubban eller det här racket, de här skridskorna. Det är det som jag tror trissar upp materialkostnaderna. (Respondent 9)

Det finns en förståelse för att kostnader ökar med tiden, men också en kritisk hållning till att kostnader kan eskalera snabbt, inte minst med koppling till ett ökat tävlings- och prestationsfokus i allt tidigare åldrar. Föräldrarna ser olika faktorer som driver på utvecklingen. Föreningarna har sina ambitioner och särskilt i större städer, där det finns en konkurrenssituation om ”talangfulla” barn och unga, lockar föreningar med tidiga satsningar.

” Klubbarna dammsugs ju nu på unga talanger. Våra barn har redan varit in ett antal gånger i storklubbar. De kommer på cuper och bjuder in dem. Jag har pratat med min son att han ska vara kvar i närområdet ett tag, men det är jättetufft att hålla kvar, för det finns inga andra på samma nivå kvar. (Respondent 7)

Detta innebär fler träningstillfällen, fler matcher samt deltagande i läger och cuper längre hemifrån. Några föräldrar menar att detta inte går att välja bort, att det får negativa sportsliga konsekvenser om barnen exempelvis inte deltar i de läger som anordnas av klubben och bekostas av föräldrar.

” I simidrotten blir man helt enkelt utmobbad. Vill du bli en duktig simmare så måste du vara med. För de lägger medvetet diverse tester och uppföljningar på just sådana läger. Jag tycker det är extremt orättvist. Ja, för mitt barn är det inga problem. Men det finns inte bara jag i den här vida världen. Det finns så många andra föräldrar och andra konstellationer och det är inte rättvist! Det är inget kul! Visst, man kommer aldrig kunna lyckas med att alla kan delta, men någorlunda bättre bör det vara. De åkte till Danmark för att träna och det enda de gör är att simma en hel vecka. De gjorde ingenting annat. Åk till [lokalt] i stället. Kostar inte alls lika mycket. Ja, men det är absurt! Men det är ingen som vill lyssna på sånt i dagsläget. (Respondent 15)

Vissa föräldrar framhåller att det inte enbart är föreningarnas ansvar och agerande som driver på utvecklingen av kostnader. Det finns även ett föräldraansvar, att sätta gränser så att inte kostnadsutvecklingen drivs av föräldrar som till varje pris vill att det egna barnet ska vara med i den bästa verksamheten.

” Det börjar väldigt tidigt nu, att de ska åka väldigt långt som unga, att man ska vara med i ett bra lag. Det laget du är med i ska möta andra bra lag. Då ska det åka runt hela Sverige, det blir också en jättekostnad. Klubben har sagt nej till att resa över hela Sverige. Men då är inte alla nöjda med det. Då ska de vidare till nästa klubb för att få det där. Men det är ju kostnader. (Respondent 10)

Tidiga satsningar riskerar att tidigt selektera bort barn till föräldrar som inte har råd att vara med i satsningen. Utöver själva selekteringen finns också en risk att barnen som blir kvar får en skev bild av både pengar och samhälle, som en förälder uttrycker det.

” Jag ser väldigt mycket negativt med tidig selektion. De får träffa en liten klick av samhället och får en helt skev kostnadsbild. De pengarna man lägger på en hockeyklubb, kanske 3 000 kronor, är liksom inte mycket. Alltså, man får en helt felaktig bild kring andra kostnader när man betalar de här löpande kostnaderna hela tiden. (Respondent 6)

Sammanfattningsvis ger föräldrarna en komplex bild av den successiva kostnadsökningen för barnens idrottande. Utöver de mer givna förutsättningarna – att det blir dyrare i en idrott i takt med att fler träningar och tävlingar/matcher ger längre resor, mer slitage på utrustning, krav på mer avancerad och dyrare utrustning och liknande – träder ytterligare mönster fram. Vid en första anblick är de inte lika tydliga. Föräldrar menar att ett ökat fokus på prestation i tidig ålder, från både föreningar och föräldrar, även driver upp kostnader, exempelvis genom ökat deltagande i lägerverksamhet, längre och fler resor samt högre krav på utrustning i allt lägre åldrar. Många föräldrar anser att det är negativt att det sker en selektion på ekonomiska grunder. Föräldrarna känner sig ofta tvungna att möjliggöra sina barns deltagande, men menar samtidigt att detta får såväl positiva som negativa konsekvenser.

Smakar det så får det också kosta

Föräldrarna lyfter fram att det är kostsamt med barnens idrottande och att de vet att det finns föräldrar som inte har råd att ha sina barn i idrott i den utsträckning de vill. Samtidigt är det inte givet att kostnaderna generellt bör minska. Många föräldrar sätter kostnaderna i relation till den kvalitet som föreningarna ger, och vill att den ska bibehållas.

” Att hålla nere kostnaden. Ja, absolut. Men det får ändå inte tulla på kvaliteten och på de ledare som i allra flesta fall ställer upp ideellt på något sätt. Visst, skära i kostnader. Men det får ändå inte tulla på kvaliteten tycker jag. (Respondent 16)

Ledarskapet är en central aspekt som föräldrar är villiga att betala för i verksamheten. Det handlar om att skapa goda förutsättningar för barnens idrottande, inte bara när det gäller idrottsliga aspekter utan även andra fostrande aspekter, som att fungera i grupp, och att kunna få det stöd som varje individ behöver.

” Att man känner av att det finns någon som har en tanke och en idé med ledarskapet. Att det inte nödvändigtvis är så att det behöver vara de som ger bäst effekt på mitt barns prestationer. Men, en ledare som har en tydlig idé, bygger gruppen och stöttar varje individ. Det ger jag pengar för vilken dag i veckan som helst. (Respondent 11)

” Jag tycker det är viktigt att de i ungdoms- och barnidrott verkligen jobbar med barnkonventionen. Jag förväntar mig det för den avgiften. (Respondent 15)

Med koppling till ovanstående resonemang är ledarnas möjligheter att utbilda sig och utvecklas i sitt ledarskap en anledning till att inte skära på kostnader för idrotten. Föräldrar menar att det i förlängningen leder till bättre förutsättningar för barnen att utvecklas, både som personer och inom sin idrott.

” Nej, men om man nu börjar skära i avgifterna och det gör att de ideella ledarna inte kan gå utbildningar. Då finns det inga skäl att börja skära i avgifter. Nej. (Respondent 18)

Det är vanligt att privata aktörer finns inom de större idrotterna och erbjuder olika typer av tjänster, allt från öppna träningar där barnen får lära sig olika tekniker inom sin idrott (skills camps) till lag som deltar i utvalda cuper och turneringar (select-lag). Många föräldrar har provat dessa tjänster och här ställs ännu högre krav på kvaliteten.

” Om jag skickar i väg barnen till ett skills camp så förväntar jag mig att de tränarna är professionella inom den idrotten. Och då ställer jag högre krav på dem också, än en frivillig pappa eller mamma som är där 2–3 gånger i veckan. (Respondent 5)

Intervjuare: ”Blir det som att köpa en tjänst, ett slags kundförhållande?”

” Ja, ja, absolut. Precis. (Respondent 5)

Många föräldrar anser att det är kostsamt att ha sina barn inom idrotten, men hävdar att de får valuta för pengarna på flera olika sätt. Det är kopplat till den upplevelse som föräldrar har av kostnader kontra vad barnen får ut av deltagandet, vilket innebär att en lägre kostnad ändå kan anses ge mindre valuta för pengarna.

” Den fasta avgiften för en säsong är lite drygt 5 000 där min 13-åriga son är med, men då får han också möjlighet att träna och spela i princip varje dag. Så han har istid och träningar varje dag om han vill. Ja, det är mycket pengar men han får mycket för pengarna. Så det är en bedömning det där också. Är det dyrt eller billigt eller? Jag har testat tennis också med min son och det tyckte jag var dyrt även om det inte var lika mycket pengar. (Respondent 1)

Att få valuta för pengarna handlar inte enbart om barnen, utan också om att få vara en del av och dela barnens tillvaro och uppväxt inom idrotten. Därtill

kommer upptäckten att det finns en glädje i att träffa andra föräldrar och få vänner genom barnens idrottande.

” Ja, sen tycker ju jag att det här är väldigt roligt. Det här är en positiv upplevelse för mig också! Jag gillar inte fotboll egentligen, men jag tycker det är jätteroligt och har fått vänner genom hans sportande. Och jag säger alltid att det är vår grej. Hans pappa finns inte med i bilden och hans systrar har precis flyttat hemifrån. Så det är det här vi gör. Vi åker på fotboll och spelar. (Respondent 13)

Sammanfattningsvis ger föräldrarna en bild av att idrotten förvisso är dyr, men att det inte är en självklarhet att idrotten borde bli billigare. Det finns en rädsla kring att reducerade kostnader skulle leda till sämre kvalitet. En central synpunkt är att föräldrar förväntar sig och vill ha ett ledarskap som håller hög kvalitet. Det är man villig att betala för. Många föräldrar har provat privata aktörers verksamhet. I den kontexten är betalningsviljan ännu högre – och även förväntningarna på verksamheten. I slutänden ger idrotten så pass många positiva värden att föräldrar är villiga att betala så länge värdena uppfylls.

Risk för drop-out och att inte börja med idrott

Föräldrarna berättar att det många gånger är utmanande att ha råd med barnens idrottande. Ingen av föräldrarna har barn som slutat med idrott enbart på grund av kostnader, men däremot har föräldrar övervägt kostnaderna mot den nytta som barnen får ut av att vara med i en idrott. Det liknar resonemanget om valuta för pengarna. Det finns dock exempel på avhopp från en idrott till fortsatt deltagande i en annan.

” Kanske inte primärt på grund av kostnader, men vi har sagt till våra barn, framför allt ett av barnen, som höll på med fem idrotter under en period: 'Du får inte hålla på med så många!' Både av ekonomiska skäl och för att det inte är hållbart. Så det är en kombo av tid och pengar. (Respondent 8)

En strategi som vissa föräldrar använt sig av är att inte exponera barnen för idrotter som de är medvetna om medför stora kostnader. Många idrotter har en relativt låg ingångskostnad, men som ofta stiger relativt kraftigt med åren. Föräldrar anser att när väl barnet börjat med en idrott är det väldigt svårt att berätta att det inte går att fortsätta på grund av att det är för dyrt. De gör därför valet åt barnen innan inträdet i den aktuella idrotten.

” Jag tror att det är många som styr barnen lite. Jag vet förut när vi hade en lägre lön och så börjar sonen prata om hockey. Ja, då ville man kanske styra bort och i stället börjar prata: Okej, vad är det han inte gillar med hockey? Tacklingar? Så jag tror att många föräldrar styr bort, och då kommer de inte ens till den där träningen. Man väljer aktivt bort det i stället för att behöva sluta med det. (Respondent 8)

” Jag håller nog med dig i det. (Respondent 9)

Det finns en generell oro hos föräldrarna att idrotten blir mer och mer socioekonomiskt snedvriden. I citaten nedan antyds att det inte är tillräckligt att ha så kallad talang för själva idrotten, det behövs även en ekonomisk plattform för att kunna utveckla talangen. Flera föräldrar berättar att de redan sett detta i sin omgivning och ser risker att det blir värre.

” Men sen vet jag ju också att det finns ju några som knappt har råd att betala de här 1700 för årsavgiften och vars föräldrar aldrig kör, för de har inte ens bil och körkort. (Respondent 12)

” Jag är orolig för framtiden för svensk hockey. Man får inte spelare från hela samhällsskiktet och de som kanske har mest driv att ta sig bort från den situation man är i, de får inte ens chansen. Det finns så mycket outforskad talang som aldrig nås. (Respondent 14)

Föräldrarna berättar också att många vill göra allt för att kunna ha sina barn i idrott, som en del av ett gott föräldraskap. Det belyser att det finns en skamsenhet över att inte ha råd att låta sina barn vara med i idrott och inget man vill prata öppet om.

” Och just också det argumentet, att har man bestämt att simmar man på den nivån, då får man ta ut 15 000 per år. Nästa år ska min son gå upp, då blir det ännu mer pengar. Jag vet att det har slutat en hel del barn och när man frågar varför? Ja, men det är inte så kul längre. Men jag tror inte att något barn ställer sig upp och säger att mina föräldrar tycker det är för dyrt. (Respondent 15)

Det finns ekonomiskt stöd att söka från organisationer, fonder och stiftelser, men som en förälder påpekar är det inte är givet för vissa enskilda föräldrar. Det kan finnas flera orsaker till det: en del känner inte till att möjligheten finns, andra anser att det är alltför komplicerat att söka, och vissa föräldrar har inte råd att lägga ut pengar i förväg, i väntan på att det ekonomiska stödet ska betalas ut. För att möta skamkänslor inför ekonomiska tillkortakommanden, undvika att föräldrar själva ska behöva be om individuella ekonomiska anpassningar, och ge fler möjlighet att fortsätta, menar föräldrar att föreningar behöver arbeta mer proaktivt och förebyggande. Även samverkan med andra aktörer, som skolan, lyfts fram.

” Så om man har ett samarbete mellan klubben och skolan, så att det inte bara blir Kalle som får den här hjälpen. Om alla skulle kunna få den hjälpen så behöver ingen känna sig dålig. Då tror jag att det vore toppen! (Respondent 6)

Sammantaget beskriver föräldrarna utmaningar med ökade kostnader för barnens deltagande i idrotten. Det är ingen av föräldrarna som har barn som hoppat av på grund av kostnader, men däremot ett flertal som sett det i sin direkta omgivning. Det finns en uttalad oro för att socioekonomiska skillnader kommer att öka, att vissa grupper inte ska kunna vara med och att idrotten går miste om talanger. Det finns en förståelse för föräldrar som känner skamsenhet över att ange ekonomiska skäl för avhopp och här menar föräldrar att föreningar och andra organisationer behöver arbeta förebyggande och skapa system som hanterar detta.

Föreningsdrivna kostnadssänkningar

Enligt föräldrarna i studien pågår diskussionen om hur det ser ut i föreningarna, hur en generell kostnadssänkning skulle kunna genomföras och hur ansvarsfördelningen skulle kunna se ut. En hel del arbete är i full gång med att hålla nere kostnader för föräldrar, såsom en andrahandsmarknad för utrustning och liknande. En förälder menar att försöken att sänka kostnader är som ett nollsummespel, och ger ett exempel på det.

”Då är vi där vi började egentligen. Vi jobbar på att sänka avgifter, men då får vi sälja mer bingoletter eller kalsonger eller vad vi nu säljer. Så det är väl det som blir risken i stället. Det låter väldigt bra. 'Vi har sänkt avgiften, men i gengäld så får ni sälja mer kakor!' (Respondent 18)

Föräldrar påpekar att föreningar, främst i storstäder, har differentierade avgifter beroende på socioekonomisk status i området. I områden med lägre socioekonomisk status finns inte utrymme att ta ut lika hög avgift som i mer välmående områden.

Intervjuare: ”Kan det vara så att föreningar kanske till och med väljer att ha en hög avgift för att på något sätt selektera? Kan det finnas den aspekten också, eller?”

”Det kan vara så, kanske inte för att selektera, utan att de kan ha en hög avgift och det funkar på vissa ställen. Är du i ett område där man inte har pengar direkt, då kan du inte ha en avgift på 4 000 för att få delta. (Respondent 8)

Föräldrarna uppmärksammar andra aspekter och strategier för att hålla nere kostnader, exempelvis att hålla idrotten i närområdet så länge som möjligt för att undvika kostsamma resor. Det handlar även om att kunna låna utrustning av föreningen (i början, när barnet fortfarande vill prova på), ärva utrustning och köpa begagnat. Det finns Facebook-grupper för detta och ibland organiseras det i föreningen.

”Jag känner att kostnaden för fotbollen inte är direkt hög för oss. I hockeyn går priserna upp hela tiden. Det är föreningen ... fast det är egentligen inte föreningen utan det är privatpersoner som har startat upp en shop där man kan lämna in och sälja sin utrustning begagnat. (Respondent 4)

En förälder berättar om när tennisföreningen fick sämre ekonomi, att de då inte lade kostnaderna på barnen för att finansiera sin barn- och ungdomsverksamhet. I stället använde de sina kommersiella padelbanor och höjde avgifterna för de som faktiskt har råd att betala. En annan aspekt som tas upp är vikten av att tänka hållbart, inte minst när det gäller försäljningsverksamhet.

”Det känns otroligt omodernt egentligen med den här försäljningen. Om vi ser vad som sker i vårt samhälle nu runt konsumtion och hållbarhetsfrågor. Att det ska säljas kakor som inte är bra varken för folkhälsan eller för miljön och kryddor som vi inte egentligen behöver. Jag betalar hellre 200 kronor till eller swishar hellre den här pojken som kommer och

säljer kakor, för att inte köpa kakburken. Jag tycker att det känns rätt så omodernt faktiskt att vi ska ha en ekonomi i klubbarna genom att vi ska få människor att konsumera mer. (Respondent 10)

Föräldrar kommer upp med ett flertal idéer och ger även exempel på hur olika aktörer kan samverka, både för att öka tillgängligheten till idrott för barnen och för att hålla tillbaka kostnader. En förälder tar upp en simskola i kommunal regi som exempel, där avgiften är inkomstprövad enligt en liknande modell som i förskolan. Föräldern menar att gruppen präglas av mångfald och att fler har råd att vara med, och funderar över om liknande modeller kan användas i idrotten. Att nyttja tiden bättre på eftermiddagen, mellan skola och kvällsaktiviteter, lyfts fram av flera föräldrar.

” Komma till skolan och få låna gymnasalen och erbjuda eleverna att komma på träning. Då kanske det kommer elever som inte hade gått i väg annars. (Respondent 7)

Intervjuare: ”Att flytta verksamheten dit när barnen är där ...”

” Det finns några orter som har det. Vi har en nystartad skol-IF här nu som också erbjuder lite 'afterschool'. De har tillgång till idrottshallen efter skolan och spelar fotboll, innebandy och dansar. Så det blir en aktivitet för de som är på fritids och för de som har slutat på skolan, så de som skulle gått hem kan stanna kvar. (Respondent 4)

Ett stort ansvar läggs även på föreningarna, där man genom att hålla verksamheten så ideell som möjligt, så långt upp i åldrarna som möjligt, kan hålla nere kostnader. Här handlar det även om strategier för sportsliga satsningar i seniorverksamheten, samt strategier för deltagande i cuper och tävlingar. Föräldrarna menar att föreningarna kan ta ett stort ansvar för kostnadsutvecklingen i den egna verksamheten.

” Här handlar det om att som ledare också hålla sin ambition så att vi inte behöver åka på träningsläger till Spanien. Även om [storklubb] kanske gör det eller någon annan storstadsklubb. Jag har hört att det är rätt många klubbar som sätter ett uttalat mål exempelvis att Gothia spelar vi när vi är 16 år och att man håller sig till det. Man får hålla sig till de 'gärdsgårdscuperna' i början. Så där tänker jag att föreningen har ett ansvar också. Att inte låta det dra iväg, för att vara schysst mot så många som möjligt. (Respondent 17)

Sammanfattningsvis belyser föräldrarna hur kostnaderna kan hållas inom rimliga gränser i föreningarna och även minskas ur ett flertal perspektiv. De lyfter även fram hur föreningar arbetar i dag för att hålla nere kostnader, exempelvis att de inför differentierade avgifter, tar in medel på kommersiell verksamhet och omfördelar till barnverksamhet, samt ordnar olika typer av bytes- och begagnat-handel. Föräldrar kommer även med idéer på hur arbetet kan bedrivas, som att minimera resandet, söka samverka mellan olika aktörer (t.ex. förening-skola) samt utforma strategier för att behålla det ideella ledarskapet, begränsa deltagande i långväga och dyra cup- och tävlingsspel.

Gemensamt samhällsansvar att utjämna kostnader

En del av intervjuerna handlade om vem som egentligen har ansvar för kostnadsutvecklingen inom barn- och ungdomsidrotten och hur strategier för kostnadsutjämning kan utformas för att inte öka ekonomiska klyftor inom idrotten. Föräldrarna anser att ansvaret ligger på många olika aktörer, exempelvis på kommuner som har ansvar för utbudet av anläggningar. De behövs byggas fler kommunala anläggningar, inte minst i områden där det byggs många nya bostäder. Och de anläggningar som byggs måste vara anpassade till de behov som barn- och ungdomsidrotten/föreningsidrotten har. Anläggningarna som byggs i dag är antingen för avancerade och dyra, eller för små, enkom anpassade för skolors behov.

” Sen också det här med ytor för idrott. Jag bor i Stockholm och det är väldigt trångt och det byggs och planeras hela tiden och där har också kommunen, tycker jag, ett stort ansvar att se till att det finns ytor för idrott när man lägger nya detaljplaner. (Respondent 12)

” Vår kommun byggde en ny skola och så byggde de en typ av gympasal som inte har rätt mått för någonting. Det finns ingen idrott som kan vara där och bedriva kvällsverksamhet. (Respondent 2)

Föräldrarna menar att även Riksidrottsförbundet och specialidrottsförbunden har ett ansvar för kostnadsutvecklingen och att det måste bli tydligare vad förbunden faktiskt gör. Det handlar bland annat om att driva frågan idrottspolitiskt mot kommuner och andra intressenter, och här finns det föräldrar som menar att det kan ske mer aktivt.

” Men hur jobbar förbunden? Vad gör de? Det finns många aktörer i politiken. Kommunerna är en del av politiken, och även RF är en del i det. Det är våra förbund till varje enskild idrott, både på riksnivå och på lokal nivå. Det finns många som har intressen i det. (Respondent 6)

En annan aspekt av ansvar som föräldrar lyfter fram är specialidrottsförbundens utformning av tävlingsverksamheten. Det riktas kritik mot att förbund utformar tävlingar som innebär onödigt långa resor i lägre åldrar. Föräldrar menar att det borde finnas alternativa sätt att organisera verksamheten.

” Förbunden har definitivt en ganska stor roll i mycket av det här. Nu har jag mest inblick i handbollförbundet, men man gjorde en omorganisation bland distrikten under Svenska Handbollförbundet och bland annat Handboll Väst blev gigantiskt stort helt plötsligt. Det blir stora avstånd för väldigt unga spelare. Det är helt galet och kostsamt att köra fram och tillbaka, helg efter helg. (Respondent 5)

Föräldrar diskuterar möjligheterna till att den offentliga sektorn skulle subventionera idrotten för barn mer, baserat på samhällsekonomiska aspekter. Det skulle kunna vara ett ekonomiskt stöd som är differentierat utifrån de behov som finns i respektive kommun och område.

” Det skulle behöva vara subventionerat i vissa områden så att alla får ännu bättre förutsättningar. Jag bor i en kommun som har det bra ekonomiskt. Här ska det kanske inte subventioneras. Vi bor nära Malmö, där det hade varit jättebra att subventionera. Förmodligen hade det varit samhällsekonomiskt bättre också än att lägga de pengarna på något annat. (Respondent 2)

” Alltså, att man inkomstprövar. Det behöver inte vara lika för alla. (Respondent 3)

Diskussionen kommer även in på ett eventuellt införande av fritidskort som ett sätt att subventionera barn- och ungdomsidrotten. Här finns olika åsikter, både om kortet i sig och om vilka som i så fall skulle få tillgång till det. Några föräldrar menar att det skulle vara bra att utforma det som ett stöd till alla, exempelvis ett bidrag liknande friskvårds- eller barnbidrag. Även för föräldrar som har råd i dag finns det en smärtgräns för hur mycket barnens idrott kan kosta.

” Jag vet att vi har pratat om det här, men det är ofta de välbemedlade som håller kvar sina barn i idrotten. Jag tänker att även de som har råd känner av kostnaderna. Så ja, rent spontant så bör det inte vara viktat eller riktat mot speciella grupper i samhället. Det finns andra system som skulle kunna sköta det bättre. Om det skulle vara en typ av friskvårdsbidrag så tror jag nog att man skulle ha det utslaget över alla barn, att alla barn skulle ha samma. (Respondent 11)

Andra föräldrar ser en poäng i att differentiera stödet och utforma det mer behovsprövat eller riktat till grupper i samhället som behöver det mer.

” Jag klarar av det med min ekonomi. Det finns de som har ett större behov än vad jag har. De som har det lite tufft. Jag tycker det blir missriktat om alla ska få 3 000 spänn, lägg de pengarna på de som verkligen behöver. (Respondent 13)

Vissa föräldrar menar att det förvisso skulle vara bra med ett fritidskort, men att det skulle göra större nytta om det kombinerades med mer strukturella åtgärder.

” Jag tror det i kombination med annan hjälp också. För många av de här barnen som inte är kvar kanske inte har stöd hemifrån. Eller att de kanske inte har någon trygg hemmiljö eller följer med dem till träningen när de är små. Så jag tror på ett ekonomiskt stöd, men jag tror också på andra stöd, som samarbeten med skolor. Att exempelvis gå och hämta barnen på skolan när de är små, när de inte klarar av att ta sig till träningen själva. (Respondent 6)

Det finns även föräldrar som är negativa till idén om fritidskort. Det bygger mycket på tanken att pengarna snarare bör användas i riktade insatser till utsatta områden där idrottsdeltagandet är lågt i dag. Inom vissa idrotter skulle det stöd man som förälder kan få via ett fritidskort ha relativt liten effekt, särskilt när barnen är äldre och kostnaderna högre.

” Jag tycker att tanken är bra, men jag har svårt att se att det fungerar. Jag tror att pengarna skulle göra mer nytta i riktade insatser till föreningar som finns i områden där det tydligast socioekonomiskt behövs. (Respondent 2)

Diskussionen om samhällsansvaret för kostnadsutvecklingen kan sammanfattas med att föräldrarna ser att det är flera samhällsaktörer som har en viktig roll i att kostnaderna hålls nere för barn- och ungdomsidrotten. Det handlar om kommuner med tillgång till funktionella och kostnadseffektiva anläggningar, Riksidrottsförbundets förmåga att verka idrottspolitiskt för dessa frågor, och om hur specialidrottsförbundens tävlingsverksamhet kan anpassas och utvecklas för att bli mer kostnadseffektiva (exempelvis genom färre och kortare resor). Det råder delade meningar om fritidskortet, dels att det ska vara lika för alla, dels att det ska vara behovsprövat. Det lyfts även fram att ett fritidskort inte är tillräckligt, att det behövs riktade insatser i utsatta områden för att få upp idrottsdeltagandet. Likaså påpekas att ett fritidskort skulle ha en väldigt liten effekt i vissa dyrare idrotter.

Tydliga föreningar ger nöjdare föräldrar

Det finns en förståelse bland föräldrar att föreningen inte har något vinstsyfte och att många föreningar kämpar med sin ekonomiska situation. Att kostnader för att delta i idrottsföreningars verksamhet ökar, är inget som föräldrarna enbart tillskriver idrotten, det är en del av samhällsekonomiska förutsättningar också.

” Våra klubbar gör inga stora vinster. Det är inte så att styrelsen går ut och festar järnet och så. Men jag jobbar på en högskola och jag är ekonom där. Jag menar, våra lokalyror ökade med 10 procent förra året. Det är samma sak för kommuner, det är samma sak för alla. Det är klart att det blir dyrare då. Jag menar, hur ska man påverka det? Visst kanske kommunen måste gå in med mer pengar, men då är det skolan eller någon annan som drabbas. Det är en jättesvår fråga. (Respondent 1)

Det finns en dimension som föräldrar anser vara extra viktig i en förening och det är att det finns en policy och en tydlig värdegrund. Det är ett sätt att förhindra att det skapas ”föreningar i föreningen” och att enskilda lag (och föräldrar) gör kostsamma satsningar, som riskerar leda till ekonomisk exkludering av barn i verksamheten.

” Jag tror att även om vi tillhör föreningar i handboll, fotboll, ishockey så blir nästan varje lag som en förening i sig inom föreningens ramar, som ofta är relativt otydliga. Får du in ett par tokstollar i föräldragruppen där så ... 'Sky is the limit' och man vill delta i varenda cup i hela världen. Du vill hitta en förening som har någon sorts värdegrund, som man får en bra 'feeling' av. (Respondent 1)

En ytterligare aspekt som lyfts fram är att föreningar inom vissa idrotter inte kan ta så mycket betalt. Detta på grund av att idrotten i sig inte är lika eftertraktad som exempelvis större lagidrotter, och att målgruppen är smalare och inte lika resursstark.

” När det kommer till kostnader så har idrottarna så oerhört olika förutsättningar. Visst, det kan vara så att det är många som har svårt med pengar och som inte kan ta sig in i ishockeyn. Men det är också många olika typer av personligheter som inte hittar en idrott alls. Där kan det vara svårt för udda idrotter att fortsätta, för kostnader för lokaler till exempel ökar fruktansvärt på många håll. Det är ganska få utövare och man inte kan ta ut särskilt höga avgifter från de få medlemmarna man har. Så många idrotter upplever jag håller på att försvinna av den anledningen. (Respondent 11)

Det finns en utbredd åsikt bland föräldrarna att barn- och ungdomsverksamhet till viss del även finansierar seniorverksamheten. Den grundar sig både i egna erfarenheter och i en känsla av att det förhåller sig på det viset.

” I vår löparförening gick eliten före hela tiden och det plockades pengar från ungdomarnas intäkter till eliten. Nu har de en uttalad breddsatsning även om eliten är kvar. Då är det mer tydligt att det som kommer in från ungdomar ska gå till ungdomar. Förut var det mera hysch-hysch. De ville inte riktigt berätta var pengarna gick. Då kunde de väl inte stå till svars inför merparten av medlemmarna. Nu är det mer öppet och mer uttalat att: 'Nej, fokus ska vara att få många att idrotta.' (Respondent 8)

Det finns föräldrar som har erfarenhet av att barnen tagit klivet upp i seniorverksamhet, vilket direkt påverkat kostnaderna till att bli betydligt lägre. Det stärker tesen om att de yngre får vara med och bekosta seniorerna, inte minst de elitaktiva.

” Min äldste har spelat seniorfotboll sedan han var 15 år i en division 2-klubb och i och med att han blev uttagen där så blev det ingen kostnad för oss längre. Han är ganska duktig och har gått till en annan klubb nu och då är han med i ett U19-lag. Men vi betalar ingenting längre. Inte ens resorna till hans träning. De får busskort och allting. (Respondent 7)

I samtalen med föräldrarna förekommer just antagandet att det i många föreningar är barn- och ungdomsverksamheten som får seniorverksamheten att gå runt. I en förening är det uttalat att en viss procent av intäkterna går till seniorverksamheten. Föräldrar menar att det är svårt att se kopplingen: hur ska transaktioner som gynnar senior-/elitverksamheten kunna gynna barn- och ungdomsidrotten?

” Det är ganska konstigt att ett barn ska jobba och finansiera sitt idrottande medan en 25 åring ska, kanske inte ha så mycket betalt, men de ska heller inte bekostas särskilt mycket i sitt idrottande. Det borde vara så att laget är så pass bra att man kan finansiera sig själv och gör det inte det, då kan en annan klubb ha den verksamheten tycker jag. Det är mycket bättre. (Respondent 2)

Föräldrar menar att det finns en generell otydlighet i vad det kostar att vara med i en idrottsförenings verksamhet. I många fall går det att läsa sig till medlems- och aktivitetsavgifter, men sedan tillkommer kostnader som upplevs som dolda, som

är svåra att få en överblick över hur stora de faktiskt kan bli. De dolda kostnaderna är ofta kopplade till försäljningsverksamhet i föreningen.

” Självva kostnaden för att anmäla sitt barn är inte så hög, men däremot så tillkommer det ofta att: 'Ni ska sälja fem bingolotter! och ni ska göra det här och ni ska göra det här!' Man förstår att man kommer behöva hjälpa till, men det är mycket försäljningar och annat som inte framkommer när man anmäler barnen. (Respondent 8)

Intervjuare: ”Har det funnits angivet någonstans vad som förväntas av er föräldrar?”

” Nej, man letar runt lite på någon hemsida med nyheter från förra året vad de skötte för försäljning då, men det är ingenting som framgår: 'Anmäl ditt barn, det kostar 600 kronor plus fyra bingolotter och två korvpaket och ... (skratt)' (Respondent 8)

Det kan även handla om andra typer av avgifter som tillkommer under året, till exempel en avgift för att kunna träna på en viss anläggning eller att betala domare. Föräldrar berättar att de måste köpa klubbkläder varje år, även när barnen är små, trots att barnet inte har behov av det eller redan har förra årets kläder. Det kan handla om att föreningen har en speciell sponsor och det finns avtalat att inköp sker varje år, men även en stark förväntan på att alla ska bära klubbkläder för att fullt ut vara en del av gemenskapen.

Med koppling till det som framkommit tidigare i detta tema efterfrågar föräldrar framför allt en tydlighet från föreningars sida. Dels att synliggöra dolda kostnader, dels att tydliggöra hur pengaflödet ser ut i föreningarna, alltså vad pengarna som föräldrar betalar in för sina barns idrottande går till.

” När min dotter började med taekwondo var de jätte-jättetydliga med vad det kostar att träna. Där finns inte föräldratränare, utan det är någon som kan det som är tränare. De har en cup som är stor för klubben och där förväntas man hjälpa till en dag och det är det man gör som förälder. Det tyckte jag var riktigt snyggt för det var så himla tydligt redan när man gick in, vad de erbjuder och vad de förväntar sig av en förälder. (Respondent 11)

Föräldrar efterfrågar inte avancerade ekonomiska resonemang, utan snarare en enkelhet där alla på ett övergripande och pedagogiskt sätt kan förstå hur pengarna fördelas i föreningens verksamhet. Det skulle öka förståelsen för hur ekonomin i föreningen ser ut och vad var och en behöver bidra med för att verksamheten ska fungera.

Intervjuare: ”Skulle ni uppskatta att få veta ungefär vart pengarna går?”

” Jag tror att man skulle förstå mer, ha mer förståelse för alla försäljningar som man gör. Att det här går till någonting bra. (Respondent 8)

” Om en förening kan presentera två cirkeldiagram, ett med inkomster och ett med utgifter. Bara de 8–10 största posterna. Det borde vara ganska lätt för en förening att kommunicera ett sådant budskap. Det har jag aldrig sett, utan då är det en balansrapport eller liknande. Är man inte ekonom är det inte så många som går in och läser den. Tror jag inte. (Respondent 9)

” Det där tror jag skulle vara en riktigt bra idé för alla föreningar. Bara som du säger, de största utgifterna och inkomsterna. Man behöver inte gå in i detaljer utan de stora kostnaderna, de stora intäkterna. (Respondent 8)

Sammanfattningsvis finns det en förståelse hos föräldrarna att idrottsföreningarna bedriver icke-vinstdrivande verksamhet som ofta är utmanande att få i ekonomisk balans. Men föreningarna undgår ändå inte kritik. Föräldrarna upplever det otydligt vilka kostnader som faktiskt finns för barnens idrottande, eftersom det sällan finns information om exempelvis obligatoriska försäljningar, klubbkläder och andra dolda kostnader. Många föräldrar uttrycker även en misstanke om att pengar går till seniorverksamhet och därmed inte kommer barnen till del. Föräldrarna efterfrågar en tydlighet om föreningarnas ekonomiska situation och vilka pengaflöden som finns i föreningen, alltså att öka den ekonomiska transparensen.

Diskussion: Föräldrars kostnader och samhällets förändringar

I kartläggningen framkommer att det rör sig om en radikal kostnadsökning mellan åren 2003 och 2023. Ökningen har nästan dubblerats och tagit rejäl fart från år 2009. De ökade kostnaderna är främst kopplade till avgifter och resor. Ökningen av dessa två poster är iögonfallande och kan delvis ses som konsekvenser av en förändrad syn på föräldraskapet och en ökad professionalisering inom barn- och ungdomsidrotten. En konsekvens av kostnadsökningarna är att socioekonomiska effekter blir alltmer synliga i barn- och ungdomsidrotten,⁷¹ vilket riskerar att utesluta vissa grupper av barn från det potentiellt positiva sammanhang som idrotten utgör. I denna del av rapporten för vi en fördjupad diskussion om kartläggningens resultat, hur det påverkar förutsättningarna för barn- och ungdomsidrotten och vilka vägar som finns framåt.

I kartläggningen av kostnadsläget visar det sig att hushållen vanligtvis spenderar ungefär 9 400 kronor årligen på varje barns idrott (7–18 år), det vill säga knappt 800 kronor per månad och barn. Det är inom idrotterna tennis, ishockey och ridsport som vi finner de högsta kostnaderna. Det finns dock en stor variation i hur mycket pengar som hushållen lägger, där 5 procent spenderar 100 000 kronor eller mer årligen på barnens idrottande. Kostnaderna har generellt sett ökat över tid (i åldern 7–15 år), vilket är särskilt tydligt mellan 2009 och 2023, där det har skett en kostnadsökning på närmare 70 procent. Avgifter, resor och övrigt, såsom försäljning och kläder, har ökat markant. Den generella kostnadsökningen kan delvis förklaras med ökade kostnader generellt sett i samhället och andra samhällsekonomiska faktorer. Men kostnadsökningen är så pass markant att den inte endast kan förklaras med externa faktorer och en förändrad omvärld. Det är uppenbart, vilket undersökningen både bekräftar och förstärker, att det finns andra faktorer, mer direkt kopplade till idrotten i allmänhet och till barn- och ungdomsidrotten i synnerhet, som bidrar till denna tydliga ökning.

Hög tro på idrottens positiva effekter

När vi sätter kostnadsutvecklingen i ett samhällsperspektiv kan vi först konstatera att idrotten har hög status i dagens samhälle, både hos unga⁷² och hos föräldrar.⁷³ I intervjuerna framgår detta tydligt; föräldrarna lyfter unisont fram föreningssidrottens nyttovärdet och positiva kraft som ett medel för ungas fostran. Detta fungerar som ett tydligt incitament för föräldrarnas tidsmässiga och ekonomiska investeringar i sina barns idrottande, vilket även tidigare undersökningar visar.⁷⁴

⁷¹ Espedalen & Seippel (2024).

⁷² Nilsson (2000); Trondman (2005).

⁷³ Coakley (2011).

⁷⁴ Wagnsson & Augustsson (2015).

I intervjuer och enkätsvar synliggörs att föräldrar är beredda att lägga relativt mycket pengar på sina barns idrottande, och att föräldrar över lag anser att det ger valuta för pengarna. Särskilt intressant är att uppfattningen verkar vara någorlunda densamma oavsett inkomstnivå. Det är även anmärkningsvärt att låginkomsttagare verkar spendera mer pengar på sina barns idrottande än medelinkomsttagare. En möjlig förklaring till att föräldrar med en sämre ekonomisk situation är villiga att spendera en större andel av sin inkomst på barnens idrottande, är att de anser att idrotten är viktig för barnens fostran, som en alternativ livsstil, för gemenskap, eller som en investering för kommande idrottslig framgång. Det vore intressant att i framtida studier få ta del av hur föräldrar, som för närvarande har en mindre fördelaktig ekonomisk situation, resonerar kring just dessa aspekter. Exempelvis kan frågor ställas om det finns någon gräns för hur mycket föräldrarna är beredda att investera i sitt barns fostran eller karriärutveckling, vilka förväntningar som finns på eventuella avkastningar både på kort och på lång sikt, samt vilka eventuella andra områden som prioriteras bort till förmån för idrottandet och hur detta påverkar familjelivet. Här är det önskvärt och viktigt att inkludera utrikesfödda föräldrar, eftersom vår studie visar att de spenderar en högre andel av sin disponibla inkomst på barnens idrottande jämfört med inrikesfödda föräldrar.

Idrottsrörelsen har under många år bedrivit ett organisatoriskt jämställdhetsarbete och flyttat fram positionerna på många områden. År 2017 antogs en jämställdhetsplan med målet att 2025 ha en jämställd idrott.⁷⁵ Trots framsteg mot jämställdhet menar Håkan Larsson och Eva Linghede att manliga normer och maktstrukturer fortfarande präglar föreningsidrotten, där pojkars idrottande många gånger värderas högre än flickors.⁷⁶ Det är en utmaning som även lyfts fram i internationella studier,⁷⁷ och sett mot den bakgrunden är det inte förvånande att våra resultat visar att föräldrarna spenderar mer pengar på pojkars idrottande. Resultaten pekar på vikten av ett fortsatt jämställdhetsarbete inom idrottsrörelsen.⁷⁸ Även föräldrar behöver uppmärksammas på hur kön skapas och förstärks inom idrotten, med förhoppningen att stereotypa föreställningar om idrott och kön utmanas. I våra resultat ser vi tydliga könsmissiga skillnader när det gäller utrustning och kläder, där mest resurser spenderas på pojkarna. Detta utgör en lämplig utgångspunkt för inledande diskussioner om genusfrågor exempelvis vid föräldrautbildningar.

Det är också värt att notera att vi ser liknande mönster inom den mer kommersialiserade idrotten. Utifrån tidigare undersökningar och till viss del vad som framkommer i den här studien, verkar dock viljan att betala för denna typ av verksamhet vara mer kopplad till prestationsförbättringar och en önskan att slippa de allt högre kraven på ”frivilligt” engagemang i föreningen, snarare än att betala för en fostrande verksamhet.

⁷⁵ Riksidrottsförbundet (2024).

⁷⁶ Larsson & Linghede (2020).

⁷⁷ Rowe, Sherry & Osborne (2018); Ljungmann m.fl. (2024).

⁷⁸ Se Svender & Nordensky (2020).

Idrottsföreningen som leverantör av tjänster?

Om vi tar utgångspunkt i Tomas Petersons resonemang om idrottens professionaliseringsprocesser,⁷⁹ kommer de till uttryck på olika sätt i intervjuerna med föräldrarna. Många föräldrar förväntar sig att föreningen ska tillhandahålla duktiga och välutbildade tränare. De är också beredda på att betala extra för att få de bästa ledarna till sina barn, hellre än att genom sänkta kostnader få lägre kvalitet. Dessa krav menar vi driver på professionaliseringen och att det blir alltmer legitimt att som ledare ta betalt för sina tjänster. De ökade kostnaderna för att anställa eller betala idrottsledare utmanar den frivilligt baserade idrotten på flera sätt. Dels är den en drivkraft för ökade kostnader för deltagandet i barn- och ungdomsidrotten i stort, främst genom ökade träningsavgifter. Dels riskerar den att minska det ideella engagemanget hos övriga ledare, något som också visar sig i tidigare studier där föreningar med fler betalda ledare får svårare att attrahera frivilliga ledare.⁸⁰

Rapporten fokuserar på ekonomi och det är om detta som frågor har ställts. Bilden av föreningen som en leverantör av tjänster blir dock ibland synlig i föräldrars resonemang. Frågan är om föreningslivet kommer att betraktas på detta sätt i allt högre grad. I så fall riskerar föreningsidrotten, med sitt folk- rörelseideal, att successivt ersättas av en mer privatiserad, kommersialiserad och professionaliserad barn- och ungdomsidrott, liknande den som huvudsakligen bedrivs i anglosaxiska länder som Australien, USA och Storbritannien.⁸¹ Detta kan i förlängningen leda till att barn och ungdomar med begränsade ekonomiska resurser i än högre grad ofrivilligt utesluts från den organiserade idrotten.⁸² Vi ser detta som ett viktigt område att utforska vidare.

Dolda kostnader – inlåsning i dyr idrott

Kostnaderna förändras i takt med att barnen blir äldre. I vår kartläggning ser vi en tydlig kostnadsstegring med ökad ålder; det är dubbelt så dyrt att ha barn i åldern 15–18 år i idrott jämfört med barn 7–10 år. Det är även något som föräldrarna lyfter i intervjuerna. Föräldrar menar att det i de flesta idrotter är en relativt låg instegskostnad – låga avgifter, billigare utrustning och mindre resor. Det är inte förvånande i sig att de ökar med tiden och det finns en medvetenhet om det. Det finns dock en faktor som inte är tillräckligt tydlig när barnen börjar, nämligen de kostnader som tillkommer utöver grundkostnaderna. Det handlar bland annat om köp och försäljning av lotter och produkter samt att delta i aktiviteter, exempelvis stå i kiosk vid matcher och turneringar. Det förs fram kritik mot denna verksamhet, såväl i öppna kommentarer i enkäten som i intervjuerna, den anses alltför omfattande. Information om omfattning och vilken typ av aktiviteter föräldrar och barn förväntas genomföra framgår sällan via hemsidor och andra officiella informationskanaler. För många kommer omfattningen och kostnaderna för detta som en överraskning. Det blir särskilt tydligt i föreningar med uttalade tävlings- och selekteringsstrategier. I jakten på talang och i förlängningen säljbara spelare lockar stora profilerade föreningar med tidiga och dyra

⁷⁹ Peterson (2005).

⁸⁰ Wicker m.fl. (2019).

⁸¹ Se exempelvis Giulianotti m.fl. (2019).

⁸² Se exempelvis Espedalen & Seippel (2024).

satsningar (såsom akademiverksamhet) och individualiserad träning på vägen mot eliten. Det är eftertraktat bland många och ger hög status för både barn och föräldrar. En förälder berättar om en förening som erbjöd specifik tränar-kompetens kopplat till läger utomlands för ungdomarna. Det var kostsamma läger, men föräldrar kände sig tvungna att anmäla sina barn till dessa läger för att få tillgång till kompetensen.

Stegrade kostnader och kostnader som är dolda initialt gör att föräldrar med tiden känner sig inlåsta i dyra idrotter. Föräldrarna vill inte att barnen ska tvingas sluta med något de brinner för, och det finns en skamsenhet över att prata öppet om att barnen slutar på grund av att pengarna inte räcker till. Sett ur ett marknadsperspektiv är det inte ovanligt att företag ”låser in” kunder i tjänster och produkter, där kunden behöver betala mer för att få tillgång till alla de tjänster och funktioner som produkten kan erbjuda. Här framträder alltså ytterligare en dimension av barn- och ungdomsidrottens kommersialiserings-processer, som Anna Fyrberg Yngfalk och Johan Hvenmark menar är centrala för att bejaka individers identiteter.⁸³ Ur ett föräldraperspektiv blir det en del av det goda föräldraskapet att utföra försäljningar och betala för de tjänster som föreningen erbjuder, hellre än att ta ut barnet från verksamheten.⁸⁴

I denna undersökning talar föräldrar om att undvika att exponera barnen för idrotter som man vet är dyra från första början, för att på så sätt undvika (känslomässig och ekonomisk) inlåsnings i dyra idrotter. Detta perspektiv på kostnader är något som är väl värt att beakta för föreningar när de ser över hur man både kan attrahera nya medlemmar och behålla dem över tid. Föräldrar skulle önska en större tydlighet från föreningar vad gäller de faktiska kostnaderna och var pengarna som betalas in tar vägen. En framkomlig väg – för att undvika inlåsnings i idrott – är att föreningar blir mer transparenta om ekonomin kopplat till barn och ungdomar. Detta är en viktig principiell fråga som även behöver uppmärksammas på högre nivå, inom specialidrottsförbunden och Riksidrottsförbundet. Vilka krav ska ställas på föreningarna? Vilken typ av ekonomiskt kopplad information ska lyftas fram? Vilken typ av ansvar har föreningarna och specialidrotterna? Hur säkerställs att den ekonomiska informationen finns tillgänglig? Behövs någon typ av ”varudeklaration” tillgänglig från föreningen i ekonomiska frågor?

Gemensamt ansvar för att dämpa kostnadsutvecklingen

Frågan om ansvarsfördelning och generella strategier för att sänka kostnader, alternativt dämpa kostnadsutvecklingen inom idrotten för barn och unga, är angelägen att lyfta. Frågan hänger ihop med diskussionen ovan och behöver hanteras på strukturell nivå; utöver idrotten behöver även statens och kommuners ansvar och handlingsutrymme belysas. Gällande idrottsliga frågor handlar det bland annat om idrottens tävlingssystem i relation till resor, krav på utrustning och annat material i barn- och ungdomsidrott, samt den mer generella frågan om fördelning av idrottens tilldelade medel (såsom administration, barn, bredd, elit). För föreningarna handlar det om att ta betydligt större hänsyn till föräldrarnas kostnader när de planerar verksamheten, exempelvis träningsläger, tävlingar och

⁸³ Fyrberg Yngfalk & Hvenmark (2014).

⁸⁴ Coakley (2011).

cuper, lokalt kontra långt borta. Många föreningar verkar även ha för höga sportsliga ambitioner i förhållande till sin ekonomi, vilket kan leda till en ökad press på föräldrarna att täcka dessa kostnader. Föreningar bör inte använda de intäkter som föräldrar betalar in för sina barns deltagande till att finansiera seniorverksamhet. Seniorer har helt andra premisser för sitt deltagande (t.ex. sponsorer) och bör själva stå för finansieringen och anpassa sig till seniorverksamhetens ekonomiska kostym.

Det finns dock många goda exempel där föreningar och föräldrar verkar tillsammans, bland annat genom bytardagar och vid evenemang och liknande. En tidigare studie om ishockeyns kostnader,⁸⁵ visar att det skiljde 10 000 kronor i kostnader mellan föreningar som aktivt arbetade med att sänka kostnader och föreningar som inte gjorde det. Det går alltså som förening att medvetet påverka kostnaderna. Och att arbeta tillsammans med gemensamma aktiviteter för att sänka kostnader i föreningen, ger ökad föreningskänsla och stärkta sociala relationer i föreningen och i laget.

Kommuner står till stor del för de anläggningar som barn- och ungdomsidrotten använder. Det finns stora skillnader i kommuner, exempelvis i hur man hanterar hyrestaxor till barn- och ungdomsidrotten. Många expanderande kommuner har i dag ett underskott på anläggningar, eftersom ofta bostäder byggs före rekreationsytor och idrottsanläggningar. Därtill har många kommuner anläggningar som behöver rustas upp. Detta är centrala frågor för både folkhälsan och idrotten, vilket beskrivs och problematiseras ur ett flertal perspektiv i Centrum för idrottsforskningens rapport *Idrottsanläggningar – i dag och i morgon*.⁸⁶ En reflektion från föräldrar och medskick till kommuner är att hellre försöka bygga lite fler och enklare anläggningar än att satsa på några få och kostsamma. Detta är en stor och strukturell fråga som Riksidrottsförbundet arbetar med, bland annat med att få in en tydligare skrivning om idrotts- och rekreationsytor i plan- och bygglagen.⁸⁷ Generellt behövs en nära dialog mellan idrottsrörelsen och kommuner om utvecklande av befintliga och nya idrottsanläggningar för barn och ungdomar. En annan fråga att lyfta är samverkan mellan skola, fritidshem och föreningsliv för att bättre nyttja lokaler och skapa aktiviteter för unga som inte annars tar sig till föreningslivet.

Föräldrars kluvna förhållningssätt till idrottens kostnader

Ett genomgående mönster i de kostnadsstudier som genomförts är ett ambivalent förhållningssätt hos föräldrar när det gäller kostnader för barnens idrottande. I studien från 2009 och den inom ishockey,⁸⁸ och även i föreliggande undersökning, finns den tvådelade frågan: hur upplever föräldrar kostnaderna och upplever de att de får valuta för pengarna? Mönstren i svaren går igen: föräldrar anser generellt att kostnaderna för att ha sina barn i föreningsverksamhet är relativt hög, men att deltagandet ger valuta för pengarna. Förhållningssättet ger uttryck för att föräldrar anser det eftersträvansvärt att ha sina barn i en idrottsförening, vilket visar barn- och ungdomsidrottens höga status som arena

⁸⁵ Hertting (2022).

⁸⁶ Centrum för Idrottsforskning (2022).

⁸⁷ Centrum för idrottsforskning (2022); Plan- och bygglag (2010:900).

⁸⁸ Hertting (2009, 2022).

för föräldraskapet och även i samhället.⁸⁹ I intervjuerna fördjupades samtalen kring dessa frågor. Föräldrar ger en bild av att idrotten blir alltmer socioekonomiskt snedfördelad, vilket stämmer överens med forskning som gjorts.⁹⁰ Så länge föräldrar klarar av höga kostnader finns inte tillräckliga incitament att sänka kostnader om det innebär en sänkning av kvalitet. Med andra ord, det finns en insikt om att det är problematiskt med kostnadsutvecklingen inom barn- och ungdomsidrotten, och en insikt om att något behöver göras – utan att förutsättningarna för de egna barnen försämras. Motiven till barnens idrottande kan variera, allt från det idrottsliga investeringstänkandet som vi lyfte tidigare, till de sociala värden och möjligheten till fysisk aktivitet som föräldrarna tar upp i intervjuerna. Så länge barnens idrottande är eftersträvansvärt och viktigt för föräldraskapet, och en statussymbol i ungdomskulturen, blir det en uppåtgående spiral. Det vill säga, kostnaderna för barn- och ungdomsidrott kommer sannolikt att fortsätta öka och föräldrar som har råd kommer att fortsätta betala och uppleva valuta för pengarna, trots en gnagande känsla av att ekonomin kring barnens idrottande inte är helt sund. Det vi ser är en pågående glidning från föreningsidrott baserad på folkrörelseideal till en alltmer professionaliserad och kommersialiserad barn- och ungdomsidrott.⁹¹

Föräldrar berättar att det emellanåt är utmanade att ha råd, och det finns barn som har tvingats välja idrott av både tidsmässiga och ekonomiska anledningar. Föräldrarna vittnar i intervjuerna om andra föräldrar i omgivningen, vars barn har slutat, som känner en skamsenhet över att prata om avhoppet i ekonomiska termer. Det finns alltså en betydelsefull grupp av föräldrar som inte kommer till tals i denna studie och där mer kunskap behövs, nämligen föräldrar till barn som slutat och där kostnader varit en viktig faktor för avhopp. Föräldrar med låg inkomst lägger en betydligt högre andel av sin nominella inkomst på barnens idrottande, jämfört med höginkomsttagare, vilket öppnar för att det kan förekomma ekonomisk utslagning i barn- och ungdomsidrotten. Många unga slutar i tidiga tonåren på grund av flertalet faktorer – sportsliga, sociala, andra intressen – något som andra forskare belyst,⁹² och tidigare studier visar att ekonomi är en faktor för drop-out.⁹³ Med tanke på den accelererande kostnadsutvecklingen, som tydliggörs i föreliggande studie, är det relevant och intressant att lägga större fokus på denna fråga i framtida kartläggningar.

Ekonomiskt stöd för ökat idrottsdeltagande

En särskilt viktig fråga är hur ett ekonomiskt stöd kan utformas till familjer med barn i idrott, och då speciellt till familjer som har svårt att få pengarna att räcka till. I enkätstudien framkommer att föräldrar med lägre inkomster och föräldrar från idrotter med höga kostnader är mer positiva till ett ekonomiskt stöd. *Active Kids Vouchers* (AKV)⁹⁴ är ett exempel på stödprogram som visat positiva effekter på barns och ungas fysiska aktivitetsnivå och deltagande i organiserad idrott, i synnerhet unga från socioekonomiskt utsatta familjer.

⁸⁹ Coakley (2011); Trondman (2005).

⁹⁰ Espedalen & Seippel (2024); Heradstveit m.fl. (2020); Owen m.fl. (2022).

⁹¹ Se exempelvis Coakley (2011); Wagnsson, Augustsson & Jordan (2024).

⁹² Se exempelvis Gatouillat, Griffet & Travert (2020).

⁹³ Carlman, Wagnsson & Patriksson (2013); Espedalen & Seippel (2024).

⁹⁴ Macniven m.fl. (2020); Foley m.fl. (2021).

Den ursprungliga modellen av AKV fanns fram till februari 2024 och är nu ersatt med en omformad modell som, utöver idrott och fysisk aktivitet, även innefattar kreativa och kulturella aktiviteter.⁹⁵ Två gånger per år kan socioekonomiskt utsatta familjer (som ingår i det statliga stödpaketet Family Tax Benefit) söka denna *voucher* (och hela systemet administreras av NSW Government, delstatsregeringen). Vouchern löses sedan in när aktivitetsavgiften betalas. För att det ska vara möjligt måste organisationen/föreningen vara med som en *eligible provider* i programmet. Hela programmet bygger på en samverkan mellan olika aktörer i samhället.

Är ett eventuellt fritidskort rätt väg att gå? Frågan diskuterades ingående i intervjuerna. Några föräldrar är för ett generellt stöd (likt barnbidrag) till alla. Andra röster förespråkar ett differentierat stöd till familjer med störst behov. Det finns även en linje som föreslår att inte ge stöd direkt till föräldrar och barn, utan i stället satsa större resurser på idrott i särskilt utsatta områden. Samma mönster går att se i enkätsvaren, där många inte tror på ett riktat stöd. I de öppna kommentarerna framförs dock reflektioner i linje med de som framkommer i intervjuerna. Föräldrar från hushåll med lägre inkomstnivåer är i allmänhet mer positiva till ett stöd, än föräldrar från hushåll med högre inkomster. Utifrån den evidens som studierna kring Active Kids Voucher visar, verkar ett behovsanpassat stöd vara att föredra. Med andra ord förefaller ett stöd som är behovsprövat kunna ge positiva effekter för barnens fysiska aktivitet och deltagande i idrott, men det är viktigt att stödet inte blir stigmatiserande.

Det finns olika sätt att administrera detta. Vi menar att det vore intressant att närmare studera den modell som har utvecklats i Australien och hitta vägar framåt baserat på den, men med anpassning till svenska förhållanden. En möjlig väg skulle kunna vara att fritidskortet laddas med ett symboliskt värde, där samtliga föräldrar med barn i åldern 7–18 år erhåller ett varierat belopp baserat på hushållets förgående års deklarerade förvärvsinkomst. Denna presentkortliknande handling kan sedan lösas in mot olika kostnadskrävande aktiviteter i föreningen, till exempel träningsavgifter eller betalning för deltagande i cuper eller läger. Att införa ett stödsystem innefattar självklart utmaningar, som administrativa kostnader och juridiska frågor, exempelvis att samköra olika register. Ett avgörande steg och utmaning blir bland annat att definiera kriterier för vilka grupper som kommer att ingå i en satsning med fritidskort. Vi anser att det är av stor vikt att noga följa upp och utveckla modellen. Det finns även ett tidigare svenskt initiativ att studera och dra vissa lärdomar från, då regeringen införde en fritidspeng (2014–2016) som administrerades av kommunerna.⁹⁶ Fritidspengen gick till familjer med försörjningsstöd och drygt 5 procent av familjerna valde att nyttja detta. Från kommunernas perspektiv angav 42 procent att de sett en positiv effekt av fritidspengen. Det är svårt att på förhand veta hur många som nyttjar ett stöd och vilka effekter det ger, men Socialstyrelsens rapport fungerar som en fingervisning.

⁹⁵ Se <https://www.service.nsw.gov.au/transaction/apply-for-an-active-and-creative-kids-voucher> för detaljerad information.

⁹⁶ Socialstyrelsen (2015).

Gråzonen privat-föreningsdriven idrott

I professionaliseringens kölvatten finns det en alltmer utbredd kommersiell idrott som riktar in sig på barn- och ungdomsidrotten och det visar sig att andelen barn som deltar i extra träningar, läger och liknande har fördubblats mellan 2015 och 2023.⁹⁷ Man skulle också kunna säga att idrottsföreningar och privata kommersiella aktörer agerar i en gråzon – både som konkurrenter och i samverkan. Det är ett sätt för idrottsföreningar att finansiera sin verksamhet och i vissa typer av föreningar kartlägga idrottslig talang, medan de privata aktörerna drivs av vinstintressen för att verksamheten ska kunna fortgå och utvecklas.⁹⁸ Det finns en dubbelhet i hur privata aktörer betraktas. Å ena sidan betraktar förbund och föreningar de privata aktörerna som ett hot mot den egna verksamheten, en verksamhet som är oreglerad och okontrollerad och som profiterar på föräldrars och barns drömmar om idrottslig framgång.⁹⁹ Å andra sidan kan vi konstatera att föräldrar (och även föreningar) talar om den kommersiella idrotten som nödvändig för att fylla upp de kompetensluckor som den föreningsdrivna idrotten har.

Oavsett hur den kommersiella idrotten betraktas är det föräldrarna som står för de ofta höga kostnaderna. I rapporten om kostnader inom ishockey höjdes röster om att kommersiell idrott bör regleras och i vissa uttryck (exempelvis select-lag) förbjudas.¹⁰⁰ Förbud ser vi dock inte som ett hållbart alternativ, men däremot att en kommersiell marknad för barnidrott (oavsett om idrottsföreningar eller privata aktörer agerar på den) bör regleras, där utgångspunkten måste vara barnens bästa utifrån ett helhetsperspektiv. Det bör vara en självklarhet att ha barnkonventionen som utgångspunkt och att ha lika höga krav på exempelvis registerutdrag från belastningsregister som idrottsrörelsen har. Det vill säga, alla som bedriver barn- och ungdomsverksamhet inom idrott – oavsett regi – ska erbjuda barn och unga en trygg och säker miljö. En viktig faktor att komma ihåg när det gäller kommersiell idrott är att utan ett fungerande föreningsliv finns heller ingen marknad för kommersiella aktörer att sälja in sina tjänster till. Det är i föreningen, i den dagliga verksamheten, vecka ut och vecka in, som den stora utvecklingen sker. På det sättet blir de privata aktörerna mer beroende av föreningslivet än vice versa.

En förklarande modell över barn- och ungdomsidrottens kostnadsökning

I detta avslutande avsnitt presenterar vi en modell som syftar till att schematiskt sammanlänka resultaten från studien med en generell samhällsutveckling. Vi beskriver hur förändringar i det politiska landskapet har lett till ett nytt synsätt på föräldraskap och på hur föreningar bör styra och organisera sin verksamhet. Dessa förändringar har ökat kostnaderna för att bedriva idrott, inom både den ideella och den privata sektorn. Detta riskerar i sin tur att barn från socioekonomiskt utsatta familjer utesluts från att börja idrotta, och att de i högre grad slutar idrotta.

97 Wagnsson & Augustsson (2015).

98 Se Karlsson, Bäckström & Redelius (2022); Wagnsson, Augustsson & Jordan (2024).

99 Hertting (2022).

100 Hertting (2002).

Modellen visar de kollektivistiska värdena som präglade större delen av det politiska landskapet under 1900-talets Sverige. Folkhemstanken var en bärande idé som syftade till att skapa ett inkluderande och jämlikt samhälle. Alla medborgare skulle ha samma rättigheter och möjligheter att ta sig i fram i samhället oavsett socioekonomisk bakgrund. Det omfattade allas rätt till skola och högre utbildning, rätt till vård, ett tryggt socialförsäkringssystem samt möjligheter till återhämtning och fritid.

Dessa värden har under senare år utmanats av marknadsorienterade strömningar, med modeller som *New Public Management* (NPM), som sedan 1990-talet blivit alltmer framträdande i vårt västerländska samhälle.¹⁰¹ Här läggs större fokus på individens valfrihet med minskad inblandning av staten. Denna förändring kopplas även till normförskjutningar beträffande ansvaret för barns uppfostran och utveckling, där fostran har förskjutits från olika statliga institutioner till att bli något som föräldrarna ensamma är ansvariga för.

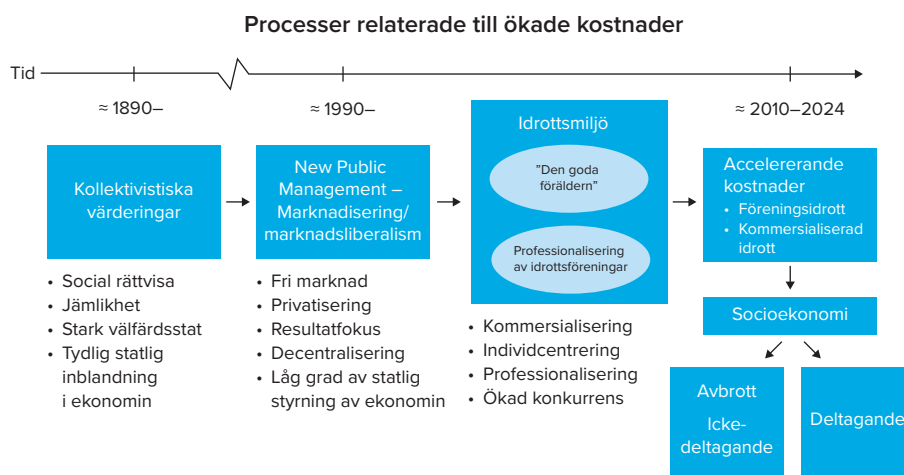
I vår samtid tycks barnens framgångar bli ett uttryck för ett lyckat föräldraskap.¹⁰² När barnen lyckas i idrott känner sig många föräldrar lyckade, vilket gör föräldrars allt större investeringar i tid och pengar på barn- och ungdomsidrott rimliga. Utifrån detta perspektiv blir barnens idrottande inte bara en tävlan om framgång på den idrottsliga arenan utan också en tävlan om att vara en så bra förälder som möjligt. Den ökade viljan att satsa pengar på sina barns idrottande kan således ses i ljuset av den förändrade bild av föräldraskapet som växt fram som en följd av de marknadsideala strömningarna.

I modellen beskrivs även hur förskjutningen av dessa ideal påverkat föreningarnas verksamhet genom att de i högre grad orienterar sig mot marknaden och samarbetar med privata och mer kommersialiserade aktörer. Denna utveckling har också medfört en ökad professionalisering bland föreningarna, där fokus på att identifiera, rekrytera, selektera och framför allt utveckla så kallade talanger har blivit ett incitament för att möta marknadens efterfrågan på framgångsrika idrottare. Detta driver i sin tur på kostnadsutvecklingen inom barn- och ungdomsidrotten, vilket i slutändan föräldrarna får betala för.

I modellens avslutande del visas hur den accelererande kostnadsökningen inom barn- och ungdomsidrotten riskerar att utesluta allt fler barn från den organiserade idrotten; barn vars föräldrar inte har råd att bekosta vare sig ideella eller kommersiella alternativ. I modellen illustreras även hur hushållens socioekonomiska förutsättningar fungerar som en vattendelare mellan deltagande och icke-deltagande i föreningsidrott.

101 Se exempelvis Coakley (2011); Gruening (2001); Peterson (2005); Fyrberg Yngfalk & Hvenmark (2014).

102 Coakley (2018); Wagnsson, Augustsson & Jordan (2024).

Figur 18. En schematisk bild över processer som är relaterade till ökade kostnader inom barn- och ungdomsidrotten över tid.

Avslutande reflektion: Hur länge är det värt pengarna?

Det är viktigt att Riksidrottsförbundet fortsätter följa upp kostnader över tid för att kunna följa utvecklingen, inte minst med tanke på ambitionen att idrott ska vara tillgänglig för alla barn och unga. I studien valdes ett antal idrotter ut för att få ett hanterbart och representativt urval, men vi vill betona att frågan rör hela idrottsrörelsen. Det handlar alltså inte om att peka finger mot vissa idrotter. Inom varje idrott finns kostnader som är enklare och svårare att påverka. Det är av stor betydelse för varje idrott (inte bara de som är med i studien) att gå igenom vilka kostnader som faktiskt går att påverka och framför allt jobba med att sänka dem.

I denna kostnadsstudie kommer vi fram till en nästan identisk slutsats som den från 2009: föräldrar anser att kostnadsnivån är hög men att det är värt att betala pengarna för att barnen ska få delta i idrott. I detta finns det en dubbelhet. Föräldrar ser generella oroande tendenser till att barn slutar med idrott på grund av ekonomi, samtidigt finns en tveksamhet till sänkta kostnader om det inverkar negativt på kvaliteten i verksamheten.

Barn- och ungdomsidrotten blir mer och mer socioekonomiskt snedvriden, men frågan om kostnader är mer komplex än föräldrars perspektiv. Det är många samverkande ekonomiska faktorer, både samhälls- och idrottsrelaterade. Generellt ökar inkomstklyftorna i Sverige och framför allt ökar antalet invånare i hushåll med låg inkomst.¹⁰³ Lägg därtill att föräldrars kostnader för barnens idrottande har ökat markant mellan 2009 och 2023. Det innebär en ökad risk för ekonomisk utslagning från barn- och ungdomsidrott. Vi menar därför att en viktig grupp att få kunskap om är föräldrar till barn som hoppat av idrott eller som inte alls börjat med idrott på grund av ekonomi. Ofta finns dessa föräldrar i socioekonomiskt utsatta områden och det behövs mer kunskap om och förståelse för denna grupp med föräldrar och deras förutsättningar för barnens idrottande.

103 SCB (2024b).

Det behövs en större samverkan mellan aktörer – idrottsrörelsen, den kommersialiserade idrotten, kommuner och stat – för att åstadkomma långsiktig förändring. Ett fritidskort är en bra start och kan kortsiktigt dämpa socioekonomiska skillnader, men på sikt behövs hållbara finansieringsstrategier och hållbara förhållningssätt till en ekonomiskt sund barn- och ungdomsidrott.

Att föräldrar gör val för sina barns idrottande baserat på kostnader framkommer även i denna studie, exempelvis undviker vissa att introducera barnen för dyra idrotter. Frågan som föräldrar ställer sig är dock sannolikt formulerad på olika sätt, beroende på vilken grupp de tillhör: "Är det värt pengarna?" eller "Har vi råd?" Förhoppningen och uppmaningen är att aktörer och intressenter kring barn- och ungdomsidrotten tillsammans verkar för att åtminstone den sistnämnda frågan inte alls behöver ställas i framtiden.

Referenser

- Allison-Abaunza, A. & Woodburn, A. (2022). The annual costs of participation in the Sport-études programs in Quebec. *Loisir et Société/Society and Leisure*, 45(1), 114–133. DOI: 10.1080/07053436.2022.2073030
- Arnoldsson, J. (2023). Socioekonomi påverkar ungas idrottande: Ny metod för att förstå skillnader i deltagande mellan landets bostadsområden. I: J. R. Norberg, C. Dartsch Nilsson & J. Pihlblad (red.), *Idrott och segregation: Om idrottens roll i ett ojämlikt samhälle*. Stockholm: Centrum för Idrottsforskning.
- Blomdahl, U. & Elofsson, S. (2021). *Ung livsstil i Eskilstuna: En studie i högstadiet om levnadsvillkor, delaktighet och preferenser 2019/2020*. Ung livsstil/Eskilstuna kommun.
- Blomdahl, U., Elofsson, S., Bergmark, K., Lengheden, L. & Åkesson, M. (2019). Ökar ojämlikheten i föreningsidrotten? – en studie om socioekonomisk bakgrund och barns och ungdomars deltagande i idrottsförening. *Ung livsstil*, Nr 24.
- Braun, V. & Clarke, V. (2019). Reflecting on reflexive thematic analysis. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 11(4), 589–597.
- Carlman, P., Wagnsson, S. & Patriksson, G. (2013). Causes and consequences of dropping out from organized youth sports. *Swedish Journal of Sport Research*, 2(1), 26–54.
- Centrum för idrottsforskning (2022). *Idrottsanläggningar – i dag och i morgon: Om behov, tillgänglighet och konkurrerande intressen*. Stockholm: Centrum för Idrottsforskning.
- Centrum för idrottsforskning (2023). *Statens stöd till idrotten: Uppföljning 2023*. Stockholm: Centrum för Idrottsforskning.
- Centrum för idrottsforskning (2024). *Föreningsidrott: Ungas aktivitetsnivå*. Hämtat 9 april 2024 från https://idrottsstatistik.se/foreningsidrott/barn-och-ungdomar_/
- Coakley, J. (2011). Ideology doesn't just happen: Sports and Neoliberalism. *Journal of ALESDE*, 1(1), 67–84.
- Coakley, J. (2018). Youth sport in the United States. I: *Routledge handbook of youth sport*, s. 84–97. Routledge.
- Côté, J. & Vierimaa, M. (2014). The developmental model of sport participation: 15 years after its first conceptualization. *Science & Sports*, 29, 63–69.
- Espedalen, L. E. & Seippel, Ø. (2024). Dropout and social inequality: Young people's reasons for leaving organized sports. *Annals of Leisure Research*, 27(2), 197–14.
- Foley, B. C., Owen, K. B., Bauman, A. E., Bellew, W. & Reece, L. J. (2021). Effects of the Active Kids voucher program on children and adolescents' physical activity: a natural experiment evaluating a state-wide intervention. *BMC Public Health*, 21(22). <https://doi.org/10.1186/s12889-020-10060-5>
- Fyrberg Yngfalk, A. & Hvenmark, J. (2014). *Vad händer med civilsamhället när staten gör som marknaden? Om marknadisering, myndigheter och ideella organisationer*. Stockholm: Riksidrottsförbundet.
- Gatouillat, C., Griffet, J. & Travert, M. (2020). Navigating the circles of social life: Understanding pathways to sport drop-out among French teenagers. *Sport, Education and Society*, 25(6), 654–666. DOI: 10.1080/13573322.2019.1643300
- Giulianotti, R., Itkonen, H., Nevala, A. & Salmikangas, A-K. (2019). Sport and civil society in the Nordic region. *Sport in Society*, 22(4), 540–554. DOI: 10.1080/17430437.2017.1390906
- Gruening, G. (2001). Origin and theoretical basis of New Public Management. *International Public Management Journal*, 4(1), 1–25.
- Heradstveit, O., Haugland, S., Hysing, M., Stormark, K. M., Sivertsen, B. & Boe, T. (2020). Physical inactivity, non-participation in sports and socioeconomic status: A large population-based study among Norwegian adolescents. *BMC Public Health*, 20(1010).
- Hertting, K. (2009). *Valuta för pengarna: Om föräldrars kostnader för barnens deltagande i tävlingsidrott*. FoU-rapport 2009:4. Stockholm: Riksidrottsförbundet.

- Hertting, K. (2022). *Vad kostar ishockeyn? Kartläggning av föräldrars kostnader för föreningsishockey och aktiviteter utanför ordinarie föreningsverksamhet*. Publikation 1, Utvecklingsavdelningen. Stockholm: Svenska Ishockeyförbundet.
- Högman, J., Wagnsson, S. & Bellander, S. (2023). På lånad tid: Fritidsbankens betydelse för barn och ungas fritid. I: J. R Norberg, C. Dartsch Nilsson & J. Pihlblad (red.), *Idrott och segregation: Om idrottens roll i ett ojämlikt samhälle*. Stockholm: Centrum för Idrottsforskning 2023:2.
- Karlsson, J., Bäckström, Å. & Redelius, K. (2022). Commercialization processes within Swedish child and youth sport: A Deleuzioguttarian perspective. *Sport in Society*, 25(12), 2397–2414, DOI: 10.1080/17430437.2021.1944114
- Karp, S. (2000). *Barn, föräldrar och idrott: En intervjustudie om fostran inom fotboll och golf*. Umeå: Pedagogiska institutionen, Umeå universitet.
- Kvale, S. (2007). *Doing interviews*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Larsson, H. & Linghede, E. (2020). Jämställd idrott 2025 – hur då? FoU-rapport 2020:4. Stockholm: Riksidrottsförbundet.
- Ljungmann, C. K., Hellesøe Christensen, J., Rald Johnsen, H., Demant Klinker, C. & Skau Pawlowski, C. (2024). Perceived barriers to sports participation among adolescent girls from low socioeconomic status neighborhoods. *Sport in Society*, 27(7), 1037–1056. DOI: 10.1080/17430437.2023.2286013
- Macniven, R., Foley, B. C., Owen, K. B., Evans, J. R., Bauman, A. E. & Reece, L. J. (2020). Physical activity and sport participation characteristics of Indigenous children registered in the Active Kids voucher program in New South Wales. *Journal of Science and Medicine in Sport*, 23, 1178–1184.
- Nilsson, P. (2000). Idrott och modernisering: Från kollektiv dygd och skötsamhet till ungdomskultur och individuella projekt. I: L. Berggren (red), *Fritidskulturer*. Lund: Studentlitteratur.
- Owen, K. B., Nau, T., Reece, L. J., Bellew, W., Rose, C., Bauman, A., Halim, N. K. & Smith, B. J. (2022). Fair play? Participation equity in organized sport and physical activity among children and adolescents in high income countries: a systematic review and meta-analysis, *International Journal of Behavioral Nutrition Physical Activity*, 19(27). <https://doi.org/10.1186/s12966-022-01263-7>
- Peterson, T. (2005). Idrottens professionaliserings- och kommersialiseringsprocesser. *Sociologisk Forskning*, (1), 3–10.
- Post, E. G., Green, N. E., Schaefer, D. A., Trigsted, S. A., Brooks, M. A., McGuine, T. A., Watson, A. M. & Bell, R. B. (2018). Socioeconomic status of parents with children participating on youth club sport teams. *Physical Therapy in Sport*, 32, 126–132.
- Riksidrottsförbundet (2004). *Kostnader för idrott: En studie om kostnader för barns idrottande 2003*. FoU-rapport 2004:2. Stockholm: Riksidrottsförbundet.
- Riksidrottsförbundet (2016). *Svensk idrott idag. Fakta och statistik. Nulägesbeskrivning och strategisk plan 2025*. Riksidrottsförbundet. Hämtat 20 augusti 2024 från <https://www.rf.se/download/18.4b47d66118498cdd98b43a/1669022045274/Svensk%20idrott%20idag%20-%20fakta%20och%20statistik.pdf>
- Riksidrottsförbundet (2021). *Idrottsrörelsen i siffror 2021*. Stockholm: Riksidrottsförbundet.
- Riksidrottsförbundet (2024). *Jämställdhetsmål*. Hämtat 20 augusti 2024 från <https://www.rf.se/rf-arbetar-med/trygg-och-inkluderande-idrott/jamstallldhet/jamstallldhetsmal>
- Rittsteiger, L., Hinz, T., Oriwol, D., Wäsche, H., Santos-Hövenner, C. & Woll, A. (2021). Sports participation of children and adolescents in Germany: Disentangling the influence of parental socioeconomic status. *BMC Public Health*, 21(1446).
- Rowe, K., Sherry, E. & Osborne, A. (2018). Recruiting and retaining girls in table tennis: Participant and club perspectives. *Sport Management Review*, 21(5), 504–518, DOI: 10.1016/j.smr.2017.11.003
- Sjödin, D. & Roman, C. (2018). Family practices among Swedish parents: Extracurricular activities and social class. *European Societies*, 20(5), 764–84. DOI: 10.1080/14616696.2018.1473622
- Socialstyrelsen (2015). *Fritidspeng för barn i hushåll med försörjningsstöd: Beskrivning av kommunernas arbete med reformen*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Statistikmyndigheten (SCB) (2024a). *Inkomster för personer i Sverige*. Hämtat 12 augusti 2024 från <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/utbildning-jobb-och-pengar/inkomster-for-personer/>

Statistikmyndigheten (SCB) (2024b). *Inkomstskillnaderna ökar över hela landet*. Hämtat 12 augusti 2024 från <https://www.scb.se/pressmeddelande/inkomstskillnaderna-okar-over-hela-landet/>

Svender, J. & Nordensky, J. (2020). *Jämställdhet är en självklarhet: Hur idrottsföreningar förhåller sig till jämställdhet*. FoU-rapport 2020:1. Stockholm: Riksidrottsförbundet.

Trondman, M. (2005). *Unga och föreningsidrotten: En studie om föreningsidrottens plats, betydelser och konsekvenser i ungas liv*. Ungdomsstyrelsens skrifter 2005:9. Stockholm: Elanders Gotab AB.

Wagnsson, S. & Augustsson, C. (2015). Idrottsföräldrars syn på den kommersialiserade barn- och ungdomsidrotten. I: C. Dartsch, J. R. Norberg & J. Pihlblad (red.), *Idrottens pris: Om idrottens kostnader och medlemskapets betydelse* (s. 9–67). Stockholm: Centrum för idrottsforskning 2015:2.

Wagnsson, S., Augustsson, C. & Jordan, M. (2024). To pay or not to pay? Parents' view of the commercialisation process in children and youth sports. *European Journal for Sport and Society*, 21(2), 188–207.

Wibeck, V. (2010). *Fokusgrupper. Om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod (2:a upplagan)*. Lund: Studentlitteratur.

Wicker, P., Swierzy, P. & Breuer, C. (2019). Willingness-to-volunteer versus willingness-to-pay in sports clubs: how organizational capacity affects individual decisions. *European Journal for Sport and Society*, 15(4), 332–351. DOI: 10.1080/16138171.2018.1540325

Bilaga 1

Q1

Nedan följer frågor om kostnader för ert/era barns deltagande i föreningsidrott. Här menar vi den idrott som bedrivs i en förening som baseras på ideell verksamhet, där man som förälder/vårdnadshavare betalar en medlemsavgift för att ens barn ska få delta i verksamheten.

Q2

1. Ange ert/era barns kön och födelseår. OBS! Ange endast de barn som idrottar i en förening! (Om du/ni har fler än tre barn som idrottar i en förening, så besvara frågorna utifrån de tre äldsta barnen som är under 19 år)

	Pojke	Flicka	Födelseår (fyra siffror)
Barn 1	☐	☐	<input type="text"/>
Barn 2	☐	☐	<input type="text"/>
Barn 3	☐	☐	<input type="text"/>

Q3

2. Vilken huvudsaklig idrott utövar ditt/dina barn. Med huvudsaklig idrott menar vi den idrott som barnet lägger mest tid/engagemang i? OBS! Välj endast en idrott om ditt barn är med i flera idrotter som han/hon lägger lika mycket tid/engagemang i!

	Idrott
Barn 1	<input type="text"/>
Barn 2	<input type="text"/>
Barn 3	<input type="text"/>

Q4

3. Hur många timmar i veckan tränar och tävlar ditt barn i genomsnitt i den huvudakliga idrotten under säsong? (Avrunda till heltal timmar)

Barn 1	<input type="text"/>
Barn 2	<input type="text"/>
Barn 3	<input type="text"/>

Q5

Tänk på den huvudsakliga idrotten som Ert/Era barn håller på med när ni svarar på följande frågor

Q6

4. Uppskatta hur mycket Du/Ni betalar i medlemsavgift per barn och år för att han/hon ska kunna hålla på med den huvudsakliga idrotten?

Barn 1	<input type="text"/>
Barn 2	<input type="text"/>
Barn 3	<input type="text"/>

Q7

5. Uppskatta hur mycket Du/Ni betalar i träningsavgift per barn och år för att han/hon ska kunna hålla på med den huvudsakliga idrotten?

Barn 1	<input type="text"/>
Barn 2	<input type="text"/>
Barn 3	<input type="text"/>

Q8

6. Uppskatta hur mycket Du/Ni betalar för läger, cuper, turneringar mm, per barn och år för att ert barn ska kunna hålla på med den huvudsakliga idrotten?

Barn 1	<input type="text"/>
Barn 2	<input type="text"/>
Barn 3	<input type="text"/>

Q9

7. Uppskatta hur mycket Du/Ni betalar för utrustning, per barn och år för att ert barn ska kunna hålla på med den huvudsakliga idrotten?

Barn 1	<input type="text"/>
Barn 2	<input type="text"/>
Barn 3	<input type="text"/>

Q10

8. Uppskatta hur mycket Du/Ni betalar för klubbkläder, per barn och år för att ert barn ska kunna hålla på med den huvudsakliga idrotten?

Barn 1	<input type="text"/>
Barn 2	<input type="text"/>
Barn 3	<input type="text"/>

Q11

9. Uppskatta hur många mil i genomsnitt i veckan som du skjutsar dina barn för att ert barn ska kunna hålla på med den huvudsakliga idrotten. Räkna in resor till och från träning, matcher och cuper.

Barn 1	<input type="text"/>
Barn 2	<input type="text"/>
Barn 3	<input type="text"/>

Q12

10. Uppskatta hur mycket Du/Ni betalar för köp av lotter, produkter och liknande från föreningen, per barn och år för att ert barn ska kunna hålla på med den huvudsakliga idrotten

Barn 1	<input type="text"/>
Barn 2	<input type="text"/>
Barn 3	<input type="text"/>

Q13

11. Uppskatta hur mycket Du/Ni betalar för övriga kostnader årligen, per barn för att ert barn ska kunna hålla på med den huvudsakliga idrotten?

Barn 1	<input type="text"/>
Barn 2	<input type="text"/>
Barn 3	<input type="text"/>

Q14

12. Hur upplever du kostnaden för att ditt barn ska kunna hålla på med sin huvudsakliga idrott? Ange på en skala 1-10, där 1 = Mycket låg kostnad; 10= Mycket hög

Barn 1	<input type="text"/>
Barn 2	<input type="text"/>
Barn 3	<input type="text"/>

Q15

13. Anser du att du får valuta för pengarna? Ange ditt svar på en skala från 1-10.

Absolut inte =1, Ja, absolut =10

Barn 1	<input type="text"/>
Barn 2	<input type="text"/>
Barn 3	<input type="text"/>

Q16

14. Är du i allmänhet beredd på att acceptera en lägre ambitionsnivå hos den huvudsakliga idrottsföreningen för att minska kostnaderna?

	Ja, absolut	Ja, men endast en lite lägre ambitionsnivå	Ja, men det beror på (kommentera gärna)	Nej, inte alls	Kommentar
Barn 1	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
Barn 2	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
Barn 3	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>

Q17

15. Jobbar huvudföreningen aktivt med att få ned kostnader för barnens idrottande?

	Nej, inte alls	Ja, i liten grad	Ja, i ganska hög grad	Ja, i hög grad	Ja, i mycket hög grad	Vet ej
Barn 1	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Barn 2	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Barn 3	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q18

16. Uppskatta hushållets totala kostnader/år för barnets/barnens idrottande i samtliga föreningar.

Q19

17. Tror du att någon form av ekonomiskt stöd till ert hushåll, från exempelvis kommunen, skulle påverka att ditt/dina barn idrottar i en förening?

- Ja
 Nej
 Vet ej

Q20

18. Har något av ert/era barn ärvt/fått utrustning (t ex från syskon, kusin, grannar)?

- Nej
- Ja, någon enstaka gång
- Ja, regelbundet

Q21

Nu vill vi att du tänker på olika former av kommersialiserad idrott när du svarar på nedanstående frågor. Med kommersialiserad idrott menar vi idrott som bedrivs i kommersiell regi, d v s idrottsutövning baserad på extra avgifter (till exempel idrottsläger under lov, betalar extra för ledarledda träningar eller betalar en separat terminsavgift som inte är kopplad till en idrottsförening. OBS! Innefattar ej deltagande i cuper när barnet deltar för sin förenings räkning!

Q22

19. Kryssa i vilka former av kommersialiserad idrott som Ditt/Dina barn har deltagit i det senaste året. (OBS! Möjligt att kryssa i flera alternativ)

	Barnet har inte deltagit i kommersialiserad idrott	Läger som arrangeras av förening på lov (t ex fotbollsskola, ishockey-skola)	Extra träningar mot betalning (t ex extra teknikträning)	Camp-verksamhet i Sverige (t ex Stadium Sports Camp, Sweden Sport Academy)	Camp-verksamhet utomlands	Idrott där man betalar separat terminsavgift (t ex Knatte-skutt, dans-studio; Leos Sports Kidz)
Barn 1	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Barn 2	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Barn 3	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q23

20. Uppskatta hur mycket som du/ni har betalat per år och barn för deltagande i kommersialiserad idrott

Barn 1

Barn 2

Barn 3

Q24

För att kunna få svar på om det finns några samband mellan kostnader inom idrotten och olika bakgrundsfaktorer kommer här några frågor kopplad till din sociala bakgrund och din ekonomiska situation.

Q25

21. Vilket kön har du? Med kön menar vi könsidentitet, alltså det kön du själv känner dig som.

- Man
- Kvinna
- Annat alternativ

Q26

22. Ditt födelseår? (Svara med fyra siffror, t ex 1986)

Q27

23. Hur stor är hushållets totala månadsinkomst före skatt? (Avrunda till närmaste 10 000-tal)

Q28

24. Vilken beskrivning stämmer in på din bostadsort?

- Landsbygd (upp till 20 000 invånare)
- Småstad (20 000-75000 invånare)
- Mellanstor stad (75 000 - 250 000 invånare)
- Storstad (mer än 250 000 invånare)

Q29

25. Jag bor i...

- Hyresrätt
- Bostadsrätt
- Radhus
- Fristående villa
- Annat

Q30

26. Vilken är din högsta avslutade utbildning?

- Lägre än gymnasiet
- Gymnasiet eller motsvarande
- Universitetsexamen på kandidat- eller masternivå
- Doktorsexamen/Licentiatexamen

Q31

27. Vilken är din partners högsta avslutade utbildning?

- Lägre än gymnasiet
- Gymnasiet eller motsvarande
- Universitetsexamen på kandidat- eller masternivå
- Doktorsexamen/Licentiatexamen
- Jag har ingen partner

Q32

28. Vilken är din nuvarande sysselsättning?

- Yrkesarbetande (skriv på raden nedan)

- Studerande
- Pensionär
- Arbetssökande

Q33

29. Vilken är din partners nuvarande sysselsättning?

Yrkesarbetande (skriv på raden nedan)

Studerande

Pensionär

Arbetssökande

Jag har ingen partner

Q34

30. Vilket land är du född i?

Q35

31. Vilket land är din partner född i?

Q36

32. Övriga synpunkter och reflektioner

Q37

33. Kan du tänka dig att vara med i en digital gruppintervju på Zoom eller Teams angående kostnader inom idrotten? Lämna i så fall din mailadress så kontaktar vi forskare dig vid ett senare tillfälle.

Bilaga 2

Intervjuguide föräldrar

Syftet med intervjuerna: Utforska hur föräldrar upplever kostnaderna för barnens deltagande i idrott, hur kostnaderna påverkar barnens deltagande, samt hur föräldrar ser på kostnadsbilden i framtiden.

Bakgrundsfrågor

1. Vilken/vilka idrotter är ditt/dina barn aktiva i?
2. Vilken ålder har barnet/barnen?
3. Hur länge har barnet/barnen deltagit i idrotten?
4. Deltar barnet/barnen i andra fritidsaktiviteter?
5. Varför är det viktigt för dig att barnet/barnen deltar i idrottsföreningars verksamhet? Vad tror du barn missar om de inte är med i idrotten?
6. Brukar barnet/barnen delta i idrottsverksamhet utanför föreningen, exempelvis privata camps, läger? Varför?

Upplevelser av kostnader

1. Hur upplever du kostnaderna i föreningsidrotten?
2. Vad förväntar du dig att en idrottsförening ska leva upp till för de pengar som du lägger på barnets/barnens idrottande (avgifter, utrustning, kläder, resor och liknande)?
3. Har barnet/barnen slutat med någon idrott eller bytt idrott på grund av kostnader? Har du övervägt den tanken? Berätta.
4. Arbetar föreningen aktivt med att sänka kostnaderna för barns idrottande? Om ja, på vilket sätt?

Hantering av kostnader i framtiden

1. Är det viktigt för idrottsföreningar och förbund att verka för att sänka kostnader för barns idrottande i framtiden? Om ja, vilken eller vilka typer av kostnader är viktigast att fokusera på?
2. Hur kan idrotten generellt jobba med att sänka kostnaderna? Vems ansvar är det att hålla kostnaderna inom rimliga gränser? Vad tror du det är som driver kostnaderna?
3. Vad skulle du göra avkall på om det innebar att kostnaderna för barnets/barnens idrottande kunde sänkas?
4. Skulle någon form av ekonomiskt stöd från kommun eller idrottsrörelse (exempelvis fritidskort) öka barns deltagande i föreningsidrotten?
5. Vilka är de viktigaste budskapen du vill skicka med till Riksidrottsförbundet när det gäller kostnaderna för barns idrottande?

Riksidrottsförbundet